

Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění

Právnická fakulta Univerzity Karlovy:
Mgr. Ing. Tomáš Střeleček, LL.M., Ph.D.
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.
doc. JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M.
doc. JUDr. Ing. Radka Zahradníková, LL.M., Ph.D.
JUDr. Mgr. Petr Navrátil, Ph.D., LL.M., MBL
JUDr. Anežka Janoušková, Ph.D.¹

Tato metodika obsahuje nezávazná doporučení (v mezích platné právní úpravy) k zefektivnění řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění při respektování práva na spravedlivý proces, jejichž aplikace je zcela dobrovolná; v žádném ohledu tato metodika nemůže zasahovat do nezávislosti soudů a soudců a jejich rozhodovací činnosti, ani ji tak nelze interpretovat. Tato metodika je určena primárně Ministerstvu spravedlnosti a předsedům soudů, a jejich prostřednictvím též jednotlivým soudcům, případně dalším justičním osobám; rovněž může být využita ve vzdělávání, např. Justiční akademii. Užívání této metodiky je zcela dobrovolné. Tato metodika není závazná.

¹ Metodika vznikla jako jeden z výstupů v rámci projektu řešeného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy s názvem „Empirický přístup k civilnímu procesu: mikro a makro řízení soudních sporů“ č. TQ01000570 se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu SIGMA, aplikačním garantem projektu je Ministerstvo spravedlnosti.

Obsah

1. Cíl metodiky, způsob její aplikace (uplatnění) a zdůvodnění relevance pro resort spravedlnosti.....	3
2. Modelové spory, druhy sporů	5
Modelové spory	6
Základní modelový spor a odchylky od něj.....	7
3. Zdůvodnění a doložení novosti navrhovaných řešení v Metodice	8
4. Mikro řízení sporů (micro case management).....	10
A. Principy mikro řízení sporů	10
Doporučený plán řízení.....	13
Ilustrativní plán řízení v základním modelovém sporu.....	16
B. Mimosoudní vyjednávání a ADR.....	18
Doporučený plán mimosoudního řešení sporu	21
C. Vyřízení věci před jednáním	22
Doporučený plán vyřízení věci před jednáním	27
Ilustrativní plán vyřízení věci před jednáním v základním modelovém sporu	29
D. Příprava jednání	30
Doporučený plán přípravy jednání	33
E. Jednání	35
Doporučený plán jednání (řízení v prvním stupni).....	40
Doporučený plán jednání odvolacího soudu	41
Ilustrativní plán jednání (řízení v prvním stupni) v základním modelovém sporu	42
F. Dokazování.....	43
Doporučený plán dokazování	45
G. Rozhodnutí po projednání věci	47
Doporučený plán rozhodnutí po projednání věci	49
Ilustrativní plán rozhodnutí po projednání věci v základním modelovém sporu.....	50
H. Řízení nákladů	51
Doporučený plán řízení nákladů	52
Ilustrativní plán řízení nákladů v základním modelovém sporu	52
5. Makro řízení sporů (macro case management)	55
A. Principy makro řízení sporů	55
B. Opatření v oblasti makro řízení sporů	56
6. Shrnutí metodiky	61
7. Literatura.....	63

1. Cíl metodiky, způsob její aplikace (uplatnění) a zdůvodnění relevance pro resort spravedlnosti

Cílem této Metodiky optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění (dále též jen jako „Metodika“) je posílit rychlost řízení, eliminovat průtahy a formalismus a snižovat náklady řízení. Tato Metodika především rozvíjí myšlenky *case managementu* (ve smyslu optimálního vedení řízení), na kterých je postaveno z poslední doby např. evropské soft law: Modelová evropská pravidla civilního procesu (výsledek spolupráce UNIDROIT a European Law Institute). V rámci této Metodiky jsou tak stanovena obecná doporučení a postupy a doporučené plány řízení, plány řízení nákladů, plány jednání a další doporučené plány (a navazující jednotlivé ilustrativní plány), a to v rámci platné právní úpravy tak, aby odrážely principy předvídatelnosti, hospodárnosti a proporcionality. Tyto principy vychází z myšlenek nového přístupu k řízení systémem *case management* při plném respektování práva na spravedlivý proces.

Efektivita ochrany soukromých subjektivních práv (ve sporech o peněžitá plnění) tak dostává nový rozměr, zejména stanovením doporučených plánů, v kterých se (mimo předvídatelnosti a hospodárnosti) zejména uplatňuje princip proporcionality, což znamená, že jsou navrženy jako doporučené ty instituty vedení řízení, které jsou **přiměřené** významu (povaze), hodnotě a složitosti sporu. Zvláště pak u sporů o peněžitá plnění, kterým se tato metodika věnuje výhradně, se plně mohou uplatnit principy *case managementu* a na to navázané doporučené postupy právě s ohledem na princip proporcionality.

Metodikou navržené postupy a plány nejsou doporučeny bezvýjimečně a kategoricky, ale jsou navrženy pro empiricky identifikované modelové spory, které odráží do velké míry rozdílný význam (povahu), hodnotu a složitost sporu a jsou jimi: základní modelový civilní spor o peněžité plnění a modelové odchylky od tohoto modelu – tj. obchodní spor, spotřebitelský spor a bagatelní spor; podrobněji níže. Ve všech případech se přitom jedná výhradně o spory o peněžitá plnění. Navržené postupy v této Metodice týkající se základního modelového sporu (a odchylek od něj) pak vycházejí (v rámci mezí platné právní úpravy) z principů *case managementu*, kdy jsou doporučeny druhy a počty procesních úkonů i jejich délka vzhledem k hodnotě sporu (a jeho významu a složitosti) s důrazem na uvádění nákladů těchto procesních úkonů (které chápe v širokém slova smyslu, kde jde nejen o náklady řízení, ale i náklady zejména časové – jako je délka řízení nebo lhůta určená k provedení procesního úkonu - či v rozsahu jednotlivých procesních podání apod.). Jak již bylo uvedeno, cílem je snižovat zejména náklady řízení a posílit rychlost řízení, důslednou aplikací principu hospodárnosti, proporcionality, ale i principu předvídatelnosti a též principu kontradiktornosti, s kterými jsou doporučení v souladu.

Tato Metodika se tak snaží o stanovení doporučeného postupu *vedení řízení* primárně pro základní modelový civilní spor a stanovuje dále základní modelové odchylky postupu ve vedení řízení v případě odchylek od modelového sporu (tedy pro spor obchodní spor, spotřebitelský spor a bagatelní spor). Tato Metodika je tedy primárně zamýšlena pro základní modelový civilní spor o peněžité plnění a případné modelové odchylky od něj, neuplatní se tedy bez dalšího pro každý civilní soudní spor o peněžité plnění. Ostatně s ohledem na specifika jednotlivých konkrétních sporů a s ohledem na nenormativní, doporučující a podpůrný charakter ani nemůže Metodika platit obecně. Tato Metodika nikterak nezasahuje do práva na spravedlivý proces, ani tak nemůže být aplikována a interpretována, právě proto, že má pouze nezávazný doporučující charakter; současně však akcentuje předvídatelnost, hospodárnost a rychlost řízení, jakožto hodnoty a principy, které naopak se spravedlivým procesem jsou

spojovány. (Je třeba podotknout, že v žádném případě principy a nástroje *case managementu* nemohou být interpretovány a aplikovány tak, aby zasahovaly do práva na spravedlivý proces.)

Tato Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění má nenormativní povahu, je metodickým doporučením určeným primárně Ministerstvu spravedlnosti a předsedům soudů, kteří by ji měli dále poskytnout jednotlivým soudcům, justičním kandidátům, asistentům a dalším justičním osobám. Cílem je, aby byly vytvořeny podmínky pro postupné plné prosazení principů *case managementu* (zejména prosazením předvídatelnosti, hospodárnosti a proporcionality ve *vedení řízení*) na úrovni celé soudní soustavy a jednotlivých soudů, potažmo jednotlivých řízení (zejména tím, že tato Metodika je všem plně k dispozici). Tato Metodika by měla působit jako „soft law“, případně může sloužit jako pomůcka pro začínající, ale i stávající soudce, pokud si budou chtít moderní přístup *case managementu* založený na proporcionalitě, předvídatelnosti a hospodárnosti při respektování práva na spravedlivý proces osvojit a postupně jej aplikovat. Rovněž může být využita při vzdělávání soudců a v rámci přípravy justičních kandidátů (např. Justiční akademii). Tato Metodika má nezávazný charakter, nikterak nezasahuje a ani nemůže zasahovat do nezávislosti soudů a soudců a do jejich rozhodovací činnosti. Nabízí v rámci platné právní úpravy nástroje vedení řízení (*case managementu*), dosud ne zcela využívané v rámci soudní soustavy.

Tato Metodika může být dobrovolně, nezávazně aplikována, aniž by bylo třeba změny právního rámce řízení, tj. v rámci platné právní úpravy dané všemi relevantními procesními předpisy, zejména zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen jako „o. s. ř.“). Tato Metodika může být rovněž inspirací pro budoucí změnu právní úpravy. Tato Metodika však není formulována, v žádné své části, v žádném doporučení či plánu v rozporu s platnou a účinnou právní úpravou, ani tak nemůže být interpretována.

Vzhledem k tomu, že principy a nástroje *case managementu* lze nejvhodněji uplatnit v řízení u soudů prvního stupně (v rámci kterých lze nejvíce zefektivnit řízení i s ohledem na to, že soudy prvního stupně jsou primární skutkovou instancí a jsou zde možnosti uplatnění vedení řízení v podobě *case managementu*), Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění primárně míří primárně na soudy prvního stupně, resp. řízení v prvním stupni (tj. především okresní soudy, ale též soudy krajské, rozhodují-li jako soudy prvního stupně). Současně se předpokládá, že možnosti její dobrovolné aplikace jsou všeobecné a univerzální (předpokládá se přiměřené použití u soudů druhého stupně - pro odvolací soudy, resp. odvolací řízení). Tam, kde je to důvodné, pak činí Metodika zvláštní doporučení pro odvolací soudy (resp. odvolací řízení), byť to není její hlavní záměr. Prostřednictvím předsedů soudů by tato Metodika mohla být dále vhodným způsobem zprostředkována (dána k dispozici) jednotlivým soudcům.

Tato Metodika se postupně věnuje mikro řízení sporů (*micro case management*), tj. řízení na úrovni konkrétního řízení, a makro řízení sporů (*macro case management*), tj. řízení na úrovni vedení soudu, kde v jednotlivých částech přináší metodická doporučení a k nim připojená základní vysvětlení navrhovaných postupů. V části mikro řízení sporů jsou postupně rozlišeny v samostatné kapitole principy mikro řízení sporů, na které navazují jednotlivé kapitoly věnující se jednotlivým významným uceleným fázím řízení. Metodika postupně dává doporučení týkající se mimosoudního vyjednávání a ADR, vyřízení věci před jednáním, přípravy jednání, jednání, dokazování, rozhodnutí a řízení nákladů. Na konci jednotlivých kapitol jsou zařazovány **doporučené plány**, které mají především povahu nástroje větší předvídatelnosti řízení, přičemž se u některých plánů počítá s jejich sdělování účastníkům (u jiných pak jde o plán pro vnitřní potřebu soudu a soudce). Klíčovým je doporučený (celkový) plán řízení (u

něhož se předpokládá jeho sdělování účastníkům), dále je klíčovým doporučený plán řízení nákladů (u něhož se rovněž předpokládá, že bude účastníkům sdělován a v kooperaci s nimi vytvářen). Dále jsou rozlišeny následující doporučené plány: doporučený plán mimosoudního řešení sporu, doporučený plán vyřízení věci před jednáním, doporučený plán přípravy jednání, doporučený plán jednání (řízení v prvním stupni), doporučený plán jednání odvolacího soudu, doporučený plán dokazování a doporučený plán rozhodnutí. (Na okraj lze uvést, že platné právo nevylučuje možnost plánovat řízení pomocí výslovně formulovaných plánů, naopak, stojí na zásadě předvídatelnosti, ze které lze existenci a využívání plánu přesvědčivě vyvodit; v rámci platné právní úpravy je výslovně plán řízení upraven pro hromadné občanské řízení soudní jako plán hromadného řízení v § 44 zákona 179/2024 Sb., o hromadném občanském řízení soudním, v platném znění.)

Dále jsou v této Metodice tam, kde je to důvodné, připojeny ilustrativní plány, které jsou vypracovány s přihlédnutím k základnímu modelovému sporu – civilnímu sporu o peněžité plnění (kde nejde o modelový obchodní spor, spotřebitelský spor či bagatelní spor). V Metodice, na konci příslušné kapitoly, lze nalézt dále tyto ilustrativní plány: ilustrativní plán řízení v základním modelovém sporu, ilustrativní plán vyřízení věci před jednáním v základním modelovém sporu, ilustrativní plán jednání (řízení v prvním stupni) v základním modelovém sporu, ilustrativní plán rozhodnutí po projednání věci v základním modelovém sporu, ilustrativní plán řízení nákladů v základním modelovém sporu. Hlavní z uvedených plánů je plán řízení a plán řízení nákladů. Předpokládá se, že plán řízení (a plán řízení nákladů) bude účastníkům v zájmu hospodárnosti, rychlosti a předvídatelnosti řízení včas sdělován a v optimální situaci i s nimi spoluvytvářen. Ilustrativní plán řízení (a plán nákladů řízení) tak slouží jako přímý „návod“, jak tento plán, po jeho úpravě a doplnění pro konkrétní věc, účastníkům sdělit. Další plány pak slouží primárně pro vnitřní potřeby plánování řízení a jeho jednotlivých částí.

2. Modelové spory, druhy sporů

V rámci této Metodiky jsou rozlišeny modelové spory o peněžité plnění, které vystihují základní a významné odlišnosti sporů o peněžité plnění s ohledem na význam, hodnotu a složitost sporu (s přihlédnutím i ke stranám sporu, které určují do jisté míry zejména význam sporu). Tyto modelové spory nebyly zvoleny arbitrárně a účelově, ale bylo přihlédnuto k doktrinálním a komparativním závěrům, závěrům analýzy současného stavu de lege lata i de facto (vychází se z empirických zjištění), které se manifestují právě v dále uvedeném rozdělení. Pro empirická zjištění, mimo dostupných statistik Ministerstva spravedlnosti, jako je Výroční statistická zpráva za rok 2024 a poskytnutá data o civilních sporech, bylo pro účely této Metodiky provedeno v roce 2024 dotazníkové šetření mezi 78 soudci, kteří se dobrovolně zapojili a rovněž byly provedeny v roce 2024 tzv. sondy do rozhodovací činnosti soudů analýzou expertně vybraných (ze strany předsedů soudů či jimi pověřenými soudci) typických sporů, a to na Obvodním soudu pro Prahu 2, Okresním soudu Praha-východ, Okresním soudu v Děčíně a na Městském soudu v Praze, rovněž byly provedeny konzultace s vybranými předsedy soudů, soudci a advokáty. Empirická zjištění byla východiskem úvah o rozdílnosti těchto dále navržených modelových sporů i jejich jednotlivých charakteristik, kde dále rozlišené modely mají – v rámci mezi platné úpravy – reflektovat rovněž meze de facto. Jinak vyjádřeno, mezi empirickými zjištěními a navrženými modely není významné napětí, které by způsobovalo, že tyto modely není možné v českých podmínkách rozlišovat. Na druhou stranu ale ani nevyjadřují zcela průměrný či mediánový spor (statisticky vyjádřeno), ale spíše jde o

spory typické, modelové, se všemi jejich charakteristikami, kde při jejich vymezení, jak bylo naznačeno, se přihlíželo rovněž k dobré praxi, doktrinálním a komparativním závěrům. Hlavním hlediskem pak bylo, že tyto spory se odlišují ve významu (povaze), hodnotě a složitosti sporu, což jsou zásadní měřítka pro aplikaci principu proporcionality v rámci *case managementu*. Přestože modelové spory vycházejí ze zákonné zásady rozhodnutí při jediném jednání, bylo přihlédnuto rovněž k empirickým zjištěním, a podle toho byly namodelovány typické počty jednání (z empirických zjištění však dále vyplynulo, že jsou-li jednání dvě a více, pak první jednání se obsahově zpravidla podobá jednání přípravnému, které však fakticky jako institut není využíváno – z pohledu nastavení modelů je však takové první jednání modelově nahrazeno přípravným jednáním.) Konečně napříč Metodikou jsou jednotlivá doporučení týkající se *case managementu* (v mezích platné právní úpravy) formulována rovněž v návaznosti na empirická zjištění ze shora uvedených zdrojů a v návaznosti na jejich doktrinální zhodnocení, komparativní rámec a promítnutí dobré praxe. Tato Metodika se snaží s pomocí modelových sporů formulovat doporučení zejména o délce a počtu procesních úkonů (a jejich druhu) vzhledem k jejich hodnotě (ale i jejich významu a složitosti) a s důrazem na uvádění nákladů těchto procesních úkonů (které chápe v širokém slova smyslu). Metodika nejen předpokládá aktivní soud ve vedení řízení, ale rovněž předpokládá, že účastníci jsou v modelovém sporu též aktivní. Tato Metodika tak využívá k naplnění svého účelu následující modelové spory o peněžitá plnění.

Modelové spory

Lze rozlišit následující modelové spory o peněžitá plnění:

- I. **Civilní spor** (o peněžité plnění) jako jakýkoli civilní spor o peněžité plnění s výjimkou sporů uvedených pod II., III. a IV. níže
- II. **Obchodní spor (mezi podnikateli)** (o peněžité plnění)
- III. **Spotřebitelský spor** – spor spotřebitele s podnikatelem o peněžité plnění, zpravidla o menší částky
- IV. **Bagatelní spor (vymáhání pohledávek)** – spor o zaplacení bez ohledu na druh účastníků do cca 50 000 Kč (bez příslušenství)

Základním modelovým sporem o peněžité plnění, jak je patrné, neboť jde rovněž o zbytkovou kategorii, je civilní spor uvedený shora pod I.

Další spory, a to obchodní spor (uvedený shora pod II.), spotřebitelský spor (uvedený shora pod III.) a bagatelní spor (uvedený shora pod IV.) představují odchylku od tohoto základního modelového sporu o peněžité plnění. Z pohledu této Metodiky je pak přístupováno ke spotřebitelskému sporu a bagatelnímu sporu jako samostatným kategoriím, kde u bagatelního sporu je charakterizujícím znakem právě menší částka vymáhaného nároku (bez ohledu na druh účastníků), kdežto u spotřebitelského sporu je charakteristické, že jedna ze stran je spotřebitelem (nemusí jít nutně o menší částku, byť to není vyloučeno). Bagatelní spory pak byly vymezeny částkou 50 000 Kč, přestože další možnou hranicí bagatelnosti je 10 000 Kč, a to s ohledem na ekonomický vývoj národního hospodářství a s ohledem na hranici, od které není přípustné podle hodnoty sporu dovolání (viz rovněž vymezení hranice 50 000 Kč pro tzv. formulářové žaloby podle § 14b vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v platném znění). Bagatelní spor, jako samostatný model, byl odlišen, neboť empiricky jde o významné spory, jestliže představují kvantitativně více než dvě třetiny všech soudních sporů.

Základní modelový spor a odchylky od něj

Pro **základní modelový spor o peněžitě plnění – civilní spor** – je charakteristické, že je co do kritérií významu, hodnoty a složitosti sporem typickým (blíží se mediánovému, střednímu sporu), kde z empirických dat vyplývá, že jde zpravidla o spor o přibližně 120 000 Kč. S ohledem na dostupná empirická data a s přihlédnutím ke komparativním a doktrinálním závěrům pak tento základní modelový spor bývá zpravidla projednán a rozhodnut nejpozději do 11 měsíců (v prvním stupni). Spíše modelově není rozhodováno po jediném jednání, zpravidla proběhnou jednání dvě (někdy jen jediné) (tedy by mělo jít o přípravné jednání a jednání).

Je vhodné připomenout, že z hmotněprávního pohledu jde o celou paletu možných civilních sporů (ať spory o zaplacení ze smlouvy, o náhradu škody či bezdůvodné obohacení, spory pracovněprávní či spory autorskoprávní atp.), avšak charakteristické je, s ohledem na tuto Metodiku, že jde o spory o peněžitě plnění, kde nejde o spor obchodní, spotřebitelský či bagatelní. Současně pak je zásadní, z pohledu nastavení modelu, že jde o charakteristický či typický spor co do peněžitě plnění, tedy spor o typické (mediánové či střední) hodnotě.

Pokud jde o **obchodní spor**, jde o spor zpravidla o vyšší hodnotě než základní modelový spor – civilní spor, a o spor zpravidla složitější. S ohledem na dostupná empirická data a s přihlédnutím ke komparativním a doktrinálním závěrům pak tento modelový spor bývá zpravidla projednán a rozhodnut v čase o něco delším než základní modelový spor, zpravidla nejpozději do 12 měsíců (v prvním stupni). Modelově spíše není rozhodováno po jediném jednání, zpravidla proběhnou jednání dvě (někdy i tři) (tedy by mělo jít o přípravné jednání a pak následuje jedno či dvě jednání). Je vhodné připomenout, že tato množina modelových sporů potenciálně zahrnuje z hmotněprávního pohledu celou škálu různých sporů, avšak charakteristické pro tyto spory je, z pohledu této Metodiky, že jde o spory mezi podnikateli.

Podobně pak **spotřebitelský spor** a **bagatelní spor** jsou spory zpravidla o menší částky a jednodušší (a to v porovnání se základním modelovým sporem – civilním sporem, jak byl definován shora). Odlišují se však tyto spory v tom, že v případě spotřebitelského sporu je jednou stranou spotřebitel (jako uvažovaná slabší strana), kdežto v případě bagatelního sporu nemusí jít o spotřebitele, ale zároveň jde o spory o menší částky do přibližně 50 000 Kč (bez ohledu na strany sporu). S ohledem na dostupná empirická data a s přihlédnutím ke komparativním a doktrinálním závěrům pak tyto modelové spory bývají zpravidla projednány a rozhodnuty v čase o něco kratším než základní modelový spor, zpravidla nejpozději do 6 měsíců. U spotřebitelského sporu je modelově rozhodováno při jediném jednání. U bagatelního sporu je rozhodováno modelově bez jednání, méně pravděpodobně proběhne jedno jednání.

Shora uvedené modelové spory jsou vymezeny jako spory ideální, modelové, vzorové, tedy v konkrétním případě nemusí být naplněny z různých důvodů jejich definované znaky, a tak níže uvedené doporučené postupy nemusí bez dalšího být aplikovatelné. Níže uvedená doporučení směřují toliko k modelovým sporům (chcete-li, při jinak nezměněných okolnostech) a mají poskytnout pouze instrumentarium pro možné úvahy v rámci zejména proporcionality a předvídatelnosti s cílem zrychlit řízení, učinit ho méně nákladným a efektivním. Ostatně tato Metodika stanovením níže uvedených doporučení nemá za cíl normovat závazně konkrétní postup (stanovit závazná pravidla ostatně ani nemůže), ale dává si za cíl stanovit – jako pomocná – měřítko zejména proporcionality a předvídatelnosti vedení řízení s ohledem na vymezený základní model (civilní spor) a jeho odchylky (obchodní spor,

spotřebitelský spor, bagatelní spor). Tyto spory o peněžitá plnění, jak již bylo uvedeno, se liší zejména co do významu, hodnoty a složitosti sporu.

3. Zdůvodnění a doložení novosti navrhovaných řešení v Metodice

Tato Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění je založena na pro české prostředí inovativním přístupu, který spočívá v tom, že v rámci *vedení řízení* (nalézacího civilního sporného řízení, a to sporného řízení o peněžitá plnění) podle platné právní úpravy rozvíjí a aplikuje myšlenky moderního přístupu *case managementu*, zejména s využitím principů proporcionality, předvídatelnosti a hospodárnosti. Novost Metodiky je pak v tom, že stejná či obdobná metodika nebyla dosud nikdy zpracována. Nová je Metodika rovněž v tom, že po svá východiska využila získaná empirická zjištění, kterých bylo dosaženo z dostupných statistik Ministerstva spravedlnosti, jako je Výroční statistická zpráva za rok 2024 a z poskytnutých dat o civilních sporech, dále z dotazníkové šetření mezi 78 soudci v roce 2024, kteří se dobrovolně zapojili; rovněž byly provedeny v roce 2024 tzv. sondy do rozhodovací činnosti soudů analýzou expertně vybraných (ze strany předsedů soudů či jimi pověřenými soudci) typických sporů, a to na Obvodním soudu pro Prahu 2, Okresním soudu Praha-východ, Okresním soudu v Děčíně a na Městském soudu v Praze, z kterých Metodika čerpala, tak rovněž byly provedeny konzultace s vybranými předsedy soudů, soudci a advokáty za účelem empirických zjištění pro formulaci doporučení obsažených v Metodice. Metodika k naplnění svého účelu využívá modelových sporů o peněžitá plnění (vycházejících z empirických zjištění a jejich doktrinárního a komparativního zhodnocení v kontextu dobré praxe *case managementu*) s ohledem na princip proporcionality – poměrování způsobu vedení řízení významem (povahou), hodnotou a složitostí sporu (jako modelové jsou tak rozlišeny: základní modelový civilní spor a odchylky od něj - obchodní spor, spotřebitelský spor a bagatelní spor; podrobněji shora). Pro tyto modelové spory pak tato Metodika v rámci existujících procesních institutů (v rámci platné právní úpravy) na základě principů proporcionality, předvídatelnosti a hospodárnosti nabízí doporučené postupy (platící právě pro stanovené modelové spory, zejména základní modelový civilní spor), zejména pak nabízí jednotlivé plány, v rámci kterých se právě principy proporcionality, předvídatelnosti a hospodárnosti plně projevují a naplňují.

Přínosem této Metodiky optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění by mělo být především stanovení plánů obsahující jak doporučený počet a druh procesních úkonů, tak případně jejich délku a uvádění nákladů těchto procesních úkonů: plánu (celého) řízení, plánu řízení nákladů, plánu jednání a dalších plánů klíčových částí řízení (a vybraných ilustrativních plánů, jako přímých „návodů“ k využití). Tyto plány, pokud budou využity, umožňují (jak ukazují zahraniční zkušenosti) efektivnější řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění, a to vytvořením reálných očekávání účastníků a soudů prostřednictvím doporučeného standardizovaného postupu, které umožní setřetí nákladů a urychlování řízení. Tato Metodika je primárně určena Ministerstvu spravedlnosti a vedení soudů (prostřednictvím nich pak jednotlivým soudcům a dalším justičním osobám), aby tak mohly být vytvořeny podmínky pro celou soudní soustavu, jednotlivé soudy a potažmo jednotlivá řízení, která tak mohou být efektivnější (rychlejší a mohou šetřit náklady), a to zejména dostupností této Metodiky a doporučených plánů. Tento přístup, přestože je naznačen a předvídan procesními předpisy, se dosud plně a jednotně neaplikuje, a tudíž neprojevuje napříč soudní soustavou. Přestože je české civilní soudnictví v evropském pohledu poměrně rychlé, stále je zde prostor pro zlepšení s ohledem na navržené možnosti posílení využívání nástrojů *case managementu*. Mj. to Metodika odráží akcentem na ADR, na smířčí roli soudu a soudce a na plánování celého řízení (zejména v prvním stupni – se zvláštním zřetelem na přípravné jednání a jednání a dále

dokazování), také je dán odpovídající význam řízení nákladů řízení. Tato Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění se snaží tuto dosud nevyplněnou mezeru zaplnit (v mezích platné právní úpravy k eventuálnímu zaplnění mezer postupů dobrou praxí *case managementu*) nabídkou obecných doporučení ve vedení řízení, doporučení jednotlivých procesních postupů ve vedení řízení a doporučenými plány (a ilustrativními plány), které mohou být, pokud to bude v konkrétním případě vhodné, využity tak, aby se snížila délka a náklady soudních řízení o peněžitá plnění.

Inovativnost této Metodiky pak spočívá především v tom, že pokud si ji Ministerstvo spravedlnosti, předsedové soudů a eventuálně i jednotliví soudci osvojí a budou ji dobrovolně aplikovat, zejména budou aplikovat plán řízení a plán řízení nákladů, může přispět (i z pohledu účastníků řízení a státu) k předvídatelnějším a rychlejším civilním soudním řízením o peněžitá plnění a k šetření nákladů v těchto řízeních (tj. k posílení efektivity ochrany práv soudy a v soudní soustavě), a to při zachování práva na spravedlivý proces.

4. Mikro řízení sporů (micro case management)

A. Principy mikro řízení sporů

Doporučení č. 1:

Soud aktivně vede řízení (micro case management). Soud dbá o to, aby byla věc projednána a rozhodnuta nejen v souladu se zákonem a spravedlivě, ale též rychle, účinně a hospodárně s ohledem na princip proporcionality a dále též předvídatelně. Soud užívá k tomu adekvátní nástroje vedení řízení a užívá jich v adekvátním čase. Soud sděluje účastníkům, jakými nástroji case managementu řízení vede a jak jej plánuje vést.

Vysvětlení:

Toto doporučení vychází z toho, že soud nemůže být v řízení pasivní a je třeba, aby jeho aktivita ve vedení řízení byla přiměřená (proporcionální) co do významu (povahy), hodnoty a složitosti sporu. Cílem je vést s ohledem na princip proporcionality řízení rychle a hospodárně, čili efektivně. Zásadním nástrojem, jak těchto cílů soud může dosahovat, je, že soud v zájmu předvídatelnosti řízení plánuje a tento plán řízení (a dalších jednotlivých částí procesu – kupř. jednání) sděluje účastníkům, aby nastavil jejich očekávání, a to podle principu předvídatelnosti a též podle principu kontradiktornosti. V rámci plánování vedení řízení a jeho realizace soud volí adekvátní procesní nástroje vedení řízení a v adekvátním čase, čímž zaměřuje svoji aktivitu.

Doporučení č. 2:

Soud aktivně uplatňuje princip proporcionality. Soud aplikuje princip proporcionality v rámci vedení řízení tak, pokud je to možné, že bere v úvahu význam, hodnotu a složitost daného sporu. V případě méně významných, méně hodnotných či jednodušších sporů (typicky bagatelní spor či spotřebitelské spor) je přiměřené, aby věc byla projednána s ohledem na princip proporcionality s využitím adekvátních nástrojů vedení řízení v co nejkratším čase, lze připustit zjednodušení řízení či zrychlení jednotlivých procesních kroků, při co největším šetření nákladů. V případě významnějších, hodnotnějších a složitějších věcí (typicky obchodní věci) je přiměřené, aby věc byla projednána s ohledem na princip proporcionality s využitím, pokud je to možné, všech nástrojů vedení řízení v co možná nejkratším čase při co možná největším šetření nákladů. Soud sděluje účastníkům, jak v dané věci princip proporcionality aplikuje.

Vysvětlení:

Toto doporučení směřuje k tomu, že aktivita soudu není jen všeobecná, ale je zaměřená, využívá k tomu nástroje vedení řízení, které proporcionálně odpovídají významu (povaze), hodnotě a složitosti sporu. Rozhodnutí soudu co do volby nástrojů vedení řízení soud účastníkům předem sděluje v rámci plánování. Principiálně pak toto doporučení stojí na tom, že méně významné, méně hodnotné či jednodušší spory mohou vyžadovat odlišné nástroje vedení řízení než spory významnější, hodnotnější či složitější, při zachování práva na spravedlivý proces a dále mj. zákonných pravidel dokazování. To, že soud sděluje účastníkům, jak princip proporcionality aplikuje, odpovídá jak principu předvídatelnosti, tak principu kontradiktornosti.

Doporučení č. 3:

Soud postupuje v řízení předvídatelně tak, že využívá adekvátní nástroje vedení řízení, zejména plán řízení a plán řízení nákladů, dále pak plány jednotlivých významných částí řízení (zejména plán mimosoudního řešení sporu, plán vyřízení věci před jednáním, plán

přípravy jednání, plán jednání, plán dokazování, plán rozhodnutí). Tyto nástroje vedení řízení aplikuje s využitím zejména principu proporcionality (vzhledem k významu, hodnotě a složitosti sporu). Méně významné, méně hodnotné a jednodušší spory (typicky bagatelní či spotřebitelské spory) naznačují zjednodušené využití jednotlivých nástrojů vedení řízení – zejména zjednodušený plán řízení či plán řízení nákladů. Významnější, hodnotnější či složitější spory (typicky obchodní spory) naopak směřují k plnému využití jednotlivých nástrojů vedení řízení – zejména úplný plán řízení či úplný plán řízení nákladů. Soud sděluje účastníkům, jak v dané věci princip předvídatelnosti aplikuje.

Vysvětlení:

Toto doporučení vyzdvihuje jako princip předvídatelnost, prostřednictvím kterého se vedení řízení efektivně realizuje tehdy, když jsou nástroje vedení řízení vtělovány do plánů (např. plán řízení, plán jednání a jiné), včetně plánování nákladů, které jsou účastníkům sdělovány. Rovněž uvedené doporučení sdělovat účastníkům, jak je princip předvídatelnosti v rámci vedení řízení (case managementu) aplikován, odpovídá též principu kontradiktornosti. Principiálně pak toto doporučení stojí na tom, že méně významné, méně hodnotné či jednodušší spory mohou vyžadovat méně důkladné a méně detailní plánování než spory významnější, hodnotnější či složitější.

Doporučení č. 4:

Soud aktivně řídí náklady, měl by zohledňovat zejména náklady na řízení jako celek (nejen náklady na jednotlivé procesní úkony). Není přiměřené, aby náklady obecně (tím spíše ne náklady řízení) přesahovaly hodnotu sporu. Soud postupuje v řízení tak, aby v řízení i při volbě jednotlivého nástroje vedení řízení byly šetřeny náklady obecně a aby byly náklady řízení co možná nejmenší. Soud dbá o to, aby nebyly činěny neúčelné procesní úkony a aby nedocházelo k nadbytečným procením úkonům, zejména nadbytečnému odročování jednání. Zejména u méně významných, méně hodnotných a jednodušších věcí (typicky bagatelní spory či spotřebitelské spory) dbá soud o to, aby byly náklady minimální (jak na straně soudu, tak na straně účastníků). Soud sděluje účastníkům, jak v dané věci řídí náklady.

Vysvětlení:

Toto doporučení stojí na tom, že náklady obecně (zvláště pak náklady řízení) jsou významným měřítkem přiměřenosti vedení řízení s ohledem na jeho hodnotu (ale též význam a složitost). Soud je i v této oblasti aktivní, náklady řízení aktivně řídí a k řízení využívá rovněž plán řízení nákladů. Aktivně soud plánuje náklady řízení tak, aby nevznikaly náklady zbytečné. Zvláště u méně významných, méně hodnotných a jednodušších sporů je s ohledem na princip proporcionality třeba, aby se kladl zvýšený důraz na šetření nákladů řízení, a to ve všech fázích řízení (včetně dokazování), při zachování práva na spravedlivý proces a dále mj. zákonných pravidel dokazování. To, že soud sděluje účastníkům, jak řídí náklady, odpovídá jak principu předvídatelnosti, tak principu kontradiktornosti.

Doporučení č. 5:

Soud aktivně usiluje o co nejrychlejší řízení. Soud postupuje v řízení tak, aby v řízení i při volbě jednotlivého nástroje vedení řízení bylo řízení co možná nejrychlejší a aby byly i jednotlivé procesní úkony činěny co možná nejdříve, zejména nařizuje přípravné jednání co nejdříve, případně, pokud se nekoná přípravné jednání, tak nařizuje co nejdříve jednání. Soud dbá o to, aby nebyly činěny procesní úkony opožděné a aby nedocházelo ke zbytečnému množování procesních úkonů, zejména zbytečným odročováním jednání. Zejména u méně významných, méně hodnotných a jednodušších věcí (typicky bagatelní spory či spotřebitelské spory) dbá soud o to, aby bylo řízení velmi rychlé (jak v zájmu účastníků, tak v zájmu daného soudce, soudu). Soud činí více

procesních úkonů najednou, je-li to možné. Soud sděluje účastníkům, jak v dané věci dociluje co možná nejrychlejšího řízení.

Vysvětlení:

Toto doporučení zakotvuje to, že rychlosti řízení je docilováno zejména prostřednictvím toho, že procesní úkony jsou plánovány a činěny co možná nejdříve. Zvláštní důraz je kladen na to, že je třeba co nejdříve nařídit přípravné jednání, což by mělo být pravidlem, pokud neprobíhá, při splnění zákonných předpokladů, pak musí být jednání nařizováno co nejdříve. U bagatelních a spotřebitelských sporů se předpokládá, s ohledem na empirická zjištění a doktrinální závěry, že je nařizováno pouze jediné jednání, pokud není rozhodnuto bez jednání. Naopak v případě základního modelového civilního sporu se předpokládá zpravidla přípravné jednání a jednání, pokud nebude věc připravena na jediné jednání i bez přípravného jednání (když z empirických zjištění vyplývá, že zpravidla probíhají jednání dvě, kde však obsahově je první jednání zpravidla jednáním přípravným). Pokud jde o obchodní spory, probíhají (i podle empirických zjištění) zpravidla jednání dvě, eventuálně tři, kde znovu obsahově je první jednání jednáním přípravným. Zvláště u méně významných, méně hodnotných a jednodušších sporů je s ohledem na princip proporcionality třeba, aby se kladl zvýšený důraz na rychlost řízení. Soud se snaží činit více procesních úkonů najednou, je-li to možné (typicky předvolání svědka a ustanovení znalce). To, že soud sděluje účastníkům, jak dociluje co možná nejrychlejšího řízení, odpovídá jak principu předvídatelnosti, tak principu kontradiktornosti.

Doporučení č. 6:

Soud nařizuje přípravné jednání a jediné jednání, na kterém rozhodne ve věci samé. V základním modelovém sporu – civilní spor – se nepředpokládá, že by bylo jednání odročováno. V případě jediného jednání se tak stanoví jeho přiměřená délka, předpokládá se v délce do dvou hodin. V případě méně významných, méně hodnotných a jednodušších věcí (typicky v případě spotřebitelských sporů a sporů bagatelních) lze upustit od přípravného jednání i jednání, jsou-li splněny zákonné podmínky, případně jednání může být kratší a nemusí mu předcházet přípravné jednání. V případě významnějších, hodnotnějších a složitějších věcí (typicky obchodní věci) se předpokládá, že jednání může být odročeno (zpravidla ne více než dvakrát).

Vysvětlení:

Toto doporučení staví na tom, že občanský soudní řád počítá zásadně s jediným jednáním, kterému může předcházet přípravné jednání. Přípravné jednání je zásadním institutem vedení řízení a jeho plánování. Ostatně odročování jednání (zvláště, není odročení zcela důvodné, nebo k němu dochází z důvodu nepřipraveného prvního jednání) je jednou z hlavních příčin prodlužování a prodražování řízení. Doporučuje se (jako zásada), aby bylo nařizováno přípravné jednání a po něm ne více než jedno jednání, které lze předpokládat v délce dvou hodin, jak vyplývá z empirických zjištění o přiměřenosti jednání v základním modelovém druhu sporu o peněžité plnění. Pokud by mělo být jednání více (za předpokladu, že proběhlo přípravné jednání), pak to lze očekávat s ohledem na princip proporcionality toliko u významnějších, hodnotnějších či složitějších věcí, nikoli však u věcí méně významných, méně hodnotných a jednodušších (u nich lze naopak očekávat, že může být rozhodnuto i bez jednání, nebo jen po jediném jednání, aniž by mu předcházelo jednání přípravné).

Doporučení č. 7:

Soud s využitím adekvátních nástrojů vedení řízení, co nejdříve, s co nejmenšími náklady, stanoví zejména sporné a nesporné skutečnosti a předběžnou předpokládanou právní kvalifikaci a místo a termín (rok) přípravného jednání a jednání. Nejpozději tak učiní na přípravném jednání, pokud se nekoná, tak na začátku jednání, v plánu řízení; je však

doporučeno tak učinit již před přípravným jednáním, resp. před jednáním, pokud se přípravné jednání nekoná, a to v plánu řízení. Plán řízení sdělí soud účastníkům, a to ústně na přípravném jednání, příp. na jednání, pokud se přípravné jednání nekoná, doporučuje se však, aby byl plán řízení vyhotoven již před přípravným jednáním (jednáním) a zaslán účastníkům spolu s předvoláním, pokud je to možné. V případě méně významných, méně hodnotných a jednodušších věcí (typicky v případě spotřebitelských sporů a sporů bagatelních) může být plán řízení velmi stručný, případně lze upustit od plánu řízení. Naopak v případě významnějších, hodnotnějších a složitějších věcí (typicky obchodní věci) se předpokládá, že plán řízení bude poměrně detailní.

Vysvětlení:

Klíčovým nástrojem vedení řízení (micro case managementu) je doporučovaný plán řízení. Jde o zásadní sdělení o plánovaném vedení řízení směřovaný jak interně pro soud, který si ho vytváří co možná nejdříve, tak zejména pak směřovaný účastníkům – plánem řízení jsou tak nastavena jejich očekávání (jde rovněž o nástroj zamezení obstrukcí, zbytečného prodlužování řízení apod.). Plán řízení je primárně sdělován co nejdříve, zásadně již nejpozději s předvoláním k přípravnému jednání (eventuálně s předvoláním k jednání, pokud se přípravné jednání nekoná), pokud je to možné. Z empirických zjištění vyplynulo, že by bylo vhodné, aby byl plán řízení připravován co nejdříve, jeho příprava by se měla zpravidla koncentrovat do období přibližně 40 až 80 dní od zahájení řízení. Předpokládá se u základního modelového sporu příprava tohoto plánu řízení, stejně tak jako u sporů významnějších, hodnotnějších či složitějších. Naopak u méně významných, méně hodnotných a jednodušších sporů může být plán řízení velmi stručný, dokonce od něho může být upuštěno. K formulaci plánu řízení lze použít níže uvedený doporučený plán řízení, některé části plánu řízení nemusí být účastníkům sdělovány (a to zejména možnosti vyřízení věci před jednáním, plán rozhodnutí po projednání věci).

Doporučený plán řízení

1. Možnosti využití mimosoudního řešení sporů v dané věci

- i) *V případě modelového sporu o peněžité plnění je doporučeno pokusit se o smír, jde-li o způsobilou věc, případně navrhnout nejvhodnější formu mimosoudního řešení sporu pro daný spor.*
- ii) *Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, může být u hodnotnějších, významnějších či složitějších věcí vhodný opakovaný pokus o smír; v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být vhodné pokusit se o smír či navrhnout nejvhodnější formu mimosoudního řešení sporu pro daný spor pouze jedinkrát, vždy s důrazem na nákladnost a délku soudního řízení.*

- *v podrobnostech k plánování mimosoudního řešení sporu viz samostatný **plán mimosoudního řešení sporu***

2. Možnosti vyřízení věci před jednáním

- *v podrobnostech k plánování vyřízení věci před jednáním viz samostatný **plán vyřízení věci před jednáním (určen primárně pro vnitřní potřeby)***

3. Příprava jednání: Lhůta k vyjádření k žalobě, eventuálně k replice a duplice (event. kvalifikovaná výzva), a rozsah a počet těchto vyjádření; termín a předpokládaná délka přípravného jednání a jeho program

- i) V případě modelového sporu o peněžité plnění se doporučuje, aby byla uvedena délka a lhůta k vyjádření k žalobě, a to vždy v maximální délce 30 dní a doporučeném rozsahu do 10 stran na jedno vyjádření (vyjímaje z toho přílohy) a došlo na upozornění na možnost mediace, replika a duplika může být umožněna jen tehdy, je-li to nezbytné (případně až na přípravném jednání; event. kvalifikovaná výzva – lhůta min. 30 dní).
- ii) Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, může být u hodnotnějších, významnějších či složitějších věcí vhodné poskytnout delší lhůtu i delší rozsah i repliku a dupliku; v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být vhodné snížit tuto lhůtu k vyjádření k žalobě na minimální lhůtu 10 dní a snížit její doporučený rozsah a aktivně nevyzývat, není-li to nutné, k replice a duplice.
- iii) V případě modelového sporu o peněžité plnění je doporučeno navrhnout termín a předpokládanou délku přípravného jednání.
- iv) Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, může být u méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí upuštěno od přípravného jednání.
- v) V rámci programu přípravného jednání se doporučuje, že bude uvedeno zejména to, kdy dojde ke koncentraci řízení.

- v podrobnostech k plánování přípravy jednání viz samostatný **plán přípravy jednání**

4. Jednání: Termín a předpokládaná délka jednání a jeho program

- i) V případě modelového sporu o peněžité plnění je doporučeno navrhnout termín a předpokládanou délku jediného jednání.
- ii) Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, může jít o vícero jednání (zpravidla dvě, výjimečně tři a více, pouze však u hodnotnějších, významnějších či složitějších věcí); v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být rozhodnuto se souhlasem účastníků bez jednání, případně půjde zpravidla o jednání jediné.
- iii) V rámci programu jednání se doporučuje, že bude uvedeno zejména to, kdy nastane koncentrace řízení.

- v podrobnostech k plánování jednání viz samostatný **plán jednání**

5. Právní kvalifikace: Předpokládaná předběžná právní kvalifikace věci

6. Skutková tvrzení: Právně významná skutková tvrzení účastníků, která lze považovat za shodná; právně významná skutková tvrzení účastníků, která jsou sporná

7. Dokazování: Které z navržených důkazů budou provedy, zvláštní pozornost je věnována důkazům, které mohou výrazně prodloužit či prodražit řízení

- v podrobnostech k plánování dokazování viz samostatný **plán dokazování**

8. Plán rozhodnutí

- v podrobnostech k plánování rozhodnutí viz samostatný **plán rozhodnutí po projednání věci (určen primárně pro vnitřní potřeby)**

9. Plán řízení nákladů: Předpokládané náklady soudního řízení ve srovnání se smírem a ADR, jednotlivé předpokládané procesní úkony a jejich náklady, předpokládané náklady jednotlivých důkazů

- v podrobnostech k plánování řízení nákladů viz samostatný **plán řízení nákladů**

Ilustrativní plán řízení v základním modelovém sporu

(Tento ilustrativní plán se odlišuje od doporučeného plánu v tom, že vyjadřuje, jak tento plán může vypadat pro základní modelový spor - civilní spor o peněžité plnění – viz druh sporu I. v kapitole 2. Modelové spory, druhy sporů. Předpokládá se, že tento plán je sdělován účastníkům, a to bez těchto částí doporučeného plánu řízení: možnosti vyřízení věci bez jednání a plán rozhodnutí po projednání věci – ty nejsou sdělovány.)

1. Možnosti využití mimosoudního řešení sporů v dané věci

Doporučen smír: ANO

Případně je doporučena vhodná metoda mimosoudního řešení sporu: mediace

2. Příprava jednání

Lhůta k vyjádření k žalobě: 30 dní (event. kvalifikovaná výzva – lhůta min. 30 dní)

Maximální předpokládaný rozsah vyjádření k žalobě: doporučeno max. 10 stran

Předpokládaná další vyjádření žalobce či žalovaného: NE

Přípravné jednání:

Termín:

Předpokládaná délka:

Program:

3. Jednání

Jednání:

Termín:

Předpokládaná délka: 2 hodiny

Program:

4. Právní kvalifikace

Předpokládaná předběžná právní kvalifikace věci:

5. Skutková tvrzení

Shodná skutková tvrzení:

Sporná skutková tvrzení:

6. Dokazování

Předpokládá se, že budou provedeny tyto navržené důkazy:

7. Plán řízení nákladů

a) Náklady řízení ve srovnání se smírem a ADR:

Soudní řízení:

- Náklady soudního řízení:

Žalobce:

u zastoupeného žalobce: 31 300 Kč (+eventuálně DPH) (soudní poplatek v částce 6000 Kč a minimálně odměna za zastupování a paušální náhrada výdajů podle advokátního tarifu v celkové částce 25 300 Kč bez DPH - předpokládány minimálně 4 úkonu právní služby), a eventuálně další náklady řízení:

u nezastoupeného žalobce: soudní poplatek v částce 6000 Kč a eventuálně další náklady řízení:

Žalovaný:

u zastoupeného žalovaného: 22 225 Kč (+eventuálně DPH) (minimálně odměna za zastupování a paušální náhrada výdajů podle advokátního tarifu v celkové částce 22 225 Kč bez DPH – předpokládány minimálně 3,5 úkonu právní služby, a eventuálně další náklady řízení:

u nezastoupeného žalovaného:

- Předpokládaná délka řízení: 11 měsíců do rozsudku soudu prvního stupně

Smír

- Náklady smíru:

- Předpokládaná doba nutná ke smíru:

Mimosoudní řešení sporu

- Náklady mimosoudního řešení sporu:

- Předpokládaná doba nutná k mimosoudnímu vyřešení sporu:

b) Procesní úkony a jejich náklady:

Předpokládaný druh a počet procesních úkonů:

- **Žalobce:** předžalobní výzva, žaloba, účast na přípravném jednání, účast na jednání (celkem 4 procesní úkony), eventuálně další procesní úkony:

- **Žalovaného:** vyjádření k žalobě, účast na přípravném jednání, účast na jednání (celkem 3 procesní úkony), eventuálně další procesní úkony:

Předpokládané náklady procesních úkonů:

- **Žalobce:**

u zastoupeného žalobce: minimálně odměna za zastupování podle advokátního tarifu - předpokládány celkem 4 úkonu právní služby podle advokátního tarifu (příprava a převzetí zastoupení, předžalobní výzva, žaloba, účast na přípravném jednání, účast na jednání) v celkové částce 23 500 Kč bez DPH a paušální částka náhrady výdajů podle § 13 advokátního tarifu k těmto úkonům náležející v celkové částce 1800 Kč bez DPH; a eventuálně další náklady procesních úkonů:

u nezastoupeného žalobce:

- **Žalovaného:**

u zastoupeného žalovaného: minimálně odměna za zastupování podle advokátního tarifu – předpokládány celkem 3,5 úkonu právní služby podle advokátního tarifu (příprava a převzetí zastoupení, vyjádření k žalobě, účast na přípravném jednání, účast na jednání) v celkové částce 20 650 Kč bez DPH a paušální částky náhrady výdajů podle § 13 advokátního tarifu k těmto úkonům náležející v celkové částce 1575 Kč bez DPH, a eventuálně další náklady procesních úkonů:

u nezastoupeného žalovaného:

c) Náklady dokazování:

Předpokládané významné důkazy:

Předpokládá se znalecký posudek – ano / ne, náklady na něj:

Náklady na další jednotlivé důkazy:

Doba nutná k obstarání jednotlivých důkazů:

Termín, kdy budou jednotlivé důkazy prováděny:

Literatura k této části viz **Literatura k principům mikro řízení sporů (micro case management)** níže.

B. Mimosoudní vyjednávání a ADR

Doporučení č. 1:

Předpokladem efektivní komunikace soudu a stran v procesu je ověření kontaktních adres pro rychlou komunikaci bez průtahů. Soud neformálně přípisem ověří datovou schránku (existenci a funkčnost) a vyžádá kontaktní adresy (elektronické) a upozorní strany na možnost elektronického podepisování (ve spotřebitelských sporech se tato část pravidla neuplatní, pokud je spotřebitel senior nebo znevýhodněn) anebo zástupce pro doručování. Pro případy nenadálých změn je vhodné vyžádat i aktuální telefonický kontakt, přičemž je nezbytné respektovat rizika této komunikace a ochranu dat.

Soud poučí současně strany o žádosti ve smyslu § 45 odst. 2 věta druhá o. s. ř.

Dovolují-li to možnosti stran, které je třeba ověřit, je třeba aplikovat § 102a o. s. ř. o videokonferenčním provedení úkonu (typicky dále zmiňovaný jiný soudní rok, resp. přípravné jednání za účelem dosažení smíru).

Vysvětlení:

Ustanovení § 6 o. s. ř. zakládá efektivní a procesně-ekonomické řízení na součinnosti stran. Pokud již v této fázi je zjevná obstrukční pozice stran, je třeba vyhodnotit možné následné anti-obstrukční alternativní postupy (rozsudek pro zmeškání nebo pro uznání). V opačném případě je naopak třeba aktivitu stran maximálně usnadnit.

Soudnictví je neustále vnímáno (veřejností i ústavním soudem) jako činnost nadměrně formalistická, proto je třeba hledat všechny instituty, kde lze formální postupy nahradit neformálními. Autoritu soudu nepoškodí, pokud je namísto formálního rozhodování usnesením zvolen postup neformální (přípis, opatření, sdělení), které v konečném důsledku povede k vyřešení sporu akceptovanému oběma stranami. Odpadne tak především opravné řízení ve věci samé a lze předpokládat, že narovnání vztahů je posune na novou kvalitativní úroveň, což platí zejména u dlouhodobých vztahů (nájemních, pracovních, pojistných, obchodních, vypořádání podílového spoluvlastnictví, vypořádání SJM, sporů z dědictví (o dědické právo, o aktiva a pasiva pozůstalosti apod.), které představují významný podíl modelových sporů.

Doporučení č. 2:

Soud vyhodnotí, zda má (či nemá) věc cizí prvek. Bude-li třeba doručovat a dokazovat v zahraničí je třeba navádět strany na systém mimosoudního řešení sporů v rámci EU nebo jiný vhodný systém (arbitráž, mediace, conciliace atd.).

Vysvětlení:

Po vyhodnocení cizího prvku ze spisového materiálu, které se provádí i pro účely zjištění pravomoci, resp. příslušnosti českých soudů je třeba vyvozovat závěry pro možné využití metod mimosoudního řešení sporů. Ve spotřebitelských věcech je třeba zjistit, zda strany mají znalost speciálních spotřebitelských systémů mimosoudního řešení sporů, a to i v případě jsou-li právně zastoupeny (jde o systém mimosoudního řešení sporů podle § 20d a násl. zákona č. 634/1992 Sb., který provádí ČOI, ERÚ, ČTÚ, FA a pověřené subjekty jako např. Kancelář ombudsmana ČAP ad.).

Doporučení č. 3:

Soud zjišťuje ze spisového materiálu předprocesní snahu a postoj stran k řešení sporu – kdo a proč nechtěl spor mimosoudně řešit (v této fázi není třeba vyjasnění skutkových okolností) pro motivaci stran ke smíru či mimosoudnímu řešení sporů).

Vysvětlení:

Ze žaloby je možno seznat, zda učinil žalobce relevantní návrh na mimosoudní řešení sporu (což by měl soudce promítnout do rozhodnutí, zejména v obchodních sporech má tato

skutečnost i reputační význam). Není-li tato informace ze spisu zjevná, je třeba učinit při jednání s účastníky přímý dotaz a jejich postoje vyhodnotit, a to metodou: ne – není argument!, tzn. že se soudce nespokojí s pouhým odmítáním mimosoudního řešení, aniž by pro to existoval závažný důvod.

Doporučení č. 4:

Soud – po studiu žaloby, vyjádření (aktivního) žalovaného a případného vyjádření žalobce k vyjádření žalovaného, tj. po vyjasnění skutkové stránky (zatím bez provedení dokazování) – nastíní základní parametry možného smírného řešení bez právního hodnocení s důrazem na úsporu nákladů řízení (když stranám předestře předpokládaný průběh řízení, pokud ke smíru nedojde a odhad nákladů řízení).

Vysvětlení:

Kodex civilního procesu ukládá smírné řešení ve všech stádiích procesu. Je-li tento pokus iniciován soudem, lze předpokládat (zejm. u bagatelních a spotřebitelských sporů), že strany očekávají ze strany soudce a jeho event. týmu základní rámec dohody, která by byla obsahem smíru (soudce při tom nemůže poskytovat poučení o hmotněprávních právech, ale i tak může např. nastínit, že podle předběžného zjištění (nikoli dokazování) se východiskem ze sporu ukazuje např. možnost vyjasnění sporných skutkových cestou odborného/znaleckého posouzení, přičemž se strany shodnou na osobě a podílu na nákladech, který nemusí být stejný nebo jiné postupy a možnosti vedoucí k vyjasnění sporných otázek). Při oznámení tohoto záměru při neformálním jednání se stranami (např. při videokonferenčním přípravném jednání) je třeba zjistit vyjednávací pozice stran, zdůraznit význam smíru pro budoucí vztahy a obnovení důvěry. Vyjednávací pozice stran jsou základním pojmem vyjednávání (jde o soubor okolností na každé straně sporu (jejich zájmy, strategie, cíle krátkodobé, dlouhodobé atp.). Podle pravidel behaviorální ekonomie jde o institut (jde o institut běžně označovaný jako ZOPA – Zone of Possible Agreement). Za strany soudce a jeho eventuálního týmu k tomu je třeba využít tzv. hard skills, nikoli jen vyjednávací soft skills (kdy je např. třeba použít i matematické výpočty k nastínění možné dohody) a představit odhadované náklady řízení (včetně nezbytnosti záloh), pokud ke smíru nedojde. Důvody stran proti uzavření smíru se uvedou v protokolu.

Ustanovení § 114c odst. 3 písm. c) předpokládá, že účelem přípravného jednání (které lze považovat za analogii jiného soudního roku, tedy postup, kdy je soudce v přímém kontaktu s účastníky), které bude dalším krokem v postupu, je mj.: pokus o smírné vyřešení věci. K tomu, aby mohl být tento účel naplněn je třeba, aby parametry z hlediska dostupných skutkových informací smíru již byly připraveny soudcem a jeho event. týmem předem (kvůli úspoře času, aby si strany nebraly lhůty pro možnou tvorbu dohody/smíru a pro komunikaci o ní). Pokud jsou tyto lhůty žádány, je však třeba v zájmu dosažení dohody vyhovět. Pokud by strany žádaly lhůty blížíící se pravidlům pro klid řízení ve smyslu § 110 o. s. ř., postupuje se podle tohoto ustanovení. Konání přípravného jednání mj. za účelem smírného řešení přináší stranám variantu přípravy jednání, která současně znamená důsledky z hlediska možnosti uvádět skutková tvrzení a navrhopvat důkazní prostředky (§ 118b o. s. ř.).

Z hlediska neutrality soudce pak musí platit, že návrh soudce, není-li stranami přijat, nikterak nepředurčuje jeho pozdější rozhodnutí ve věci samé, jde o návrh, kterým soudce není vázán obsahově ani ve smyslu formálním.

Doporučení č. 5:

Není-li první pokus o smír úspěšný, nastupuje fáze navádění stran k mimosoudnímu řešení. Opět je třeba využít hard skills soudce, tj. znalosti parametrů, předností a detailního fungování všech hlavních modelů mimosoudního řešení sporů, včetně specializovaných (jako jsou např. pravidla FIDIC, mediace v oblasti IP, pracovní a další).

Navádění stran na mimosoudní řešení sporu by mělo probíhat během celého řízení, před nařízením jednání, v přípravném jednání, v rámci jednání a rovněž po proběhlém dokazování.

Navedení stran na mimosoudní řešení sporů však nesmí být jen formálním postupem, je třeba vysvětlit stranám, že i soudní řízení bude vyžadovat jejich vzájemnou komunikaci na nějaké minimální úrovni, protože mají povinnost součinnosti a tuto aktivitu lze velmi dobře využít pro řešení, na které budou mít významný vliv. Nejde jen o již normované nařízení setkání s mediátorem, ale o přesvědčivé vysvětlení vhodnosti tohoto způsobu řešení sporů právě na případ stran, přičemž by soudce měl podrobněji zjišťovat důvody odmítání (pouhé sdělení stran, že mediaci znají, ale nechťejí, nesmí být důvodem pro ukončení těchto snah). Mediace není navíc jedinou možností mimosoudního řešení sporu (lze využít i nejrůznějších hybridních metod jako např. med-arb, arb-med atd.). Je-li stranou sporu spotřebitel, resp. mikro-podnikatel (ve smyslu Doporučení Komise EU 361/2003, podobně i zákon o hromadném občanském řízení soudním) je třeba vždy nařídit přípravné jednání a stranám sporu při něm vysvětlit systém mimosoudního řešení sporu tak, aby spotřebitel/mikropodnikatel mohl klást otázky a vyjasnit si výhody a přednosti jednotlivých forem mimosoudního řešení sporu. Spotřebitel/mikropodnikatel ani nemusí všechny alternativy znát. Je vhodné, aby při této části přípravného jednání byl přítomen kandidát nebo asistent, který zodpoví případné otázky stran a nabídne svou konzultační nápomoc stranám pro vyhledání vhodné formy, pokud se pro některou formu rozhodnou. Strany předběžně vyjádří svůj zájem či nezájem a nejpozději ve lhůtě 30 dnů oznámí, zda návrh na mimosoudní řešení podají či nikoli.

Vysvětlení:

Význam a výhody mimosoudního řešení sporu jsou dnes již potvrzeny praxí nejvýznamnějších světových institucí, jako je International Chamber of Commerce, UNCITRAL, Unidroit (rovněž Evropská komise setrvale buduje speciální systém pro spotřebitele atp.). Nezbytným předpokladem doporučování využívání metod (včetně detailní znalosti jejich postupů a předností) mimosoudního řešení sporu je odbornost soudce a jeho znalosti této formy ochrany práv. Jde o oblast vzdělávání, kterou by měl soudce soustavně sledovat a znát, protože kromě fiskálních úspor je pro soudce využitelná nejen pro navedení stran k mimosoudnímu řešení sporu, ale současně tak soudce může nabýt dovednosti, které může využít při komunikaci s obtížně komunikujícími stranami řízení, se svědky nebo znalci ale i při komunikaci uvnitř svého týmu a příslušného soudního oddělení.

Např. zakotvení mediace jako jedna z forem mimosoudního řešení sporů je dokonce i mezinárodním závazkem České republiky (Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Je proto třeba strany navádět i na tento způsob řešení sporů ve všech typech sporů.

Ústavní soud k tomu opakovaně konstatoval, že nařízení setkání s mediátorem není neúčelné, jak např. tvrdila stěžovatelka (II. ÚS 869/21). Nařízení setkání s mediátorem nebylo Ústavním soudem shledáno jako postup, který by byl neúčelný. Ústavní soud k tomu poznamenává, že samo o sobě uložení povinnosti dle § 100 odst. 2 občanského soudního řádu nemůže stěžovatelku nikterak zkrátit na jejích základních právech, neboť tento postup může být předpokladem pro zjištění skutečností, rozhodných pro vlastní předmět řízení.

Doporučený plán mimosoudního řešení sporu

1. *Soud ověří kontaktní adresy pro rychlou komunikaci bez průtahů, včetně ověření možnosti pro videokonferenční jednání se stranami.*
2. *Soud vyhodnotí, zda má věc cizí prvek – zda bude třeba doručovat a dokazovat v zahraničí (pokud ano, je třeba navádět na systém mimosoudního řešení sporů v rámci EU nebo jiný).*
3. *Jde-li o modelový spor soud zjistí předprocesní postoje stran. U složitějších (skutkově i právně) sporů zkoumá soud s ohledem na princip proporcionality detailně předprocesní postoje stran (kroky, které činily se snahou vyřešit spor smírně).*
4. *Soud provede první pokus o smír jako reakci na vyjádření žalovaného (po vyjasnění skutkové stránky sporu a sporných skutečností) – tj. po vymezení sporných skutkových okolností a předpokládaného rozsahu dokazování – při přípravném jednání (i event. videokonferenčním). Představení srovnání nákladů řízení stranám s ohledem na skutkovou stránku případu.*
5. *Soud navede strany k mimosoudnímu řešení s vysvětlením a doporučením nejvhodnější formy mimosoudního řešení sporů pro daný spor (zda arbitráž, finanční arbitráž, mediace či jiné např. FIDIC nebo IP mediace nebo pracovníprávní).*
6. *Soud provede opakovaný pokus o smír s důrazem na vysvětlení rozdílu mezi soudním smírem a mimosoudním řešením sporů. S ohledem na princip proporcionality, tj. mj. náklady a délku řízení provede soud opakovaný pokus o smír pouze v případech sporů skutkově a právně složitějších, hodnotnějších a významnějších.*
7. *Soud vyhodnotí dosavadní postoje stran k návrhům na mimosoudní řešení sporů s procesními důsledky (možná aplikace § 150 o. s. ř. a efektivních pořádkových opatření,) před nařízením jednání.*

Literatura k této části viz **Literatura k mimosoudnímu vyjednávání a ADR** níže.

C. Vyřízení věci před jednáním

Doporučení č. 1:

Každý soudce by se měl dříve, než se začne věcí meritorně zabývat, nejprve vypořádat s otázkou, zda mu vůbec přísluší se jí zabývat. Platí osvědčená poučka, že u každého návrhu soudce nejprve posoudí, zda je dodrženo tzv. pravidlo 5P. Tedy, zda byl ve správné výši zaplacen soudní poplatek, zda je soud k projednání věci příslušný, je-li dána jeho (civilní) pravomoc, zda jsou splněny procesní podmínky a zda návrh splňuje zákonem požadované náležitosti. Jinými slovy, soudce by měl vždy zvažovat, zda není namístě řízení zastavit z důvodu nezaplacení soudního poplatku, či nedostatku pravomoci nebo podmínek řízení (§ 104 o. s. ř.), zda není třeba vyslovit svou místní nepřislušnost (§ 105 odst. 2 o. s. ř.) nebo věc předložit k rozhodnutí o věcné příslušnosti (§ 104a odst. 2 o. s. ř.), případně zda nemá být po výzvě k odstranění vad návrh odmítnut.

Vysvětlení:

Na začátku každého řízení je důležité, aby se soudce nejprve soustředil na procesní stránku věci, tedy ověřil, zda jsou splněny základní podmínky, aby se soud mohl návrhem vůbec zabývat. Pravidlo 5P je v tomto směru osvědčenou pomůckou, jež zahrnuje posouzení, zda byl řádně zaplacen soudní poplatek, zda má soud pravomoc a příslušnost, zda jsou splněny procesní podmínky a zda návrh splňuje zákonné náležitosti. Zaměřit se na tyto otázky dříve, než se soudce začne zabývat věcí po hmotněprávní stránce, je nejen procesně správné, ale i praktické. Umožňuje to předejít situacím, kdy soud věnuje čas studiu návrhu a souvisejících podkladů, a teprve následně zjistí, že mu nepřisluší ve věci rozhodovat. Nepůsobí rovněž dobře, pokud je např. o věcné příslušnosti rozhodnuto až po několika měsících řízení, přestože tuto otázku je soud povinen zkoumat kdykoliv v jeho průběhu. Včasné přezkoumání těchto podmínek zajišťuje hladký a efektivní průběh řízení a přispívá ke zvýšení důvěryhodnosti soudního rozhodování.

Doporučení č. 2:

S podáním návrhu na zahájení řízení je spojena poplatková povinnost, tedy povinnost zaplatit soudní poplatek [§ 4 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích]. Pokud účastník poplatek při podání žaloby (stejně u odvolání či dovolání) nezaplatí z vlastní iniciativy, je soud povinen jej k zaplacení vyzvat. Lhůtu, kterou soud k tomu určí, musí činit alespoň 15 dnů, *výjimečně* může být kratší (§ 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích). Poplatková povinnost vzniká, a soud je tedy povinen účastníka vyzvat k zaplacení poplatku, i tehdy, pokud je podání (např. odvolání či dovolání) nepřipustné, opožděné nebo učiněné někým, kdo k němu není oprávněn. Součástí výzvy musí být rovněž poučení, že pro opožděné zaplacení poplatku bude řízení zastaveno (§ 9 odst. 3 zákona o soudních poplatcích), nestanoví-li zákon výjimku (§ 9 odst. 4 zákona o soudních poplatcích). Výzva by měla dále obsahovat poučení, že řízení nebude zastaveno, mohla-li by poplatníkovi v důsledku nebezpečí z prodlení vzniknout újma, pokud ve stanovené lhůtě soudu zároveň sdělí okolnosti, které toto nebezpečí osvědčují, a současně doloží, že bez své viny nemohl poplatek včas zaplatit. Po marném uplynutí lhůty k zaplacení poplatku soud řízení usnesením zastaví. K opožděnému zaplacení již soud nepřihlíží.

Vysvětlení:

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že ve výjimečných případech se jako procesně efektivní jeví stanovení kratší lhůty k zaplacení soudního poplatku, než je zákonem požadovaných (alespoň) 15 dnů, pokud účastník poplatek při podání žaloby (stejně jako odvolání či dovolání) nezaplatil z vlastní iniciativy (§ 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích). Kratší lhůtu (např. 10 dnů nebo i méně) lze využít zejména tehdy, je-li zřejmé, že účastník nemá skutečný zájem v řízení pokračovat a nezaplatil by poplatek ani při poskytnutí delší lhůty. V modelovém sporu

obvykle nelze *a priori* předpokládat existenci takových výjimečných okolností. Přesto ani v těchto věcech nelze vyloučit, že soud přistoupí ke stanovení kratší lhůty, pokud by to odpovídalo konkrétní procesní situaci. Stejně tak v jiných případech soud zvažuje délku lhůty individuálně, a to s ohledem na okolnosti případu a jeho charakter, přičemž musí respektovat zákonné meze dané § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích.

Doporučení č. 3:

Pro zahájení a další průběh řízení má zásadní význam podání, proto zákon stanoví jako rozšíření obecné poučovací povinnosti soudu (§ 5 o. s. ř.) i zvláštní povinnost soudu dbát na to, aby podání nebylo z nějakého důvodu vadné. Pokud podání neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo je nesrozumitelné či neurčité, soud usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno a doplněno, k čemuž mu určí lhůtu a současně jej poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést (§ 43 odst. 1 o. s. ř.). Délka lhůty se odvíjí od složitosti doplňovaného podání a také od úrovně právního vědomí podatele. Obvykle se stanoví deseti až patnáctidenní lhůta; je-li však vyzván k doplnění nezastoupený a procesně dezorientovaný účastník, je vhodné poskytnout lhůtu delší. Naopak v případech, kdy je zřejmé, že účastník využívá neúplné nebo vadné podání k obstrukčnímu jednání, by měl soud stanovit co nejkratší lhůtu k odstranění vad, např. jen třídní. Určení delší lhůty pro odstranění vad podání není efektivní. Pokud účastník ve stanovené lhůtě podání neopraví nebo nedoplní, a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud podání usnesením odmítne (§ 43 odst. 2 o. s. ř.). K ostatním podáním soud nepřihlíží, dokud nebudou řádně opravena nebo doplněna. O těchto následcích musí být účastník poučen.

Vysvětlení:

Každá výzva k doplnění či opravě podání musí obsahovat lhůtu, v níž má podatel reagovat. Jde o lhůtu soudcovskou, kterou soud může na žádost prodloužit, její zmeškání nelze prominout (§ 58 o. s. ř.). Z dotazníkového šetření je zřejmé, že délka lhůty se v případě civilních sporů o peněžité plnění bude odvíjet od složitosti doplňovaného podání, přičemž se obvykle pohybuje v rozmezí od tří do patnácti dnů, s určitými výjimkami v závislosti na projednávané věci. Dále vyplynulo, že u výzvy je také výhodné doručování prostřednictvím veřejné datové sítě, případně soudního doručovatele, který je také schopen během krátké doby výzvu doručit a доклад o tom neprodleně založit do spisu. Pokud účastník výzvě nevyhoví, soud podání odmítne, a tím je věc bez jednání soudu vyřízena. K ostatním podáním soud nebude přihlížet, dokud nebudou řádně opravena nebo doplněna. Účastníci musí být o těchto následcích poučeni.

Doporučení č. 4:

Podat návrh na zahájení řízení (žalobu) a následně jej vzít zpět, a to z části nebo zcela, je právo navrhovatele. Je-li návrh vzat zpět, soud řízení zcela, popřípadě v rozsahu zpětvzetí návrhu, zastaví (§ 96 odst. 2 o. s. ř.). Dojde-li ke zpětvzetí návrhu dříve, než začalo jednání, není třeba souhlasu účastníků se zpětvzetím návrhu (srov. § 96 odst. 3 a 4 o. s. ř.). Zpětvzetí musí být vždy učiněno výslovně, tedy nelze využít tzv. doložku proti nečinnosti (§ 101 odst. 4 o. s. ř.) a vyzvat navrhovatele, aby sdělil, zda bere návrh v určité lhůtě zpět, s tím, že pokud nezareaguje na výzvu, bude se mít za to, že zpětvzetí činí. V důsledku úplného zpětvzetí návrhu se soud nemusí věcí meritorně zabývat.

Vysvětlení:

Zpětvzetí návrhu (§ 96 o. s. ř.) je jedním ze základních procesních úkonů účastníka a rozhodnutí o zastavení řízení z tohoto důvodu je jedním ze způsobů, jak může být soudní řízení ukončeno. Z dotazníkového šetření plyne, že jej soudci mají v oblibě. V jeho důsledku se totiž nemusejí věcí meritorně zabývat. To platí bezvýjimečně v případě úplného zpětvzetí návrhu a za situace, kdy k němu došlo před zahájením jednání ve věci samé. Návrh lze vzít zpět i zčásti, a to v části, ve které se navrhovatel domáhal přiznání jednoho z více nároků (*je žalováno o vydání věci a*

náhradu škody a navrhovatel vezme žalobu zpět, pokud se jí domáhal vydání věci) nebo části jednoho hlavního nároku (*nejčastěji v řízení o zaplacení peněžité částky žalobce v důsledku postupné úhrady dluhu žalobu „omezí“*), anebo je žaloba podána proti více žalovaným a je vzata zpět proti některému z nich.

Doporučení č. 5:

Je-li nařízeno přípravné jednání a žalobce se k němu nedostaví, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, soud řízení zastaví (§ 114c odst. 7 o. s. ř.). O tomto následku musí být žalobce v předvolání k přípravnému jednání poučen. Omluvitelnost důvodu, pro který se žalobce (rovněž žalovaný) k přípravnému jednání nedostaví, hodnotí výhradně soud, nikoliv účastník (či dokonce jeho zástupce). V případě nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání a jeho důsledkům viz bod 9 této části Metodiky. Zvláštní situace může nastat, pokud se k přípravnému jednání nedostaví ani jedna ze stran, tj. ani žalobce ani žalovaný. Soud v takovém případě řízení zastaví ve smyslu § 114c odst. 7 o. s. ř., neboť z odst. 6 poslední věta tohoto ustanovení výslovně vyplývá, že rozsudek pro uznání proti žalovanému nelze vydat, jsou-li splněny předpoklady pro zastavení řízení, které jsou splněny i tehdy, jestliže se k přípravnému jednání nedostaví žalobce.

Vysvětlení:

Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že se přípravné jednání ve smyslu § 114c o. s. ř. v modelovém sporu o zaplacení peněžité částky prakticky nenařizuje a nekoná. A pokud ano, pak je absence žalobce v přípravném jednání výjimečná. Nedostavení se žalobce k přípravnému jednání, aniž by se včas a z vážného důvodu omluvil, vede k zastavení řízení; o tomto následku musí být žalobce v předvolání k přípravnému jednání poučen (§ 114c odst. 7 o. s. ř.).

Doporučení č. 6:

Soud se vždy pokusí o smír mezi účastníky (§ 99 o. s. ř.). Smír schválený soudem ve formě usnesení představuje další způsob meritorního skončení řízení. Namísto autoritativního rozhodnutí soudu se prostřednictvím smíru poměry účastníků ohledně předmětu řízení uspořádají dohodou. Je-li soudem schválena, jsou účinky shodné s účinky pravomocného rozsudku; obsah dohody je pro účastníky závazný a soudně vykonatelný. Aby však mohl být smír soudem schválen, musí být splněny zákonem stanovené podmínky. V případě civilních sporů o peněžité plnění připouští uzavření smíru povaha těchto věcí. To platí i pro bagatelní věci. Naopak v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, dále ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu, obecně pak ve věcech, v nichž hmotné právo nepřipouští vyřízení věci dohodou účastníků právního poměru, se uzavření smíru vylučuje. K nařízení prvního setkání s mediátorem srov. § 100 odst. 2 o. s. ř.

Vysvětlení:

V případě modelového sporu o zaplacení peněžité částky dotazníkové šetření ukázalo, že smír je efektivním nástrojem k dosažení rychlého rozhodnutí, přičemž jím strany získají vykonatelný exekuční titul, kterým narovnají vzájemný spor, aniž by musely podstupovat složitou anabázi dokazování, například formou výsledku svědků či znaleckých posudků, jejichž provedení je časově i finančně náročné. Soudní smír a snaha soudu účastníky k tomuto smíru vést je zcela v souladu se zásadou tzv. *procesní ekonomie (hospodárnosti řízení)*, podle níž je soud při řízení povinen postupovat tak, aby byly náklady řízení i zátěž pro účastníky řízení udrženy co nejnižší, a přitom nebyl zmařen účel řízení. Soud při procesu uzavření smíru, resp. o jeho konečném znění seznámí účastníky s relevantní judikaturou a hmotněprávní úpravou týkající se jejich sporu, za určitých situací (se striktním zachováním zásady rovnosti stran) může soud účastníkům rovněž nastínit různé varianty smírného vyřešení sporu, které připadají v úvahu;

soud také upozorní na možnosti využití mediace. To platí rovněž pro bagatelní věci, v případě jiných sporů jen tehdy, pokud to připouští povaha věci (§ 99 odst. 1 o. s. ř.).

Doporučení č. 7:

Je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem, soud může i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz (§ 172 odst. 1 o. s. ř.), případně elektronický platební rozkaz (§ 174a o. s. ř.). Soud tak činí na základě svého uvážení; nárok na vydání tohoto rozhodnutí žalobci nevzniká. Přesto by měl soud platební rozkaz vydat zásadně *vždy*, jsou-li splněny procesní podmínky a žaloba není zjevně nedůvodná. Při rozhodování o vydání platebního rozkazu (stejně jako u rozsudku pro uznání) je však soud povinen z úřední povinnosti zkoumat soulad uplatněného nároku s požadavky podle § 588 občanského zákoníku, tj. zda uplatněné plnění není v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem nebo právem týkajícím se postavení osob. V případě spotřebitelských sporů je navíc třeba posoudit, zda podle tvrzení a podkladů předložených žalobcem nejde o smluvní ujednání, které by mohlo mít zneužívající povahu ve smyslu práva Evropské unie (zejména směrnice 93/13/EHS). Pokud by tyto okolnosti byly dány, platební rozkaz nelze vydat. Platební rozkaz soud dále nevydá, pokud je mu známo, že žalovanému, který nemá datovou schránku, nelze doručit, případně se mu doručuje pouze náhradním způsobem.

Vysvětlení:

Platební rozkaz, resp. elektronický platební rozkaz představuje pro modelový spor o zaplacení peněžité částky zásadní způsob, jak rychle meritorně rozhodnout. A to bez jednání, bez slyšení žalovaného a bez provádění dokazování, pouze na základě listin založených ve spisu a tvrzení uvedených v žalobě. Předpokladem pro jeho vydání je bezvadná žaloba. Soud provede pouze předběžnou hmotněprávní kvalifikaci skutkových tvrzení a na jejím základě rozhodne vydáním platebního rozkazu. Žalovaný, který s platebním rozkazem nesouhlasí, se proti němu může bránit podáním odporu. Není proto nezbytné, aby soud při rozhodování o vydání platebního rozkazu předvídal úspěšnost žaloby po (případně) podaném odporu. Je-li ovšem nedůvodnost žaloby zjevná již ze samotné žalobní narace, neměl by soud platební rozkaz vydat. Pokud je potenciální nedůvodnost zřejmá až při hlubším právním posouzení, lze platební rozkaz vydat bez obavy z jeho právní moci, neboť odpovědnost za procesní pasivitu nese žalovaný, který nepodá odpor. Při rozhodování o vydání platebního rozkazu (stejně jako u rozsudku pro uznání) je však soud povinen z úřední povinnosti zkoumat soulad žalobního nároku s požadavky § 588 občanského zákoníku, tedy zda nárok není v rozporu s dobrými mravy, zákonem nebo veřejným pořádkem. Co se týče unijního práva, ustálená judikatura Soudního dvora Evropské unie (např. C-243/08, C-70/17, C-176/17 a C-179/17) vyžaduje, aby v případech, na které dopadá směrnice 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, soud z úřední povinnosti přezkoumal, zda se ve smlouvě nevyskytuje zneužívající ustanovení. Pokud soud zjistí rozpor s požadavky podle § 588 občanského zákoníku, nebo má za to, že žalobní nárok vyplývá ze zneužívajícího smluvního ujednání, nesmí platební rozkaz ani rozsudek pro uznání vydat.

Doporučení č. 8:

V průběhu řízení může dojít k tomu, že žalovaný uzná nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován; důsledkem toho je, že soud rozhodne rozsudkem podle tohoto uznání (§ 153a odst. 1 o. s. ř.). Uzná-li žalovaný nárok pouze zčásti, soud rozhodne rozsudkem podle tohoto uznání pouze v případě, navrhne-li to žalobce. Soud rozsudek nevydá, pokud ve věci nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.). Jen pro vydání rozsudku pro uznání nemusí být nařízeno jednání (to neměnní nic na povinnosti soudu vyhlásit jej veřejně, k tomu srov. § 156 odst. 1 o. s. ř.). Pro žalovaného, který nárok nebo

jeho základ uzná, tento procesní úkon znamená s největší pravděpodobností povinnost nahradit úspěšnému žalobci náklady řízení v plné výši (§ 142 odst. 1 o. s. ř.). To je podstatný rozdíl v případě schválení smíru, kde soud buď rozhodne tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení [§ 146 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], nebo může podle dohody účastníků rozhodnout o jiné (méně přísné) povinnosti žalovaného nahradit náklady řízení, než by určil v případě rozsudku pro uznání.

Vysvětlení:

Uznání nároku slouží jako efektivní prostředek k urychlení řízení. Pokud žalovaný výslovně uzná nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, nebo jeho základ, soud rozhodne ve prospěch žalobce rozsudkem pro uznání. V případě částečného uznání nároku je třeba, aby žalobce vydání rozsudku pro uznání navrhl. Tento postup nelze využít, pokud není ve věci možné uzavřít a schválit smír (§ 153a odst. 2 o. s. ř.), což znamená, že ve věcech, kde je smír vyloučen, se rozsudek pro uznání nevydává. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že k uznání nároku ve sporech o peněžitě plnění dochází zejména na základě výzvy k vyjádření k žalobě či výzvy soudu učiněné v úvodu přípravného jednání (§ 114c o. s. ř.) nebo jednání ve věci (§ 118 odst. 1 o. s. ř.), může k němu však dojít také při závěrečném návrhu účastníka, případě v odvolacím řízení. Zákon v tomto směru nezná žádné omezení.

Doporučení č. 9:

Soud bude rozhodovat rozsudkem pro uznání i v případech, kdy nastává tzv. fikce uznání žalobou uplatněného nároku (§ 153a odst. 3 o. s. ř.). To platí jak pro situaci, kdy se žalovaný nevyjádřil k tzv. kvalifikované výzvě podle § 114b odst. 5 o. s. ř., tak při nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání (§ 114c odst. 6 o. s. ř.). V obou těchto případech se nenařizuje jednání a soud rozhoduje rozsudkem pro uznání bez jednání. Kvalifikovanou výzvu k vyjádření k žalobě, a následně ani rozsudek pro uznání, by soud neměl vydávat zejména tehdy, je-li z dřívějšího chování žalovaného zřejmá jeho neochota uznat nárok či jeho aktivita ve vztahu k žalobci. Z § 114b odst. 1 o. s. ř. plyne, že kvalifikovanou výzvu k vyjádření soud nesmí vydat, pokud to povaha věci (okolnosti případu) neumožňuje. Proto je povinností soudu v konkrétních případech tuto povahu zkoumat a zvažovat *ad hoc*, zda usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu vydá, čímž se vyhne následným problémům, které mohou vzniknout za situace, kdy se žalovaný k výzvě soudu k žalobě včas a řádně nevyjádří. V případě neomluvené absence žalovaného u přípravného jednání (§ 114c odst. 6 o. s. ř.) je soud omezen pouze tím, že rozsudek nelze vydat tam, kde není možné schválit smír. Zde neplatí, že jen nevhodná povaha věci by neměla (na rozdíl od kvalifikované výzvy) soud vést k nařízení přípravného jednání.

Vysvětlení:

Jak kvalifikovaná výzva k vyjádření k žalobě (§ 114b o. s. ř.), tak rozsudek pro uznání (§ 153a o. s. ř.) jsou v modelových sporech o zaplacení peněžitě částky hojně využívanými instituty v soudním řízení. V rámci přípravy jednání jde o častější způsob, jakým lze zjistit stanovisko žalovaného k meritu věci než v rámci přípravného jednání (§ 114c o. s. ř.). Rovněž v bagatelních věcech, kde je nárok jasně vymezen a žalovaný jej tzv. fikcí uznává, je tento postup ideální, protože minimalizuje počet procesních úkonů a časovou náročnost soudního řízení. Lze jej však aplikovat pouze v případě procesní pasivity žalovaného. Soud po splnění zákonných předpokladů rozsudek podle § 114b odst. 5 ve spojení s § 153a odst. 3 o. s. ř. vydá bez ohledu na stanovisko či návrh žalobce, z úřední povinnosti. To platí i pro přípravné jednání, kde se vydává rozsudek pro uznání jako důsledek absence žalovaného u tohoto jednání. Je třeba zdůraznit, že rozsudek zde není založen jen na sankci za nedostavení se, ale na fikci uznání nároku (§ 114c odst. 6 o. s. ř.).

Doporučení č. 10:

Je-li možné věc rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů, soud adresuje účastníkům výzvu, zda souhlasí s tím, aby bylo rozhodnuto bez nařízení jednání (§ 115a o. s. ř.). Tento postup se uplatní ve sporech, ve kterých rozhodnutí závisí na (právním) posouzení listin, v některých případech dokonce listiny jediné (*například zásadní otázka platnosti smlouvy, na níž staví účastník svůj nárok*). Pokud soud v řízení zjistí, že účastníci nenavrhují provedení jiných důkazů (zejména výslech svědka či znalce), může se jich dotázat, zda souhlasí s rozhodnutím bez nařízení jednání, neboť je to časově méně náročné než rozhodnutí při jednání, není-li zároveň nutno poskytnout poučení podle § 118a o. s. ř. (vyvstane-li potřeba tohoto poučení, měl by soud vždy nařídit přípravné jednání). Do výzvy lze připojit doložku proti nečinnosti podle § 101 odst. 4 o. s. ř. Souhlasí-li s tím účastníci, není třeba pro projednání věci nařizovat jednání, to však nic nemění na povinnosti soudu vyhlásit rozsudek vždy veřejně (§ 156 odst. 1 o. s. ř.).

Vysvětlení:

Soud má možnost rozhodnout o věci i bez nařízení jednání, pokud všichni účastníci souhlasí s tímto způsobem rozhodnutí soudu nebo se vzdají práva účasti na jednání. V modelovém sporu o zaplacení peněžitého plnění je tento postup podle dotazníkového šetření efektivní, zejména tam, kde není třeba provádět ústní dokazování (zejména výslechy svědků či znalců), a všechny relevantní skutečnosti pro rozhodnutí ve věci jsou účastníky doloženy listinnými důkazy. Pokud výzva zůstane ve stanovené lhůtě bez reakce, pak za přítomnosti doložky dle § 101 odst. 4 o. s. ř. má soud za to, že účastník souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání. Tento postup však musí umožňovat povaha věci, aby bylo rozhodnuto jen na základě listinných důkazů, což obvykle není případ řízení, v nichž je třeba poskytnout účastníkům poučení podle § 118a o. s. ř.

Doporučený plán vyřízení věci před jednáním

1. *ověřit zaplacení soudního poplatku ve správní výši,*
2. *nebyl-li soudní poplatek zaplacen při podání žaloby (shodně u odvolání či dovolání) z vlastní iniciativy účastníka, vyzvat jej k jeho zaplacení, a to ve lhůtě, kterou soud určí v délce alespoň 15 dnů, přičemž výjimečně může určit lhůtu kratší; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví (§ 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích),*
3. *zkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení (zejména pravomoc a příslušnost soudu, jakož i další podmínky) a zda nejsou vady v žalobě (návrhu na zahájení řízení),*
4. *zastavit řízení z důvodu, že je tu takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit (§ 104 odst. 1 o. s. ř.), nebo že se nedostatek podmínky řízení nepodařilo odstranit (§ 104 odst. 2 o. s. ř.), popřípadě z jiných důvodů stanovených zákonem,*
5. *v případě vadného podání vyzvat účastníka k doplnění nebo opravě dle § 43 odst. 1 o. s. ř., k čemuž mu soud určí lhůtu a současně jej poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést, v případě nevyhovění výzvě podání odmítnout (§ 43 odst. 2 o. s. ř.),*
 - i) *v modelovém sporu se délka lhůty odvíjí od složitosti doplňovaného podání a také od úrovně právního vědomí podatele, obvykle se stanoví deseti až patnáctidenní; naopak v*

- případech, kdy účastník používá neúplné podání k obstrukcím, by lhůta měla být co nejkratší, např. jen třídní,*
- ii) *v bagatelních věcech i ostatních sporech se tento postup uplatní mutatis mutandis,*
6. *pokusit se o smír v rámci přípravy jednání, případně schválit uzavření smíru (§ 99 o. s. ř.),*
7. *vydat platební rozkaz podle § 172 odst. 1 o. s. ř., resp. elektronický platební rozkaz ve smyslu § 174a o. s. ř., vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem (spojit platební rozkaz s kvalifikovanou výzvou podle § 114b o. s. ř.),*
- i) *v modelovém sporu by měl soud platební rozkaz vydat zásadně vždy, jsou-li splněny procesní podmínky a není-li žaloba zjevně nedůvodná,*
- ii) *v bagatelních věcech se tento postup uplatní mutatis mutandis,*
- iii) *ostatní spory – jen pokud jde o spor o zaplacení peněžité částky, jinak se platební rozkaz nevydává a soud připraví jednání podle § 114a nebo § 114c o. s. ř.,*
8. *nařídít k projednání věci jednání, pokud žalovaný podal odpor proti platebnímu rozkazu a kvalifikovaně se k žalobě vyjádřil (§ 174 odst. 2 o. s. ř.); platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor, má účinky pravomocného rozsudku (§ 174 odst. 1 o. s. ř.),*
9. *opožděně podaný odpor usnesením odmítnout, stejně jako podání odporu tím, kdo k tomu není oprávněn (§ 174 odst. 3 o. s. ř.),*
10. *byla-li v průběhu přípravy jednání vydána kvalifikovaná výzva podle § 114b o. s. ř., vydat rozsudek pro uznání, nevyhoví-li žalovaný této výzvě v souladu s § 153a odst. 3 o. s. ř. (v případě podání odporu se platební rozkaz ruší, přičemž soud nebude nařizovat jednání, ale bude rozhodovat právě vydáním rozsudku pro uznání), nebo jako důsledek nedostavení se žalovaného na přípravné jednání ve smyslu § 114c odst. 6 o. s. ř.; nedostaví-li se k přípravnému jednání žalobce, zastavit řízení podle § 114c odst. 7 o. s. ř.,*
11. *vydat rozsudek pro uznání, jestliže žalovaný v průběhu řízení žalobou uplatněný nárok nebo jeho základ uzná podle § 153a odst. 1 o. s. ř.; v případě částečného uznání je třeba k jeho vydání návrh žalobce (§ 153a odst. 1 druhá věta o. s. ř.),*
12. *vyzvat účastníky, zda souhlasí s tím, aby bylo ve věci rozhodnuto bez nařízení jednání ve smyslu § 115a o. s. ř., a pokud účastníci výslovně souhlasí nebo se vzdají práva účasti na projednání věci, meritorně rozhodnout dle předložených listinných důkazů,*
13. *zastavit řízení v rozsahu zpětvzetí dle § 96 o. s. ř., je-li vzat návrh na zahájení řízení zpět.*

Ilustrativní plán vyřízení věci před jednáním v základním modelovém sporu

(Tento ilustrativní plán se odlišuje od doporučeného plánu v tom, že vyjadřuje, jak tento plán může vypadat pro základní modelový spor – civilní spor o peněžité plnění – viz druh sporu I. v kapitole 2. Modelové spory, druhy sporů. Předpokládá se, že tento plán není sdělován účastníkům.)

1. ověřit zaplacení soudního poplatku ve správní výši,
2. vyzvat účastníka k zaplacení soudního poplatku, nebyl-li jím zaplacen při podání žaloby (shodně u odvolání či dovolání) z vlastní iniciativy, a to ve lhůtě, kterou mu soud určí v délce alespoň 15 dnů, přičemž výjimečně může určit lhůtu kratší; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví,
3. zkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení a zda nejsou vady v žalobě (návrhu na zahájení řízení); (i) zastavit řízení pro nedostatek podmínky řízení (§ 104 o. s. ř.), popřípadě z jiných důvodů stanovených zákonem, (ii) u vadného podání vyzvat účastníka k doplnění nebo opravě podle § 43 odst. 1 o. s. ř., k čemuž mu soud určí lhůtu v rozsahu tří až patnácti dnů v závislosti na složitosti doplňovaného podání a současně jej poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést, v případě nevyhovění výzvě podání odmítnout (§ 43 odst. 2 o. s. ř.),
4. vydat platební rozkaz podle § 172 odst. 1 o. s. ř., resp. elektronický platební rozkaz ve smyslu § 174a o. s. ř., vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem (spojit platební rozkaz s tzv. kvalifikovanou výzvou dle § 114b o. s. ř.),
5. další možné vyřízení věci před jednáním v modelovém sporu podle okolností konkrétního případu.

Literatura k této části viz **Literatura k vyřízení věci před jednáním** níže.

D. Příprava jednání

Doporučení č. 1:

Nebylo-li řízení v důsledku zkoumání procesních podmínek zastaveno nebo návrh na zahájení řízení odmítnut, následuje fáze přípravy jednání. Soud je povinen připravit jednání s přihlédnutím k hodnotě sporu, významu a složitosti a účastníkům řízení a navrženým důkazům tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Příprava jednání se provádí několika způsoby, a to buď písemně nebo ústně. Předně je možné využít opatření uvedená v § 114a odst. 2 o. s. ř. kdy podstatná je zejména výzva žalovaného k písemnému vyjádření ve věci (pro jehož vyjádření zpravidla stanovuje lhůtu maximálně 30 dní, v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být lhůta kratší např. 15 dní) a upozornění na možnost využití mediace. Následně soud může, je-li to nezbytné, v rámci přípravy jednání zaslat vyjádření žalovaného žalobci k procesní replice a následně žalovanému tuto repliku k procesní duplice. Soud si může vyžádat zprávu o skutečnostech, které mají význam pro řízení a rozhodnutí nebo ustanovit znalce za účelem posouzení odborných otázek. Rovněž zajistí, aby bylo možno při jednání provést potřebné důkazy, a jestliže je to účelné, může provést důkaz prostřednictvím dožádaného soudu. Soud činí i jiná vhodná opatření, která mohou směřovat i k ověření splnění procesních podmínek a odstranění jejich nedostatku.

Vysvětlení:

Rozhodnutí sporu při jediném jednání lze docílit řádným plánováním řízení (příprava jednání). Na přípravu jednání si musí věc vyřizující soudce vyšetřit vždy dostatek času. Při plánování přípravy jednání bere soud v potaz v souladu s principem proporcionality a procesní ekonomie řízení náklady pojící se s účastí účastníků např. na přípravném jednání, jakož i náklady soudu (zejm. v podobě soudcovské práce). Pokud je žalovaný nekontaktní a je předpoklad, že věc bude skončena rozsudkem pro zmeškání na prvním ústním jednání, je vhodné zvážit, zda konat přípravu jednání či ji vynechat. Pro rychlé a efektivní vedení řízení je klíčové, aby soud nejpozději před zahájením jednání ve věci samé účastníky seznámil se svým dalším procesním postupem, tj. plánem řízení (ideálně však již v předvolání na přípravné jednání, koná-li se, nebo na něm, nebo v předvolání na jednání). Tento požadavek je podstatný i z hlediska předvídatelnosti postupu soudu v dotčené věci.

Doporučení č. 2:

V rámci přípravy jednání je možné využít kvalifikovanou výzvu podle § 114b o. s. ř. Vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, jakož i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, může předseda senátu místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř. nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. To neplatí ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír, nebo je-li žalovaným ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti.

Vysvětlení:

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že v případě civilních sporů o peněžité plnění je vydávána kvalifikovaná výzva přibližně v 50 % věcí. Jinak je využíváno prosté výzvy k vyjádření. Kvalifikovanou výzvu však lze využít pouze v těch případech, kdy to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu. Povahou věci se rozumí jmenovitě její typová, skutková či právní obtížnost, která sama o sobě vyžaduje kvalifikovanou přípravu jednání. Povaha věci vyžaduje

vydání kvalifikované výzvy tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů obtížné, a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout. Okolnosti případu jsou vymezeny skutečnostmi doprovázejícími určitý konkrétní spor, který jinak nemusí být typově složitý po skutkové nebo právní stránce. Půjde např. o situaci, kdy žalovaný nevyhověl prosté výzvě soudu. Okolnosti případu tedy odůvodňují vydání kvalifikované výzvy v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že – ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu věci mimořádně obtížnou – tu jsou takové skutečnosti, které vedou k závěru, že bez vyjádření žalovaného ve věci nemůže být jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být zpravidla o sporu rozhodnuto (uplatní se zde např. také zkušenosti soudu s určitými druhy sporů mezi týmiž účastníky). Současně soud vždy zváží, zda vhodnějším nebude nařízení přípravného jednání. Ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání kvalifikované výzvy vyloučeno.

Doporučení č. 3:

V rámci přípravy jednání je konečně možné nařídit přípravné jednání podle § 114c o. s. ř., pokud to dovoluje povaha sporu (v případě nároku na peněžité plnění). Naplnění účelu přípravy jednání by mělo odpovídat nařizování přípravného jednání jako pravidla, a to s ohledem k principu proporcionality v modelovém sporu a v obchodním sporu, zatímco v případě spotřebitelského či bagatelního sporu by mělo záviset na úvaze soudce s ohledem na složitost případu. Takový přístup odpovídá i znění § 114c odst. 1 o. s. ř. „nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle § 114a odst. 2 jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání“.

Přípravné jednání je zejména vhodné, neunáší-li některá ze stran břemeno tvrzení či důkazní. Přípravné jednání je vhodné, i pokud je třeba si s účastníky pouze osobně vyjasnit situaci. Nicméně přípravné jednání přichází v úvahu jen tehdy, lze-li žalovanému, který nemá datovou schránku, fakticky doručit předvolání k přípravnému jednání (nikoliv náhradním způsobem). Na začátku přípravného jednání je nejpozději sdělován jeho program, jako pravidlo je však sdělován program přípravného jednání již v rámci plánu řízení. Při přípravném jednání předseda senátu zejména

- v součinnosti s účastníky objasní, zda jsou splněny podmínky řízení, a případně přijme opatření k odstranění zjištěného nedostatku podmínek řízení,
- vyzve účastníky, aby do protokolu doplnili svá potřebná tvrzení o skutečnostech rozhodných pro věc a návrhy na provedení důkazů k jejich prokázání a aby splnili své další procesní povinnosti,
- poskytne účastníkům potřebná poučení podle § 118a o. s. ř.,
- pokusí se o smírné vyřešení věci, přičemž může účastníkům řízení nařídit první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 2 o. s. ř., je-li to účelné a vhodné, a
- uloží účastníkům řízení další případné procesní povinnosti potřebné k dosažení účelu řízení.

Vysvětlení:

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že přípravné jednání je považováno za „mrtvý institut“. Nicméně zvláště v případě skutkově složitějších sporů (kam zpravidla patří i základní modelový civilní spor a modelový spor obchodní) je žádoucí, aby soud přípravné jednání nařídil. Po zahájení přípravy jednání soud seznámí účastníky s předpokládaným průběhem přípravného jednání. Kde je to vhodné a účelné, vypočte sporné skutečnosti mezi účastníky, jak tyto budou dokazovány a jaké náklady na toto dokazování lze předpokládat a sdělí i svůj předběžný právní názor, a to za účelem vedení účastníků řízení ke smírnému vyřešení jejich věci. Pokud tak soud neučinil již v rámci přípravy jednání, poučí soud rovněž účastníky řízení

o možnosti mimosoudního řešení jejich sporů (zejména o možnosti nařídit první setkání s mediátorem; 100 odst. 2 o. s. ř.). Nařízením přípravného jednání tak lze rozhodnout (i v součinnosti s účastníky řízení, resp. jejich zástupci), která skutková tvrzení jsou nesporná a která budou předmětem dokazování. Byť by se mohlo zdát, že instituty přípravy jednání jsou v občanském soudním řádu seřazeny postupně tak, jak mají být aplikovány, je na soudci, aby uvážil, zda je v konkrétním případě vhodnější kvalifikovaná výzva, nebo přípravné jednání. Protože se instituty navzájem vylučují, musí úvaha proběhnout před využitím kteréhokoli z nich.

Doporučení č. 4:

Soud v rámci přípravy jednání účastníky upozorní na chybějící tvrzení a důkazní návrhy. Soud nikdy neposkytuje lhůtu, pokud účastníci jasně nevymeží, jaká tvrzení chtějí doplňovat a jaké další důkazy k jakým tvrzením budou doplňovat. Je vhodnější poskytnout lhůtu od přípravného jednání (i z důvodu např. problém při přepisu protokolů). Soud neposkytuje lhůtu delší než 30 dní. Na druhou stranu soud váží i další procesní postup, jakož i předmět sporu, složitost (skutkovou, právní) a zásadu proporcionality a procesní ekonomie. Soud zásadně neposkytuje lhůtu v bagatelních věcech, kde náklady řízení převyšují hodnotu sporu.

Vysvětlení:

Před skončením přípravného jednání poučí soud účastníky o koncentraci řízení (§ 114c odst. 5 o. s. ř.). Návrh na poskytnutí lhůty k doplnění tvrzení a důkazních návrhů soud zásadně zpravidla zamítne. Pokud soud poskytne lhůtu, zpravidla počítanou od přípravného jednání a delší 30 dnů jen ve výjimečných a odůvodněných (složitých případech) případech. V případě modelového sporu soud poskytne lhůtu maximálně 15denní. V bagatelních věcech pak soud lhůtu zásadně neposkytuje.

Doporučení č. 5:

V rámci přípravy jednání lze činit i jiná vhodná opatření podle § 114a odst. 2 písm. g) o. s. ř., např. konání jiného soudního roku namísto přípravného jednání. Tento postup není v občanském soudním řádu výslovně upraven. Jde o případ, kdy soud nenařídí ani přípravné jednání, ani jednání ve věci, ale přesto s účastníky věc osobně probere. Časté je, že soud první jednání ve věci nařídí, ale nezahájí je, protože předtím věc s účastníky neformálně probere a shledá, že je třeba jednání odročit např. za účelem jednání o smíru. Dále lze konat i tzv. informativní výslech, při němž soud zjišťuje informace pouze od jednoho z účastníků řízení, a to bez přítomnosti ostatních. Využívá se zejména v případě, kdy soudu není jasné (a chce vyjasnit), co účastník určitým nejasným podáním sledoval, např. zda tím míní podání opravného prostředku, anebo když soud chce účastníku (podateli) vysvětlit, že by bylo vhodné, aby – v tu dobu vadný – návrh vzal zpět. Je ovšem zásadně nevhodné jednat s účastníkem (zjišťovat od něj informace, poučovat ho) bez vědomí a umožnění přítomnosti ostatních účastníků (srov. též § 80 odst. 3 písm. a) zákona o soudech a soudcích). Proto je možné informativní výslech využít v podstatě jen jako alternativu formální výzvy k odstranění vad podání, a to v případě zásadních vad podání, jímž účastník zřejmě hodlá zahájit soudní řízení, kdy ani není zřejmé, proti komu (a jaký konkrétní) návrh směřuje.

Vysvětlení:

V případě, že má návrh na zahájení řízení vady, lze v rámci jiných vhodných opatření podle § 114a odst. 2 písm. g) o. s. ř. zvažovat i provedení informativního výslechu. Informativní výslech lze provést rovněž prostřednictvím vyšších soudních úředníků, kdy výsledkem může být i zpětvzetí návrhu. Lze však doporučit vždy pořídit záznam o informativním výslechu, jemuž

není přítomen nikdo jiný než soud a vyslýchaný účastník. V případě, že návrh na zahájení řízení nemá vady a nebylo nařízeno přípravné jednání, měl by soud svůj další postup vážit i s ohledem na předmět sporu a účastníky řízení, jakož i s ohledem na princip proporcionality a ekonomie řízení. Zejména v bagatelních věcech by soud účastníkům měl podrobně předestřít předpokládané náklady řízení (resp. předpokládaným průběhem řízení), a to za účelem (mimo jiné) pokusu o smírné vyřešení věci. V komplikovanějších případech je vhodné účastníkům předestřít i předběžný právní názor na projednávanou věc. Soud přitom váží, o jaký typ sporu se jedná, tj. zdali o modelový spor, bagatelní spotřebitelský, či podnikatelský. Pokud nebylo provedeno přípravné jednání, soud vede na prvním jednání účastníky přednostně k doplnění tvrzení a důkazů prostřednictvím svých dotazů (tomu předchází písemná výzva; viz příprava na jednání). Pouze pokud účastník není schopen tvrzení a důkazy k dotazům soudů doplnit, postupuje soud formálně podle § 118a o. s. ř. Za tímto účelem je na soudu, aby vedl účastníky řízení k řádnému doplnění jejich tvrzení a důkazních návrhů ještě před prvním jednáním.

Doporučený plán přípravy jednání

(některé procesní úkony lze činit zároveň, např. body 6, 7, 8, 9)

1. *zkoumání, zda byly odstraněny případné vady v žalobě,*
2. *zkoumání, zda jsou splněny podmínky řízení,*
3. *využití opatření uvedených v § 114a odst. 2 o. s. ř. - výzva žalovaného k písemnému vyjádření ve věci a upozornění na možnost využití mediace*
 - i) *V případě modelového sporu o peněžité plnění se doporučuje, aby byla uvedena délka a lhůta k vyjádření k žalobě, a to vždy v maximální délce 30 dní a doporučeném rozsahu do 10 stran na jedno vyjádření (vyjímaje z toho přílohy) a došlo na upozornění na možnost mediace,*
 - ii) *Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, může být u hodnotnějších, významnějších či složitějších věcí vhodné poskytnout delší lhůtu; v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být vhodné snížit tuto lhůtu k vyjádření k žalobě na minimální lhůtu 10 dní a snížit její doporučený rozsah*
4. *je-li to nezbytné, zaslání vyjádření žalovaného žalobci k procesní replice,*
5. *je-li to nezbytné, zaslání repliky žalobce žalovanému k procesní duplice,*
6. *vyžádání si zprávy o skutečnostech, které mají význam pro řízení a rozhodnutí,*
7. *ustanovení znalce za účelem posouzení odborných otázek,*
8. *zajištění, aby bylo možno při jednání provést potřebné důkazy, a jestliže je to účelné, provedení důkazu pomocí videokonference, případně prostřednictvím dožádaného soudu,*

9. *učinění i jiných vhodných opatření, která mohou směřovat i k ověření splnění procesních podmínek a odstranění jejich nedostatku,*
10. *využití kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř.,*
11. *vyvození důsledků z případného nevyjádření se na kvalifikovanou výzvu,*
12. *nařízení přípravného jednání podle § 114c o. s. ř.*
 - i) *V případě modelového sporu o peněžité plnění je doporučeno navrhnout termín a předpokládanou délku přípravného jednání a program přípravného jednání, předpokládá se rovněž sdělení plánu řízení, nebyl-li sdělen již dříve*
 - ii) *Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, může být u méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí upuštěno od přípravného jednání*
13. *vyvození důsledků z případného nedostavení se na přípravné jednání,*
14. *konání jiného soudního roku namísto přípravného jednání.*

Literatura k této části viz **Literatura k přípravě jednání** níže.

E. Jednání

Doporučení č. 1:

Soud zahajuje jednání vždy včas. Jednání plánuje s přihlédnutím k hodnotě, významu a složitosti sporu, k účastníkům řízení a k navrženým důkazům, aby mohl rozhodnout již při jednom jednání. Ve výjimečně složitých případech (případně pokud soud poskytne lhůtu ke splnění povinnosti) lze očekávat dvě jednání. Soud bere v potaz, že v modelovém civilním sporném řízení (tj. v případě sporu o peněžité plnění cca 120 000 Kč) trvá jednání přibližně jednu hodinu. V bagatelních věcech lze naopak očekávat jednání kratší, a to sice přibližně půlhodinové. Ve složitějších případech naopak může jednání trvat i podstatně déle. Soud při plánování délky a průběhu jednání vždy zvažuje zásady procesní ekonomie a proporcionality. Dbá na to, aby rozsah a intenzita procesních úkonů odpovídaly hodnotě, významu a složitosti sporu a současně minimalizovaly náklady účastníků i soudu. Každý procesní postup musí být odůvodněn s ohledem na přiměřenost zásahu do práv účastníků a efektivitu řízení.

Vysvětlení:

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že v případě civilních sporů o peněžité plnění je řízení skončeno již při prvním jednání pouze přibližně ve 30 % případů. Zároveň přibližně stejně vysoké procento respondentů uvedlo jako překážku skončení řízení na prvním jednání nutnost vyslyšet více svědků. Nicméně v případě výsledku svědků je (až na výjimečné případy) nutné trvat na tom, aby byli vyslechnuti při jednom (prvním) jednání. Toho lze docílit řádným plánováním řízení (viz příprava jednání). S ohledem na složitost sporu (resp. předmět řízení) pak soud rovněž váží, které důkazy provede (včetně výsledku svědků). Zejména v případě bagatelních sporů je žádoucí, aby soud předem (i ve spolupráci s účastníky řízení, resp. jejich zástupci) určil, které důkazy bude provádět a které svědky bude vyslyšet. Na jednání si musí věc vyřizující soudce vyšetřit vždy dostatek času. Není přípustné odročovat jednání pouze z důvodu, že věc vyřizující soudce má naplánováno další jednání. Soud přitom bere v potaz v souladu s principem proporcionality a procesní ekonomie řízení náklady pojící se s účastí účastníků na soudním jednání, jakož i náklady soudu (zejm. v podobě soudcovské práce).

Doporučení č. 2:

Soud z jednání zpravidla pořizuje záznam i protokol (§ 40 odst. 2 o. s. ř.). Protokolaci provádí úsporně, bez zbytečných formalit, a využívá technické prostředky; pokud možno se vyhýbá doslovné protokolaci dlouhých přednesů stran. Námitky proti protokolaci soud řeší ihned; v protokolu uvede odůvodnění. Soud nepořizuje z jednání protokol ve věcech, v nichž nebylo prováděno rozsáhlé dokazování a lze předpokládat, že se účastníci neodvolají, případně v bagatelních věcech (§ 202 o. s. ř.).

Vysvětlení:

Dobře a přehledně vedená protokolace umožňuje zpřehlednit řízení a rovněž napomáhá při psaní písemného vyhotovení rozhodnutí ve věci samé (viz část Metodiky Rozhodnutí po projednání věci). To může pomoci šetřit soudcovskou práci. Dobře provedená protokolace rovněž šetří práci administrativy. V neposlední řadě pomáhá i účastníkům řízení (jejich právním zástupcům) a šetří i jejich náklady (spojené jinak s nutností vyžádat si záznam nebo přepis). V případě rozsáhlejších výsledků (kde lze předpokládat námitky proti protokolaci, popř. kdy obzvláště záleží na co nejvěrnějším zachycení výpovědi) lze rovněž zvážit v souladu s § 21 odst. 1 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001–Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, doslovný přepis záznamu tohoto výsledku, který se stane součástí protokolu. Do budoucna lze rovněž zvážit pouze pořizování záznamu za situace, kdy nebude povinně třeba pořizovat přepis tohoto

záznamu pro potřeby odvolacího soudu (§ 40 odst. 3 o. s. ř.). Nadto práci se záznamem může významně usnadnit a urychlit i zapojení AI (resp. zapojení tzv. nových technologií vůbec).

Doporučení č. 3:

Soud sám aktivně zvažuje možnosti využití prostředků umožňujících komunikaci na dálku za účelem zajištění přítomnosti účastníků/svědků/značků a dalších osob na jednání (§ 102a o. s. ř.). Soud přitom bere v potaz (nejen) možnou úsporu v rámci nákladů řízení, nýbrž i zásadu přímosti (bezprostřednosti).

Vysvětlení:

S ohledem na náklady řízení soud aktivně zjišťuje a váží, zdali by nebylo lze zajistit účast té které osoby na jednání prostřednictvím videokonference. Videokonference jsou obzvláště vhodné při zajištění výslechů svědků/značků, kteří mají bydliště ve značné vzdálenosti od místa sídla soudu. V případě výslechů pak dbá na to, aby nedošlo k ovlivnění (viz § 102a odst. 2 o. s. ř.). Soud si je vědom skutečnosti, že využití videokonferenčního zařízení může sloužit nejen ke zprostředkování úkonů soud, nýbrž i účastníků řízení (§ 41 – 44 o. s. ř.).

Doporučení č. 4:

Před zahájením jednání ve věci samé soud poučí účastníky řízení o možnosti vznášet námitku podjatosti (§ 15a o. s. ř.; pokud tak již neučinil písemně v rámci přípravy jednání). V případě vznesené námítky přednostně postupuje podle § 15b odst. 2 o. s. ř. Dále účastníky seznámí s předpokládaným průběhem jednání, resp. řízení (pokud tak již neučinil v rámci přípravy jednání). Kde je to vhodné a účelné, vypočte sporné skutečnosti mezi účastníky, jak tyto budou dokazovány a jaké náklady na toto dokazování lze předpokládat a sdělí i svůj předběžný právní názor, a to za účelem vedení účastníků řízení ke smírnému vyřešení jejich věci (§ 99 o. s. ř.). Pokud tak soud neučinil již v rámci přípravy jednání, poučí soud rovněž účastníky řízení o možnosti mimosoudního řešení jejich sporů (zejména o možnosti nařídit první setkání s mediátorem; 100 odst. 2 o. s. ř.).

Vysvětlení:

Pro rychlé a efektivní vedení řízení je klíčové, aby soud nejpozději před zahájením jednání ve věci samé účastníky seznámil se svým dalším procesním postupem, tj. plánem řízení. Tento požadavek je podstatný i z hlediska předvídatelnosti postupu soudu v dotčené věci. Měl by přitom svůj další postup vážit i s ohledem význam, složitost sporu, na předmět (hodnotu) sporu a účastníky řízení, jakož i s ohledem na princip proporcionality a ekonomie řízení. Zejména v bagatelních věcech by soud účastníkům měl podrobně předestřít předpokládané náklady řízení (resp. předpokládaným průběhem řízení), a to za účelem (mimo jiné) pokusu o smírné vyřešení věci.

Doporučení č. 5:

V případě procesních rozhodnutí soud tato rozhodnutí vyhlašuje formálně formou usnesení pouze ve vhodných a účelných případech.

Vysvětlení:

Soudní jednání by nemělo být v zajetí formalismu (viz § 117 odst. 1 o. s. ř.). Soud by se měl oprostít od těch aktivit, které jednání zbytečně prodlužují a mohou vytvářet bariéry mezi věc projednávajícím soudcem/soudkyní a účastníky řízení. Nejde totiž jenom o to věc projednat v rámci jednoho jednání. Přihlédnout je rovněž třeba i ke skutečnosti, že samotná délka tohoto jednání má přímý vliv na náklady řízení, jak bylo uvedeno výše [min. v podobě nákladů na soudcovskou práci a na zastoupení; viz § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu]. Příkladem může být rozhodování o námitkách proti protokolaci. Je o nich třeba rozhodnout, toto rozhodnutí má formálně podobu usnesení, avšak fakticky toto usnesení není třeba v jednacím síni

vyhlašovat. Postačuje toto rozhodnutí přijmout a odůvodnit (do protokolu). Stejný postup je vhodný např. v případě postupu podle § 101 odst. 3 o. s. ř.

Doporučení č. 6:

Před zahájením jednání ve věci samé se soud účastníků zeptá, zdali odkazují na svá dosavadní podání, či je chtějí doplnit (§ 118 odst. 1 o. s. ř.). V případě nepřítomnosti jednoho z účastníků se soud zeptá přítomného účastníka, zda trvá na čtení (resp. sdělení obsahu) podání protistrany. Toto platí *mutatis mutandis* i na postup podle § 119 odst. 3 o. s. ř. Soud přitom dbá na zásadu proporcionality a procesní ekonomie.

Vysvětlení:

Soud by měl šetřit čas svůj a čas účastníků řízení. Za tímto účelem by měl maximálně omezit bezúčelné opakování přednesů (resp. důkazů), které jsou účastníkům dobře známé. V případě modelového sporu a zejm. pak v bagatelních věcech by soud měl trvat na tom, aby účastníci (resp. jejich zástupci) příp. pouze doplňovali svá vyjádření a neopakovali již dříve uvedené. Je to právě soud, kdo uděluje a odnímá slovo (§ 117 o. s. ř.). Právo účastníka řízení činit při jednání přednesy a v rámci nich navrhnout důkazy není neomezené; nesměruje-li přednes účastníka ke splnění účelu jednání, tj. k tomu, aby věc mohla být úplně, spravedlivě a bez průtahů projednána, je předseda senátu oprávněn účastníku odejmout slovo, popřípadě mu neudělit slovo k dalšímu přednesu.

Doporučení č. 7:

Výsledky přípravy soud sděluje úsporně. Neopomene přitom rovněž uvést, co považuje za ne/sporné mezi účastníky, v čem spočívá podstat sporu a dále jaké důkazy a proč (k jakým skutkovým tvrzením) bude (ne)provádět.

Vysvětlení:

Soud by měl touto svojí činností navazovat na sdělený plán řízení. Měl by stručně uvést, jaké důkazy provede a proč (a *vice versa* ve vztahu k neprováděným důkazům). Soud s účastníky ověří, které skutečnosti jsou mezi nimi nesporné, a toto zaprotokoluje (provádí-li se protokolace). Soud přitom váží, o jaký typ sporu se jedná, tj. zdali o modelový spor, bagatelní spotřebitelský, či obchodní. Soud si je vědom zásady volného hodnocení důkazů (§ 132 o. s. ř.), jakož i zásady proporcionality a ekonomie řízení a úměrně tomu přistupuje i k otázce dokazování (v podrobnostech viz část Dokazování).

Doporučení č. 8:

Soud přistupuje k přijetí pořádkových opatření (§ 53, § 54 o. s. ř.) pouze ve výjimečných a odůvodněných případech. Soud si je vědom toho, že důstojnost, rychlost a efektivita jednání je ovlivněna především autoritou soudce, jeho připraveností na jednání a znalostí projednávané věci, jakož i znalostí procesních předpisů (resp. schopností vést jednání plynule a srozumitelně).

Vysvětlení:

Přijetí pořádkových opatření může ve výsledku prodloužit řízení. To lze dobře ilustrovat na procesní situaci, kdy je účastník (jeho zástupce) vykázan soudem z jednací síně a věc je poté projednána v jeho nepřítomnosti. Vykázání je procesním opatřením a nelze se proti němu bránit opravným prostředkem. Nicméně k odvolání tohoto účastníka ve věci samé pak může odvolací soud seznat, že je řízení zatíženo vadou a rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení. Nadto v případě pořádkové pokuty (§ 53 o. s. ř.) je proti tomuto rozhodnutí přípustný opravný prostředek (odvolání), přičemž uložená pokuta může být dodatečně i prominuta (§ 53 odst. 2 o. s. ř.). Přijetí tohoto pořádkového opatření tak může být spojeno s nemalými náklady na straně soudu, a to i v podobě nákladů na vymáhání uložené pokuty. Jakkoliv může být pro konkrétního soudce/soudkyni jednání s účastníky (resp. jejich zástupci)

obtížné, soudci/soudkyně jsou povinováni projevit maximální zdrženlivost a trpělivost. Na pořádkové nástroje je pak nezbytné nahlížet jako na prostředek *ultima ratio*.

Doporučení č. 9:

Soud si je vědom toho, že povinností účastníka řízení je přijít na jednání připraven, jakož i tvrdit a navrhopvat důkazy (§ 101 odst. 1 o. s. ř.). Soud rovněž bere v potaz, že i účastník je odpovědný za rychlé a efektivní řízení. Soud vede účastníky k tomu, aby své přednesy a důkazní návrhy soudu sdělili co nejdříve. Není přípustné, aby účastník se sdělením svých tvrzení nebo důkazních návrhů vyčkával až např. k okamžiku poučení o koncentraci řízení.

Vysvětlení:

Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, ve více jak 20 % případů obstrukce účastníků zapříčiní, že věc není projednána a rozhodnuta na jediném jednání. Proto je třeba trvat na tom, že účastník řízení přichází na jednání připraven. Toto pravidlo platí i v případě, že účastník je zastoupen. Zvláště pokud je zastoupen právním profesionálem (tj. zpravidla advokátem) je třeba i ze strany soudu důsledně trvat na řádném a včasném plnění zákonných povinností (viz část Metodiky Příprava jednání).

Doporučení č. 10:

Pokud nebylo provedeno přípravné jednání, soud vede na prvním jednání účastníky přednostně k doplnění tvrzení a důkazů prostřednictvím svých dotazů (tomu předchází písemná výzva; viz příprava na jednání). Pouze pokud účastník není schopen tvrzení a důkazy k dotazům soudů doplnit, postupuje soud formálně podle § 118a o. s. ř.

Vysvětlení:

Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, jednou z hlavních příčin neschopnosti soudu rozhodnout na jednom jednání je vedle složitosti věci a obstrukčního chování účastníků řízení i nutnost dávat výzvu podle § 118a o. s. ř. Za tímto účelem je na soudu, aby vedl účastníky řízení k řádnému doplnění jejich tvrzení a důkazních návrhů ještě před prvním jednáním. Zde je možné již s předvoláním k jednání upozornit účastníky, že budou při jednání poučeni k doplnění tvrzení/navržených důkazů podle § 118a 1,3 o. s. ř. s tím, že jim již nebude poskytnuta lhůta k doplnění/navržených důkazů po jednání (viz příprava jednání). Nicméně pokud není snaha soudu úspěšná, procesně korektně je možné poučit podle § 118a o. s. ř. toliko na jednání.

Doporučení č. 11:

Soud poučuje pouze tehdy, pokud je to vhodné a účelné a důsledně rozlišuje při naplňování poučovací povinnosti (§ 5 o. s. ř.) mezi zastoupeným a nezastoupeným účastníkem (§ 118a odst. 4 o. s. ř.). Poučení musí být adresné a být dáno v ten okamžik, kdy je potřebné.

Vysvětlení:

V případě konkrétní poučovací povinnosti stanovené zákonem soud poučuje vždy zástupce i nezastoupeného účastníka (§ 118a, § 118b, § 119a o. s. ř.). Pokud tato konkrétní povinnost stanovena není, soud poučuje pouze nezastoupeného účastníka. Například advokát se nikdy nepoučuje o procesním nástupnictví (§ 107a o. s. ř.); naopak v případě nezastoupeného účastníka soud poučení poskytne, pokud sezná, že by mělo být pokračováno s procesním nástupcem.

Doporučení č. 12:

Pokud ve věci nebylo provedeno přípravné jednání, soud dává poučení podle § 118a o. s. ř. zásadně na prvním jednání ve věci. Toto poučení dává dostatečně určitě a v návaznosti na písemné upozornění zaslané v rámci přípravy na jednání. Již v této výzvě přitom

účastníky vede k tomu, aby na toto písemné upozornění reagovali. Poučovací povinnost se týká jen žalobcem vymezeného předmětu řízení. Soud dává výzvu podle § 118a odst. 3 o. s. ř. pouze v případě, že panují pochybnosti o skutkové otázce. Soud toto poučení dává nejvýše dvakrát; v případě modelového sporu a bagatelního sporu pak nejvýše jednou. Při druhém (opakovaném) poučení v žádném případě neposkytuje účastníkům lhůtu ke splnění výzvy.

Vysvětlení:

Pokud je poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. soudem poskytnuto nikoliv při přípravném jednání nebo při prvním jednání ve věci, ale až poté, co nastaly účinky koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř., je v materiálním rozsahu tohoto poučení (resp. výzvy), jednou pro vždy prolomena koncentrace řízení, a to s účinky sahajícími až k vydání rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci. To může mít zásadní vliv na délku řízení. Soud tak v souladu s principem předvídatelnosti dbá na to, aby byli účastníci řízení na možná chybějící tvrzení či důkazní návrhy upozorněni co nejdříve (ještě před zahájením jednání). Soud případnou délku lhůty volí s ohledem na složitost sporu; dbá přitom i o zásadu proporcionality a procesní ekonomie. Ve složitějších případech poskytne maximálně 30denní lhůtu. V modelovém sporu pak lhůtu 15denní. V bagatelních věcech pak soud lhůtu poskytuje výjimečně a v maximálním rozsahu 7 dní. Soud rovněž dbá na to, že z pohledu zásady rovnosti zbraní (a spravedlivého procesu v širším slova smyslu) není možné koncentraci řízení opakovaně prolamovat (oddalovat či obcházet) nepřiměřeným poučováním účastníků řízení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.

Doporučení č. 13:

Pokud nebylo provedeno přípravné jednání, poučí soud účastníky na prvním jednání o koncentraci řízení (§ 118b, § 119a o. s. ř.). Soud důsledně rozlišuje mezi zpochybněním věrohodnosti důkazních prostředků a alibi. Návrh na poskytnutí lhůty k doplnění tvrzení a důkazních návrhů soud zásadně zpravidla zamítne. Pokud soud poskytne lhůtu, zpravidla počítanou od jednání a delší 30 dnů jen ve výjimečných a odůvodněných (složitých případech) případech. V případě modelového sporu soud poskytne lhůtu maximálně 15denní. V bagatelních věcech pak soud lhůtu poskytuje pouze výjimečně a maximálně v rozsahu 7 dní.

Vysvětlení:

Soud v rámci přípravy jednání účastníky upozorní na chybějící tvrzení a důkazní návrhy. Soud nikdy neposkytuje lhůtu, pokud účastník jasně nevymezí, jaká tvrzení chce rozhojňovat a jaké další důkazy k jakým tvrzením chce doplňovat. Je vhodnější poskytnout lhůtu od jednání (i z důvodu např. problému při přepisu protokolů). Soud neposkytuje lhůtu delší než 30 dní. Na druhou stranu soud váží i další procesní postup, jakož i význam, předmět (hodnotu) sporu, složitost (skutkovou, právní) a zásadu proporcionality a procesní ekonomie. Soud pečlivě váží, zdali poskytne lhůtu v bagatelních věcech, kde náklady řízení převyšují hodnotu sporu. Pokud lhůtu poskytuje, zásadně co nejkratší.

Doporučení č. 14:

Soud odročuje jednání jen v odůvodněných případech (§ 119 odst. 1 o. s. ř.); dbá přitom na zásadu proporcionality a ekonomie řízení. Odročuje nikoliv na neurčito, nýbrž na stanovené datum. V bagatelních věcech soud zásadně neodročuje.

Vysvětlení:

Bezodůvodné odročování je jedním z typických důvodů prodlužování řízení. Je zcela nepřipustné, aby soud odročoval např. pouze za účelem provádění dokazování, neboť si nenaplánoval jednání tak, aby na něj měl dostatek času. Rovněž účastníci (a jejich právní zástupci) musí se soudem řádně a včas komunikovat. Pokud např. přislíbí zajistit účast navrženého svědka, který se později omluví, tlumočí účastník (resp. právní zástupce) tuto

omluvu obratem soudu. Bezodůvodné odročování může být považováno i za nesprávný úřední postup zakládající odpovědnost státu za újmu.

Doporučení č. 15:

Odvolací soud věc projedná a rozhodne zpravidla na jednom jednání (bez ohledu na to, zdali se jedná o základní modelový civilní spor, či jiný spor). Postupuje přitom v souladu se zásadou hospodárnosti a efektivity (§ 6 o. s. ř.), proporcionality (čl. 4 odst. 4 Listiny), rovnosti účastníků řízení (čl. 37 odst. 3 Listiny), předvídatelnosti postupu soudu. Odvolací soud odročuje jednání pouze v naléhavých a řádně odůvodněných případech, a to na konkrétní datum (§ 119 o. s. ř.). Odvolací soud aktivně zvažuje možnost provedení jednání nebo výslechu svědků prostřednictvím videokonference (§ 102a o. s. ř.), zejména za účelem snížení nákladů účastníků řízení a soudu.

Vysvětlení:

Viz vysvětlení shora uvedené pro jednání soudu I. stupně, které se pro jednání odvolacího soudu uplatní *mutatis mutandis*.

Doporučený plán jednání (řízení v prvním stupni)

1. *vyvolání účastníků,*
2. *ověření totožnosti osob na jednání zúčastněných,*
3. *poučení dle § 15a o. s. ř. – v případě vznesení námitky podjatosti soud postupuje přednostně podle § 15b odst. 2 o. s. ř.,*
4. *pokus soudce o smír,*
 - (i) *v rámci modelového sporu soud sdělí plán řízení, nebyl-li sdělen již dříve – zpravidla půjde o jedno jednání, popř. soud sdělí, kolik jednání a jak dlouhých bude, jaké budou předpokládané náklady řízení, jaké otázky právní a skutkové soud bude posuzovat, jaké důkazy bude provádět a proč (a vice versa),*
 - (ii) *bagatelní věci – soud počítá zásadně s jedním jednáním, zaměří se zejm. na podrobný výčet nákladů řízení a důsledně vede účastníky ke smírnému vyřešení jejich sporu,*
 - (ii) *ostatní spory – zejm. sdělení předběžného právního názoru společně s tím, jak řízení bude dále probíhat a jaké náklady lze předpokládat,*
5. *přednes žaloby (obrány proti žalobě),*
 - (i) *v rámci modelového sporu a bagatelních věcí soud důsledně dbá na to, aby strany zbytečně neopakovaly své přednesy,*
 - (ii) *v ostatních případech soud s ohledem na princip proporcionality zváží poskytnutí většího prostoru účastníkům řízení (jejich právním zástupcům),*
6. *seznámení s výsledky přípravy jednání a finální inventura nesporných skutečností, příp. dotazy soudu na účastníky řízení,*
 - (i) *v rámci modelového sporu soud seznamuje s výsledky přípravy jednání s ohledem na přiměřenost k hodnotě, významu a složitosti sporu,*
 - (ii) *v bagatelních věcech se soud snaží být maximálně stručný,*

(iii) ve složitějších případech naopak soud s účastníky zejm. podrobně probere finální inventuru a zaměří se rovněž na otázku (ne)prováděných důkazů,

7. poučení dle § 118b o. s. ř. (pokud nebylo přípravné jednání),

8. ev. dána výzva podle § 118a

(i) v rámci modelového sporu soud poskytne max. lhůtu 15denní ke splnění výzvy,

(ii) v bagatelních věcech soud zpravidla neposkytuje lhůtu ke splnění výzvy (jinak max. 7denní),

(ii) ve složitějších případech soud k žádosti poskytne přiměřenou lhůtu ke splnění výzvy (maximálně 30denní),

9. dokazování (viz v podrobnostech plán dokazování),

10. poučení podle ustanovení § 119a o. s. ř.,

11. ukončení dokazování,

12. závěrečné návrhy,

13. vyhlášení rozsudku,

14. stručné odůvodnění rozsudku a poučení o opravném prostředku a vykonatelnosti,

15. ukončení jednání.

Doporučený plán jednání odvolacího soudu

1. ověření totožnosti účastníků,

2. přednes odvolání a vyjádření ostatních účastníků,

3. provedení případného dokazování (výjimečně, viz § 213 odst. 4 o. s. ř.),

4. závěrečné návrhy účastníků,

5. vyhlášení rozhodnutí.

Ilustrativní plán jednání (řízení v prvním stupni) v základním modelovém sporu

(Tento ilustrativní plán se odlišuje od doporučeného plánu v tom, že vyjadřuje, jak tento plán může vypadat pro základní modelový spor - civilní spor o peněžité plnění – viz druh sporu I. v kapitole 2. Modelové spory, druhy sporů. Předpokládá se, že tento plán není sdělován účastníkům.)

1. vyvolání účastníků (1 minuta) – podstatná stručnost, bez zbytečných formalit,
2. ověření totožnosti osob na jednání zúčastněných (předpokládaná délka 2 minuty);
3. poučení dle § 15a o. s. ř. (předpokládaná délka 3-5 minut v závislosti na tom, zdali soud odůvodňuje svůj postup podle § 15b odst. 2 o. s. ř.);
4. pokus soudce o smír – sdělení (popř. zopakování) plánu řízení; aktivní vedení ke smíru, předvídatelnost řízení (10-15 minut);
5. přednes žaloby (obrány proti žalobě) - zamezení opakování, stručnost (5 minut),
6. seznámení s výsledky přípravy jednání a finální inventura nesporných skutečností, příp. dotazy soudu na účastníky řízení - zaměření na podstatné skutečnosti (5 minut),
7. poučení dle § 118b o. s. ř. - jen pokud nebylo přípravné jednání (2 minuty),
8. dokazování (viz v podrobnostech plán dokazování),
9. ev. dána výzva podle § 118a o. s. ř. – lhůta max. 15 dní (5 minut),
10. poučení podle ustanovení § 119a o. s. ř. (2 minuty),
11. ukončení dokazování (1 minuta),
12. závěrečné řeči - stručnost, zaměření na jádro sporu (5 minut),
13. vyhlášení rozsudku (2 minuty),
14. odůvodnění rozsudku a poučení o opravném prostředku a vykonatelnosti - jasné, srozumitelné, bez zbytečných formalit (10 minut),
15. ukončení jednání.

Literatura k této části viz **Literatura k jednání** níže.

F. Dokazování

Doporučení č. 1:

Soud provede první a předběžnou analýzu skutkového stavu případu ze spisových podkladů (tj. především z okruhu dostupných písemných důkazních prostředků). Pokud se uskutečnilo přípravné jednání za účelem smírného řešení, vyhodnotí se, zda nedošlo, alespoň k částečnému smírnému řešení, změně předmětu řízení a k zúžení okruhu sporných otázek.

Z hlediska časového plánu je třeba vyjasnit, zda bude prováděno dokazování v zahraniční (a zda v EU nebo mimo EU, podle Nařízení č. 1783/2020 nebo podle Haagské úmluvy).

Vysvětlení:

Po vyjasnění event. dokazování v zahraničí, které musí být důsledně časově naplánováno a rozvrženo se připravuje podrobný plán dokazování.

Prvním krokem je důsledná příprava. Dokazování vyžaduje mimořádně důkladnou přípravu, která musí vycházet z analýzy dosud dostupných skutkových tvrzení (s ohledem na první předběžné právní hodnocení). Přípravě dokazování musí předcházet naplnění základních povinností účastníků (povinnost tvrdit relevantní skutečnosti a povinnost navrhnout ke svým tvrzením důkazní prostředky) vymáhané všemi procesními instrumenty tak, aby byl dodržen očekávaný časový plán. Stále přitom je možno, aby strany využily možnosti mimosoudního řešení sporu, resp. uzavřely smír, k čemuž má soudce vyzývat opakovaně, neformálně, při každém přímém kontaktu se stranami s důsledným vysvětlováním předností takového řešení jak z hlediska menší formální a obsahové náročnosti, tak i úspore času a nákladů.

S ohledem na prvky zásady koncentrace vyjádřené v platném občanském soudním řádu, lze zásadně rozlišovat tři situace:

- a) obecný režim sporného řízení – v němž platí, strany mají možnost důkazních návrhů (a skutkových tvrzení) nejpozději do vyhlášení rozhodnutí
- b) řízení s přípravným jednáním podle § 114c (s kvalifikovaným pokusem o smír)
- c) uplatnění postupu podle § 114a

O kvalifikované výzvě podle § 114b v našem kontextu neuvažujeme, protože je postupem pro obstruující a nekomunikující strany.

Doporučení č. 2:

Soud provede analýzu využití, nevyužití, resp. částečného využití metod mimosoudního řešení sporu, která mohla vést ke změně předmětu řízení a k zúžení předmětu dokazování o otázky, které přestaly být mezi stranami sporné.

Vysvětlení:

S odkazem na pravidla využití mimosoudního řešení sporů, resp. smírného řešení sporu je třeba zdůraznit, že tyto možnosti mohou vést například i k vyjasnění některých sporných otázek nebo k zúžení okruhu navrhovaných důkazních prostředků, protože strany sice trvají na soudním rozhodnutí, ale byly informovány o předpokládaných nákladech (ekonomických i časových) za předpokladu, že k žádné dohodě nedojde.

Doporučení č. 3:

Soud na základě první a předběžné analýzy skutkového stavu představí stranám právní názor. Případnou změnu právního názoru sdělí stranám, bez ohledu na to, zda je potřeba dalšího dokazování či nikoliv (§ 118a o. s. ř.).

Příčemž platí, že předběžné sdělení právního názoru soudu nemůže založit odpovědnost státu za škodu.

Vysvětlení:

Pokud již je spisový materiál podkladem pro předběžné právní hodnocení skutku (soudci je vyjasněno jaká právní úprava má být aplikována, a tedy je vyjasněn i předmět dokazování) je třeba připravit podrobný časový plán dokazování a ten zaslat stranám spolu společně s předvoláním k jednání.

Základem časového plánu dokazování je jasný předmět dokazování, tj. určení, které skutečnosti je třeba zjišťovat dle právního názoru soudu, a které z nich zůstaly i po eventuální (i jen částečné) dohodě stran sporné.

Případnou změnu právního názoru sdělí soud stranám v souladu s § 118a odst. 2 o. s. ř., a to bez ohledu na potřebu dalšího dokazování (IV. ÚS 1247/20).

Předběžné sdělení právního názoru soudem je ze své povahy integrální součástí postupu vedoucího k vydání rozhodnutí, a nemůže proto samo o sobě představovat nesprávný úřední postup (viz 30 Cdo 4855/2015).

Doporučení č. 4:

Po vyjasnění předmětu dokazování soud znovu předběžně vyhodnotí event. duplicitu důkazů, jejich relevanci z hlediska duplicity, jejich relevanci s ohledem na hypotézu normy, nebo norem, které by měly být aplikovány. Současně se vyhodnotí ekonomická i časová náročnost okruhu relevantních a potřebných důkazních prostředků hlediskem proporcionality, tj. lze-li zjišťovanou skutečnost prokázat/vyvrátit důkazním prostředkem, který je časově a ekonomicky výhodnější, je třeba mu dát přednost (například zajištění odborného vyjádření případně i oběma stranami ve vzájemné součinnosti mimosoudně představuje významnou úsporu času a nákladů ve srovnání se zadáním znaleckého posudku). Stranám musí být tento přístup soudu řádně vyjasněn a odůvodněn, jelikož nejde pouze o úsporu jejich času a finančních prostředků.

Vysvětlení:

Ústavní soud odůvodnil své zásahy do oblasti dokazování v civilním procesu tím, že případné vady dokazování mohou samy o sobě být té intenzity, že způsobí porušení práva na spravedlivý proces (zjednodušeně: o takové vady jde v případě důkazů opominutých, nepřipustných, /provedených nezákonným způsobem, anebo o situace, kdy skutková zjištění jsou v rozporu s provedeným dokazováním neboli svévolné hodnocení, např. viz II ÚS 2736/19). To představuje ústavní rámec, při jehož respektování lze provést předběžné vyhodnocení „potřebnosti“ provedení navrženého důkazního prostředku z hlediska budoucího rozhodnutí ve věci samé.

Doporučení č. 5:

Zadání znaleckého posudku soudem musí vycházet z ověřené potřebnosti především s ohledem na nákladnost a délku řízení. Tj. zjišťované skutkové okolnosti musí být odborné povahy (ačkoli je hranice odbornosti stále obecně diskutní, stejně jako odlišení skutkových a právních otázek) a nelze je zjistit odborným vyjádřením.

Ve vztahu ke stranám musí být soudem komunikováno, jaký je význam znaleckého posudku ve vztahu ke zjišťované skutečnosti a z jakých hledisek bude soudem hodnocen. Strany by se měly podílet na tvorbě zadání posudku a je třeba přesností jeho zadání zabránit rozšiřování skutkového stavu nad rámec tvrzených skutečností (ať již ze strany znalce nebo stran). Strany by měly být seznámeny s odhadovanými náklady zpracování a podání znaleckého posudku a vybrána záloha na jeho provedení (ve smyslu § 141 o. s. ř.) a i v této fázi mohou být strany vyzývány ke smírnému nebo mimosoudnímu řešení sporu, v jehož rámci by se mohly dohodnout na osobě znalce a okruhu zadávaných otázek.

Ve vztahu ke znalci je třeba využít předběžné konzultace termínu a oborového a odvětvového zaměření znalce a povahy zjišťovaných skutkových okolností neformálními postupy. Znalecký posudek by měl být zadáván co nejdříve.

Vysvětlení:

Praxe ukazuje, že za stavu nedostatku a z toho plynoucí vyčerpání znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů je zcela nevhodným (z hlediska času a nákladů) formální a formalistický postup zadání posudku bez konzultace s ním, protože je spojeno s nebezpečím, že po doručení zadání znalci bude znalece reagovat odmítnutím nebo navrhne časově nepřijatelné dodání.

Dále z praxe plyne zjištění, že zadání revizního posudku by mělo být postupem aplikovaným výlučně a pouze za situace, kdy dodatečné vysvětlení a doplnění posudku nevedlo k odstranění námitek stran, stejně jako za situace, kdy ze dvou nebo dokonce z více znaleckých posudků vyplývají protichůdné závěry. Pak je namístě společný výsledek dvou nebo více znalců a teprve poté eventuálně revizní posudek.

S ohledem na empirická zjištění týkající se potřebného času pro zajištění znaleckého posudku je třeba, aby byly zadávány co nejdříve. Z empirických zjištění vyplynulo, s ohledem na modelové spory, že v případě civilních a obchodních sporů je třeba pro znalecké posudky z oboru doprava či ekonomika, tak písmoznalectví, přibližně 3 – 6 měsíců, kdežto u spotřebitelských a bagatelních věcí přibližně 1-3 měsíce (znalecké posudky zde však nejsou obvyklé). V případě znaleckých posudků z oboru stavebnictví a zdravotnictví je pak třeba přibližně 6 šest měsíců v civilních sporech a sporech obchodních, u obchodních sporů může být v oboru stavebnictví třeba až 9 měsíců. V případě spotřebitelských a bagatelních věcí je pak doba nutná pro jejich zajištění u oborů stavebnictví a zdravotnictví přibližně 3 - 6 měsíců s výjimkou stavebnictví v bagatelní věci, kdy jde o dobu nutnou přibližně v délce 1 - 3 měsíce.

Doporučení č. 6:

Po vyjasnění okruhu důkazních prostředků, které mají být v řízení provedeny, soud zajistí jejich provedení nejen procesně-organizačně (vyžádáním, předvoláním apod.), ale rovněž po technické stránce.

Vysvětlení:

Moderní technologie přinášejí nový typ nosičů dat, jejichž technologická povaha není překážkou jejich využití a tedy provedení.

Kromě běžného typu důkazních prostředků, které se obstarávají uložením ediční povinností nebo předvoláním, je pro zmíněný typ důkazních prostředků třeba zajistit odpovídající technické prostředky (videoprojekci apod.), případně předložení znalci/jinému odborníkovi, na kterém se strany shodnou k analýze obsahu a věrohodnosti (z hlediska integrity a autenticity) nebo zajištění jeho přítomnosti při provádění.

Doporučený plán dokazování

1. *Analýza skutkového stavu ze spisového materiálu (písemné důkazy), vymezení sporných otázek (zásada koncentrace) s důrazem na snahu k vyloučení duplicitních důkazních prostředků s ohledem právní názor soudu (§ 118a o. s. ř.).*
2. *Vyhodnocení, proč nemohl být spor vyřešen mimosoudně a vyjasnění okruhu otázek, které zůstaly sporné při alespoň částečném využití mimosoudního řešení sporů.*

3. *Analýza skutkového stavu po vyjádření žalovaného (a případné reakci žalobce). Pakliže všechny relevantní otázky zůstaly sporné, je třeba udělat poslední pokus o zúžení okruhu sporných otázek smírnou cestou poučením o důsledcích koncentrace, o potencionálních zálohách na důkazní prostředky, o nákladech opravného řízení. V případě, že je navrhován znalecký posudek, i předpokládaný rozsah nákladů řízení včetně rizika event. následného vyjasňování a doplnění znaleckého posudku znalcem, či zadání a hodnocení revizního posudku.*
4. *Vyhodnocení okruhu důkazů z navržených z hlediska časové a ekonomické náročnosti (vyřazení duplicitních, nákladných a časově náročných nahraditelných jinak) a případné nahrazení znaleckého posudku odborným vyjádřením.*
5. *Zadání znaleckého posudku (po předchozí konzultaci se znalcem, znaleckým ústavem nebo kanceláří ohledně oboru a odvětví a termínu dodání) – informování stran o termínu a nákladech znaleckého posudku, uložení a vybrání zálohy.*
6. *Příprava dokazování po technické a organizační stránce (zajištění příslušných technických prostředků pro provedení důkazů jiných než listinných).*

Literatura k této části viz **Literatura k dokazování** níže.

G. Rozhodnutí po projednání věci

Proces vzniku soudního rozhodnutí a další skutečnosti související s jeho tvorbou a sdělením není zákonem detailně upraven (srov. § 152 a násl. o. s. ř.), neboť rozhodnutí je výsledkem poznávacího a myšlenkového procesu soudu. Právní úpravou jsou však stanovena určitá pravidla, která je třeba respektovat. Rozhodování soudu se rozpadá do několika fází, a to (i) vynesení rozhodnutí, (ii) vyhlášení rozhodnutí, (iii) písemné vyhotovení a (iv) doručení rozhodnutí. Právní úprava se přitom liší podle formy rozhodnutí.

Doporučení č. 1:

Při vynesení rozhodnutí jde v první řadě o stanovení toho, kdo má rozhodnutí vydat, tedy zda senát, soudce jediný nebo jiná soudní osoba, popř. soudní komisař nebo vyšší soudní úředník. Takto soud bude postupovat ve všech věcech (bagatelních věcech, v modelovém sporu i ostatních sporech) bez rozdílu. To je ovšem třeba řešit na začátku řízení, nikoliv až v této fázi rozhodování.

Doporučení č. 2:

Dále je třeba zajistit řádné zhodnocení věci bezprostředně před vynesením rozhodnutí. V případě senátního rozhodování se senát po vysechnutí závěrečných návrhů účastníků odebere k poradě v poradní místnosti. V ostatních případech soud zpravidla přeruší jednání za účelem vyhlášení rozhodnutí. Jednání může být odročeno pouze za účelem vyhlášení rozhodnutí, a to nejdéle na dobu deseti kalendářních dnů (§ 156 odst. 2 o. s. ř.). U bagatelních věcí se nedoporučuje jednání za tímto účelem odročovat. V modelovém sporu se doporučuje tuto lhůtu zkrátit např. na pět, nebo i méně kalendářních dnů. U ostatních sporů se lze řídit zákonnou úpravou.

Vysvětlení:

Odročení jednání za účelem vyhlášení rozhodnutí by mělo být co nejkratší, aby se řízení zbytečně neprodložovalo. V bagatelních věcech je ideální vyhlásit rozhodnutí co nejdříve, bez nutnosti odročování jednání. V modelovém sporu se doporučuje zkrátit lhůtu pro odročení nejdéle na pět či dokonce tři kalendářních dnů, což umožňuje rychlé vyřízení věci. U ostatních, složitějších sporů se doporučuje dodržet zákonnou lhůtu až deset kalendářních dnů, aby byl dán prostor pro důkladné zhodnocení všech aspektů případu. Tímto postupem se nejen zvyšuje rychlost řízení, ale také snižují náklady a právní nejistota účastníků řízení.

Doporučení č. 3:

Vyhlašuje se vždy rozsudek (§ 156 o. s. ř.), usnesení se vyhlašuje jen v některých případech (§ 168 odst. 1 o. s. ř.) a platební rozkaz se vůbec nevyhlašuje. Vyhlášení rozhodnutí předpokládá, že rozhodnutí soudu již vzniklo, tedy byl stanoven obsah jeho výroku. Rozhodnutím (rozsudkem i usnesením) je soud vázán, jakmile jej vyhlásil (§ 156 odst. 3 o. s. ř.). Rozsudek se vyhlašuje veřejně (§ 156 odst. 1 o. s. ř.), usnesení se vyhlašuje jen tehdy, jestliže k němu došlo při jednání (popř. při jiném úkonu), pokud u něho byl přítomen někdo z účastníků (§ 168 odst. 1 o. s. ř.). V jiných případech není třeba usnesení vyhlásit, a to ani usnesení, kterým se řízení končí. Při vyhlášení rozsudku soudce uvede výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání a o možnosti výkonu rozhodnutí (§ 156 odst. 1 o. s. ř.). Soudce musí účastníkům při vyhlášení sdělit nosné důvody rozsudku, kterými je vázán. Následné vypracování rozsudku musí z uvedených nosných důvodů vycházet. Po vyhlášení zpravidla soudce, který rozhodnutí vyhlašuje, vyzve účastníky, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku (§ 156 odst. 1 o. s. ř.). Jestliže se účastníci vzdali odvolání, je možné i podstatně omezit odůvodnění v písemném vyhotovení rozhodnutí (§ 157 odst. 4 o. s. ř.). Takto soud bude

postupovat ve všech věcech (bagatelních věcech, modelovém sporu i ostatních sporech) bez rozdílu.

Vysvětlení:

Soud klade důraz na přípravu jednání tak, aby zpravidla již při jeho skončení mohl vyhlásit rozsudek (§ 114a o. s. ř.), případně aby měl dokazování zcela ukončeno a mohl rozhodnutí vyhlásit do 10 dnů. K tomu je nezbytné, aby měl soud v době vyhlášení jasno nejen o výroku, ale také o nosných důvodech rozhodnutí. Vyhlášení rozsudku ve smyslu § 156 o. s. ř. by nemělo být formálním aktem, po němž teprve následuje hledání jeho odůvodnění. Naopak, odůvodnění musí vycházet z ústně sdělených základních důvodů rozhodnutí, které jsou závazné a měly by být výsledkem předchozí pečlivé přípravy i průběhu samotného jednání.

Doporučení č. 4:

Písemné vyhotovení rozsudku obsahuje základní, plné znění výroku, odůvodnění, poučení o odvolání a možnosti výkonu rozhodnutí, den a místo vyhlášení a podpis soudce (předsedy senátu). Soudce při psaní rozsudku vychází ze zásad srozumitelného úředního textu. U bagatelních sporů se u odůvodnění rozsudku doporučuje velmi stručné uvedení podstatného obsahu přednesů účastníků, shrnutí prokázaných i neprokázaných skutečností, uvedení důkazů, o něž se tato zjištění opírají, s jejich zhodnocením, zdůvodnění toho, proč nebylo vyhověno dalším důkazním návrhům, jaký učinil soud závěr o skutkovém stavu a právní posouzení věci (§ 157 odst. 2 o. s. ř.), a to v rozsahu 2 až 3 stran; v případě modelového sporu v rozsahu 2 až 6 stran. V ostatních sporech nelze rozsah rozsudku takto pregnantně stanovit, neboť záleží na konkrétních okolnostech případu. Není přípustné, aby do odůvodnění byly opisovány textové pasáže ze spisu, ať už jde o přednesy účastníků, nebo o protokolaci svědeckých či jiných výpovědí.

Vysvětlení:

Písemné vyhotovení rozsudku je klíčové pro zachování právní jistoty účastníků řízení a zajištění přezkoumatelnosti rozhodnutí. Základní struktura písemného vyhotovení rozsudku musí vždy obsahovat úplné znění výroku, odůvodnění rozhodnutí, poučení o opravném prostředku, informace o možnostech výkonu rozhodnutí a den a místo vyhlášení rozsudku. V případě bagatelních sporů se doporučuje stručné a přehledné odůvodnění, které se soustředí na podstatné zjištěné skutečnosti, přednesy účastníků, důkazy a jejich hodnocení, s cílem zajistit efektivitu řízení. Stručnost odůvodnění pro bagatelní spory, tedy maximálně 2 až 3 strany, napomáhá rychlému vyřízení sporu. U modelového sporu lze odůvodnění rozšířit do širěji vymezených 2 až 6 stran, přičemž toto množství by mělo odpovídat složitosti dané věci. U ostatních sporů nelze stanovit univerzální rozsah, neboť zde záleží na konkrétních okolnostech každého řízení. Zároveň je žádoucí, aby odůvodnění rozsudků bylo srozumitelné a přehledné nejen pro účastníky, ale i pro širší veřejnost. Nepřehledná či nesrozumitelná rozhodnutí snižují důvěru v kompetenci soudců. Vhodnou oporou v této oblasti se jeví např. příručka *Jak psát srozumitelné úřední texty* vydaná Kanceláří veřejného ochránce práv. Všechny pasáže uvedené v odůvodnění musí být stručné, věcné a nesmí se obsahově opakovat nebo opisovat texty ze spisu, neboť tím by došlo k zbytečnému rozšíření a ztížení orientace v rozhodnutí. Takto pojatá struktura a formální úprava odůvodnění zajistí efektivitu řízení, sníží náklady a zkrátí délku soudního řízení.

Doporučení č. 5:

Zkrácené odůvodnění mají rozsudky pro uznání a pro zmeškání; soud se v něm omezí jen na předmět řízení a na důvody, pro které rozhodl rozsudkem pro uznání nebo rozsudkem pro zmeškání (§ 157 odst. 3 o. s. ř.). V bagatelních věcech, modelovém sporu i ostatních sporech se v takovém případě doporučuje stručné odůvodnění, a to v rozsahu 2 až 4 stran.

Doporučení č. 6:

Ke zkrácenému odůvodnění dochází dále u rozsudků, proti nimž není přípustné odvolání (§ 202 odst. 2 o. s. ř.), a v případě, že se účastníci odvolání vzdali (§ 207 odst. 1 o. s. ř.); odůvodnění v těchto případech obsahuje jen předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení (§ 157 odst. 4 o. s. ř.). V bagatelních věcech, modelovém sporu i ostatních sporech se v takovém případě doporučuje stručné odůvodnění, a to v rozsahu 2 až 4 stran.

Doporučení č. 7:

Náležitosti písemného vyhotovení usnesení jsou jednodušší než u rozsudku (§ 169 odst. 1 o. s. ř.). Odůvodnění není třeba v případě usnesení vyjmenovaných v § 169 odst. 2 o. s. ř.).

Doporučení č. 8:

Všechny rozsudky – vyhovující žalobě i rozsudky zcela nebo zčásti ji zamítající, rozsudky na plnění i rozsudky určovací, rozsudky pro uznání i pro zmeškání, rozsudky částečné i mezitímní atd. se doručují účastníkům řízení, popř. jejich zástupcům, a to do vlastních rukou (§ 158 odst. 2 o. s. ř.). Pokud se účastníci vzdali odvolání po skončení jednání, které rozsudku předcházelo, doručí se stejnopis vyhotovení rozsudku zpravidla při skončení jednání (§ 158 odst. 3 o. s. ř.). Nejedná-li se o tento případ, je třeba stejnopis rozsudku účastníkům, popřípadě jejich zástupcům odeslat ve lhůtě třiceti dnů ode dne vyhlášení rozsudku, přičemž předseda soudu je oprávněn tuto lhůtu prodloužit (§ 158 odst. 4 o. s. ř.). Pro bagatelní věci se doporučuje tuto 30denní zákonnou lhůtu zachovat, resp. počítat s kratší lhůtou pro odeslání stejnopisu vyhotovení rozsudku, s tím, že není důvod ji prodloužovat. To platí v pro případ modelového sporu. V ostatních sporech se lze držet zákonné úpravy.

Vysvětlení:

Doručování rozsudků do vlastních rukou účastníkům řízení nebo jejich zástupcům je nezbytné pro zajištění právní jistoty a transparentnosti v procesu rozhodování. Podle § 158 odst. 2 o. s. ř. se musí doručit všechny rozsudky. Doručení do vlastních rukou účastníkům je klíčové z toho důvodu, aby účastníci byli náležitě informováni o rozhodnutí soudu a mohli včas využít svá procesní práva. V případě, že účastníci řízení vzdají odvolání po skončení jednání, je doručení stejnopisu rozsudku zpravidla uskutečněno při skončení jednání, jak vyplývá z § 158 odst. 3 o. s. ř. V případě, že se nedoručuje podle odstavce 3, je stejnopis písemného vyhotovení rozsudku odeslán v zákonem stanovené lhůtě 30 dnů od vyhlášení rozsudku, přičemž předseda soudu může tuto lhůtu prodloužit podle potřeby, jak stanoví § 158 odst. 4 o. s. ř. U bagatelních věcí je doporučeno tuto lhůtu zachovat, nebo dokonce zvážit zkrácení lhůty pro odeslání stejnopisu rozsudku, neboť u těchto jednoduchých případů není důvod k jejímu prodloužování. Totéž platí pro modelový spor. U ostatních sporů lze zůstat u standardní zákonné úpravy, která dává soudu flexibilitu při prodloužení lhůty podle konkrétní situace.

Doporučený plán rozhodnutí po projednání věci

(stanovit, kdo má rozhodnutí vydat, tedy zda senát, soudce jediný nebo jiná soudní osoba, popř. soudní komisař nebo vyšší soudní úředník – to je třeba řešit na začátku řízení),

- 1. po vyslechnutí závěrečných návrhů účastníků soud zpravidla přeruší jednání za účelem vyhlášení rozhodnutí; v případě senátního rozhodování se soud odebere k poradě v poradní místnosti,*

2. *vynesení rozhodnutí, tedy určení jeho obsahu (výroku), ještě před vyhlášením,*
3. *vyhlášení rozhodnutí, přičemž rozsudek se vyhláší veřejně zpravidla hned po skončení jednání (§ 156 odst. 1 a 2 o. s. ř.); soud při vyhlášení uvede výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání a o možnosti výkonu rozhodnutí, a není-li přítomen vyhlášení žádný z účastníků, uvede pouze výrok; usnesení soud vyhláší pouze za podmínek stanovených v § 168 odst. 1 o. s. ř.; platební rozkaz se nevyhláší,*
4. *po vyhlášení rozsudku předseda senátu zpravidla vyzve účastníky, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku,*
5. *jakmile soud rozsudek vyhlásí, je jím vázán (§ 156 odst. 3 o. s. ř.), není-li dána výjimka (např. oprava, doplnění, opravný prostředek),*
6. *písemné nebo elektronické vyhotovení rozhodnutí, s náležitostmi podle § 157 odst. 1 o. s. ř., jehož stejnopis je třeba odeslat účastníkům, popřípadě jejich zástupcům ve lhůtě třiceti dnů ode dne vyhlášení rozsudku; předseda senátu je oprávněn tuto lhůtu prodloužit až o dalších šedesát dnů (§ 158 odst. 4 o. s. ř.),*
7. *doručení rozhodnutí účastníkům, popřípadě jejich zástupcům do vlastních rukou, pokud zákon neumožňuje jiný způsob doručení (§ 158 o. s. ř., § 45 a násl. o. s. ř.),*
8. *případná oprava nebo doplnění rozhodnutí ve formě usnesení (§ 164 a § 166 o. s. ř.).*

Ilustrativní plán rozhodnutí po projednání věci v základním modelovém sporu

(Tento ilustrativní plán se odlišuje od doporučeného plánu v tom, že vyjadřuje, jak tento plán může vypadat pro základní modelový spor – civilní spor o peněžité plnění – viz druh sporu I. v kapitole 2. Modelové spory, druhy sporů. Předpokládá se, že tento plán není sdělován účastníkům.)

1. *po vyslechnutí závěrečných návrhů účastníků soud zpravidla přeruší jednání za účelem vyhlášení rozsudku,*
2. *vynesení rozsudku, tedy určení jeho obsahu (výroku), ještě před vyhlášením,*
3. *veřejné vyhlášení rozsudku zpravidla hned po jednání (§ 156 odst. 1 o. s. ř.), přitom soud uvede výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání a o možnosti výkonu rozhodnutí, a není-li přítomen vyhlášení žádný z účastníků, uvede pouze výrok,*
4. *po vyhlášení rozsudku předseda senátu zpravidla vyzve účastníky, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku,*
5. *písemné nebo elektronické vyhotovení rozsudku, s náležitostmi podle § 157 odst. 1 o. s. ř., přičemž je třeba jeho stejnopis odeslat účastníkům, popřípadě jejich zástupcům ve lhůtě třiceti dnů ode dne vyhlášení rozsudku (§ 158 odst. 4 o. s. ř.),*
6. *doručení rozsudku účastníkům, popřípadě jejich zástupcům do vlastních rukou, pokud zákon neumožňuje jiný způsob doručení (§ 158 o. s. ř., § 45 a násl. o. s. ř.),*
7. *případná oprava nebo doplnění rozhodnutí ve formě usnesení (§ 164 a § 166 o. s. ř.).*

Literatura k této části viz **Literatura k rozhodnutí po projednání věci** níže.

H. Řízení nákladů

Doporučení č. 1:

Soud aktivně řídí náklady, zejména pak náklady řízení. Není přiměřené, aby náklady obecně (tím spíše ne náklady řízení) přesahovaly hodnotu sporu. Procesní aktivita soudu i účastníků je vedena cílem šetření nákladů, zejména pak nákladů řízení. Zvláštní pozornost věnuje soud aktivnímu řízení nákladů dokazování, zejména pak znaleckému dokazování. Soud aktivně plánuje náklady dokazování a omezuje náklady dokazování, zejména u nadbytečných či neúčelných důkazů, zvláště pak dbá o účelnost znaleckých posudků a dbá o jejich správné zadání. Soud s použitím principu proporcionality náklady řídí tak, aby byly přiměřené významu, hodnotě a složitosti sporu. U méně významných, méně hodnotných a jednodušších sporů soud řídí náklady tak, že ty jsou minimální. Soud aktivně předem sděluje účastníkům předpokládané náklady jejich procesních úkonů i náklady procesních úkonů soudu, včetně doby nutné k provedení jednotlivého procesního úkonu.

Vysvětlení:

Uvedené doporučení vychází z toho, co již bylo uvedeno v principech mikro case managementu, že soud musí být v řízení aktivní i co do řízení nákladů, a to v širokém slova smyslu (a to i na straně soudu). Aktivita soudu vzhledem k nákladům se projevuje jejich šetřením a zamezováním zejména vzniku zbytečných či opakovaných nákladů, zvláště aktivně řídí náklady dokazování, zejména u znaleckého dokazování.

Doporučení č. 2:

Soud aktivně řídí náklady zejména jejich plánováním a aktivním zamezováním zbytečným (neúčelným) nákladům. Má při tom na paměti i to, že účastníkům lze přiznat jen náhradu takového nákladu řízení, který byl vynaložen účelně. V plánu řízení nákladů soud zejména uvede srovnání nákladů řízení s náklady soudního smíru a mimosoudního řešení sporu, předpokládané náklady jednotlivých předpokládaných procesních úkonů soudu a účastníků, zejména pak předpokládané náklady důkazů, stejně tak uvádí dobu nutnou k provedení jednotlivého procesního úkonu, obstarání důkazu či jeho provedení apod. U méně významných, méně hodnotných a jednodušších sporů může být plán řízení velmi stručný, případně od něj může být upuštěno. U významnějších, hodnotnějších a složitějších sporů soud plánuje řízení nákladů detailněji. Soud sděluje plán řízení nákladů účastníkům, a to jako součást plánu řízení, a doplňuje ho zejména s ohledem na dokazování.

Vysvětlení:

Toto doporučení vychází z toho, že zásadní je náklady plánovat, a tak již předem zbytečným (neúčelným) nákladům zamezovat. Soud může nahradit jen účelné (opodstatněné) náklady řízení. Soud tak vypracovává pro sebe, k internímu použití, ale i pro účastníky, plán řízení nákladů. Může při tom vyjít z níže uvedeného doporučeného plánu řízení nákladů. Tento plán řízení nákladů sděluje účastníkům spolu s plánem řízení.

Doporučený plán řízení nákladů

1. **Náklady ve srovnání se smírem a ADR: Srovnání nákladů řízení s náklady soudního smíru a mimosoudního řešení sporu.**
2. **Procesní úkony a jejich náklady: Předpokládané náklady jednotlivých předpokládaných procesních úkonů účastníků (a eventuálně soudu), a to jak náklady řízení, tak jejich předpokládané časové náklady (předpokládaná doba nutná k učinění jednotlivého procesního úkonu účastníků a eventuálně soudu aj.).**
 - i) V případě modelového sporu o peněžité plnění je doporučeno podrobněji uvést očekávané náklady jednotlivých procesních úkonů.
 - ii) Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, měl by být údaj o nákladech podrobnější v případě hodnotnějších, významnějších či složitějších věcí; v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být údaj o nákladech uveden souhrnně či s menšími podrobnostmi.
3. **Náklady dokazování: Předpokládané náklady jednotlivých důkazů, a to jak náklady řízení, tak jejich předpokládané časové náklady (předpokládaná doba nutná k obstarání jednotlivých důkazů, předpokládaná doba nutná k jejich provedení aj.).**
 - i) V případě modelového sporu o peněžité plnění je doporučeno podrobněji uvést očekávané náklady jednotlivých důkazů
 - ii) Pokud si to princip proporcionality (zejména s ohledem na hodnotu, význam a složitost sporu o peněžité plnění) žádá, měl by být údaj o nákladech podrobnější v případě hodnotnějších, významnějších či složitějších věcí; v případě méně hodnotných, méně významných či jednodušších věcí může být údaj o nákladech uveden souhrnně či s menšími podrobnostmi.

Ilustrativní plán řízení nákladů v základním modelovém sporu

(Tento ilustrativní plán se odlišuje od doporučeného plánu v tom, že vyjadřuje, jak tento plán může vypadat pro základní modelový spor - civilní spor o peněžité plnění – viz druh sporu I. v kapitole 2. Modelové spory, druhy sporů. Předpokládá se, že tento plán je sdělován účastníkům, zpravidla jako součást plánu řízení.)

1. Náklady řízení ve srovnání se smírem a ADR: zásadně se očekává, že náklady mimosoudního řešení sporu a smíru jsou nižší než soudního řízení, uvedena souhrnně částka nákladů smíru či mimosoudního řešení sporu ve srovnání s náklady řízení (uvedena přibližná předpokládaná částka, též podle toho, zdali je či není účastník zastoupen), rovněž je zdůrazněna rychlost mimosoudního řešení sporu a smíru

Soudní řízení:

- Náklady soudního řízení:

Žalobce:

u zastoupeného žalobce: 31 300 Kč (+eventuálně DPH) (soudní poplatek v částce 6000 Kč a minimálně odměna za zastupování a paušální náhrada výdajů podle advokátního tarifu v celkové částce 25 300 Kč bez DPH - předpokládány minimálně 4 úkonu právní služby), a eventuálně další náklady řízení:

u nezastoupeného žalobce: soudní poplatek v částce 6000 Kč a eventuálně další náklady řízení:

Žalovaný:

u zastoupeného žalovaného: 22 225 Kč (+eventuálně DPH) (minimálně odměna za zastupování a paušální náhrada výdajů podle advokátního tarifu v celkové částce 22 225 Kč bez DPH – předpokládány minimálně 3,5 úkonu právní služby, a eventuálně další náklady řízení:

u nezastoupeného žalovaného:

- Předpokládaná délka řízení: 11 měsíců do rozsudku soudu prvního stupně

Smír

- Náklady smíru:

- Předpokládaná doba nutná ke smíru:

Mimosoudní řešení sporu

- Náklady mimosoudního řešení sporu:

- Předpokládaná doba nutná k mimosoudnímu vyřešení sporu:

2. Procesní úkony a jejich náklady: je uveden počet očekávaných procesních úkonů (mimo přípravného jednání a jednání se zásadně předpokládá u každého účastníka minimálně další jeden úkon – žaloba a vyjádření k ní, u žalobce dále předžalobní výzva) a předpokládané náklady řízení k nim příslušející (podle toho, zdali je či není účastník zastoupen))

Předpokládaný druh a počet procesních úkonů:

- **Žalobce:** předžalobní výzva, žaloba, účast na přípravném jednání, účast na jednání (celkem 4 procesní úkony), eventuálně další procesní úkony:

- **Žalovaného:** vyjádření k žalobě, účast na přípravném jednání, účast na jednání (celkem 3 procesní úkony), eventuálně další procesní úkony:

Předpokládané náklady procesních úkonů:

- **Žalobce:**

u zastoupeného žalobce: minimálně odměna za zastupování podle advokátního tarifu - předpokládány celkem 4 úkonu právní služby podle advokátního tarifu (příprava a převzetí zastoupení, předžalobní výzva, žaloba, účast na přípravném jednání, účast na jednání) v celkové částce 23 500 Kč bez DPH a paušální částka náhrady výdajů podle § 13 advokátního tarifu k těmto úkonům náležející v celkové částce 1800 Kč bez DPH; a eventuálně další náklady procesních úkonů:

u nezastoupeného žalobce:

- **Žalovaného:**

u zastoupeného žalovaného: minimálně odměna za zastupování podle advokátního tarifu – předpokládány celkem 3,5 úkonu právní služby podle advokátního tarifu (příprava a převzetí zastoupení, vyjádření k žalobě, účast na přípravném jednání, účast na jednání) v celkové částce 20 650 Kč bez DPH a paušální částka náhrady výdajů podle § 13 advokátního tarifu k těmto úkonům náležející v celkové částce 1575 Kč bez DPH, a eventuálně další náklady procesních úkonů:

u nezastoupeného žalovaného:

3. Náklady dokazování: jsou uvedeny náklady na jednotlivé důkazy, zvláště u znaleckých posudků, včetně očekávané doby nutné k obstarání jednotlivých důkazů, předpokládaná doba nutná k jejich provedení aj., rovněž se sděluje, kdy by mohlo dojít k obstarání důkazu či kdy by mohlo dojít k jeho provedení, zvláště pak u znaleckých posudků

Předpokládané významné důkazy:

Předpokládá se znalecký posudek – ano / ne, náklady na něj:

Náklady na další jednotlivé důkazy:

***Doba nutná k obstarání jednotlivých důkazů:
Termín, kdy budou jednotlivé důkazy prováděny:***

Literatura k této části viz **Literatura k řízení nákladů** níže.

5. Makro řízení sporů (macro case management)

A. Principy makro řízení sporů

Doporučení č. 1:

Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů aktivně připravují podmínky pro to, aby mohl soud v jednotlivé věci o peněžité plnění vést aktivně řízení v souladu s principem proporcionality a též předvídatelně (macro case management).

Doporučení č. 2:

Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů aktivně uplatňují v makro case managementu princip proporcionality, berou v úvahu význam, hodnotu a složitost daného sporu (rozlišují tak mimo modelového sporu o cca 120 000 Kč, méně významné, méně hodnotné či jednodušší spory – typicky bagatelní spory či spotřebitelské spory, a rovněž významnější, hodnotnější a složitější věci – typicky obchodní věci). Ze strany Ministerstva spravedlnosti je tak Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžité plnění poskytována předsedům soudů a ze strany předsedů soudů je tato Metodika poskytována jednotlivým soudcům daného soudu.

Doporučení č. 3:

Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů aktivně uplatňují v makro case managementu předvídatelnost tak, že nabízí adekvátní nástroje vedení řízení, zejména plán řízení a plán řízení nákladů, dále pak plány jednotlivých významných částí řízení (zejména plán mimosoudního řešení sporu, plán vyřízení věci před jednáním, plán přípravy jednání, plán jednání, plán dokazování, plán rozhodnutí). Tyto nástroje jsou tak ze strany Ministerstva spravedlnosti poskytovány předsedům soudů a ze strany předsedů soudů jednotlivým soudcům daného soudu.

Doporučení č. 4:

Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů aktivně řídí náklady v soudní soustavě a na jednotlivých soudech. Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů zajišťují podmínky pro to, aby v řízeních byly šetřeny náklady obecně a aby byly náklady řízení co možná nejmenší.

Doporučení č. 5:

Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů aktivně usilují o co nejrychlejší řízení. Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů zajišťují podmínky pro to, aby v řízení i při volbě jednotlivého nástroje vedení řízení byla řízení co možná nejrychlejší a aby byly i jednotlivé procesní úkony činěny co možná nejdříve. Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů zajišťují podmínky pro to, aby nebyly činěny procesní úkony opožděně a aby nedocházelo ke zbytečnému množování procesních úkonů, zejména zbytečným odročování jednání. Zejména u méně významných, méně hodnotných a jednodušších věcí (typicky bagatelní spory či spotřebitelské spory) Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů zajišťují podmínky tak, aby byla řízení velmi rychlá (jak v zájmu účastníků, tak v zájmu daného soudce, soudu).

Doporučení č. 6:

Ministerstvo spravedlnosti umožňuje předsedům soudů využít tuto Metodiku optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžité plnění za účelem snižování délky a nákladů soudních sporů o peněžité plnění, zejména ji předsedům soudů poskytuje.

Předseda soudu umožňuje soudcům soudu využít tuto Metodiku optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžitá plnění za účelem snižování délky a nákladů soudních sporů o peněžitá plnění, zejména ji soudcům soudu poskytuje. Předseda soudu dbá o to, aby soudci soudu měli k dispozici zejména doporučené plány řízení a plány řízení nákladů řízení a dalších úseků řízení.

Vysvětlení:

Shora uvedená doporučení týkající se makro řízení sporů směřují k tomu, že cíl rychlosti řízení a snižování jeho nákladů s využitím principu proporcionality a předvídatelnosti je možné realizovat na úrovni jednotlivého řízení, soudu, ale i celé soudní soustavy jen tehdy, pokud pro to Ministerstvo spravedlnosti, potažmo jednotliví předsedové soudů vytvoří podmínky (a to zejména předsedové krajských soudů). Doporučení týkající se předsedů soudů směřují především na předsedy krajských soudů; nicméně tam, kde nositeli pravomoci jsou dle zákona i předsedové okresních soudů, vztahuje se doporučení i na ně (např. sestavování rozvrhu práce). Zásadní je povědomí o nástrojích mikro case managementu a zpřístupnění nástrojů snižování nákladů a zrychlování řízení pomocí standardizovaných plánů (plán řízení, plán řízení nákladů, plán jednání a další), které jsou obsahem této Metodiky a vůbec zpřístupnění této Metodiky a seznámení se s ní tak, aby ji bylo možné využívat, pokud o to bude ze strany jednotlivých soudů, resp. soudců, zájem. Z této Metodiky na úrovni makro case managementu plynou principiální doporučení na úrovni celé soudní soustavy (zejména vůči Ministerstvu spravedlnosti) a na úrovni jednotlivých soudů (předsedů soudů, potažmo soudců, pokud budou dobrovolně tuto Metodiku využívat), jak jsou popsána shora v těchto principech makro řízení sporů, která se následně projevují mj. i do doporučených opatření v oblasti makro řízení sporů, jak jsou popsána níže. Zásadní pak je, že předsedové soudů zprostředkovávají – dávají k dispozici – tuto Metodiku jednotlivým soudcům pro eventuální dobrovolné využití této Metodiky.

B. Opatření v oblasti makro řízení sporů

Doporučení č. 1:

Ministerstvo spravedlnosti zajišťuje, aby měl každý soudce zabývající se civilními spory o peněžitá plnění k dispozici dostatečný počet osob z řad nesoudcovského personálu, které mu asistují při vyřizování jednotlivých úkonů během řízení. Ministerstvo spravedlnosti přijme taková opatření, aby v optimálním případě na každé dva soudce připadala alespoň jedna soudní kancelář (vedoucí kanceláře a zapisovatel) a na každého soudce jeden asistent (příp. vyšší soudní úředník nebo justiční kandidát).

Vysvětlení:

Soudce hraje při projednávání a rozhodování sporů o peněžitá plnění klíčovou roli. Na soudu vedle něho však působí i další osoby, které se podílejí na zdárném chodu civilní justice a přispívají k tomu, že je možné jednotlivé věci vyřizovat v přiměřených lhůtách (srov. k tomu zejm. zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, § 36a a § 115 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, vyhlášku č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, a instrukci č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy úplné). Platí, že čím více schopných osob z řad nesoudcovského personálu má soudce k dispozici, tím více věcí v kratším čase je schopen vyřídit. Pokud jsou přitom platy jednotlivých kategorií zaměstnanců významně nižší než platy

soudců, může být posílení administrativní podpory soudců cestou, jak s nižšími náklady dosáhnout urychlení rozhodovacích procesů. Soudci sami podle výsledků dotazníkového šetření hodnotí význam jednotlivých zaměstnanců soudu vysoko, přičemž za nejvíce nepostradatelnou považují administrativní podporu kanceláře, následovanou asistenty. Role těchto zaměstnanců soudu je rozhodující zejména při přípravě projednávání věci, v rámci agendy po meritorním rozhodnutí a v administrativě během celého řízení. Ze všech těchto důvodů je třeba usilovat o to, aby každý soudce, který se na civilním úseku zabývá spory o peněžitá plnění, byl doplněn o adekvátní počet kolegů. Podle výsledků šetření mezi soudci lze za optimální považovat stav, kdy každý dva soudci sdílejí jednu soudní kancelář (vedoucí kanceláře, zapisovatel) a na každého soudce připadá jeden asistent (vyšší soudní úředník, příp. justiční kandidát nebo soudní tajemník), nebo dle okolností daného soudu jeden vlastní „mini-tým“. V této souvislosti je dále třeba vytvářet v justici takové pracovní a platové podmínky, aby o práci na nesoudcovských pozicích byl zájem a šikovní a zaučení zaměstnanci soudu v justici zůstávali, a umožnili tak soudcům, aby se věnovali managementu jednotlivých řízení a řešení odborných otázek. Častá fluktuace a s tím související neustálé zaučování nových zaměstnanců jsou kontraproduktivní a byly označeny soudci jako jeden z faktorů zpomalujících soudní řízení. S ohledem na potvrzené odchylky mezi jednotlivými typy sporů, zejména s přihlédnutím ke specifikům obchodní agendy a agendy bagatelní (formulářových žalob), se rovněž doporučuje, aby i jednotlivé soudní kanceláře a asistenti byli specializováni podobně jako soudci (viz dále). Zejména v bagatelních věcech mohou kupříkladu asistenti vyřizovat spor do určité fáze sami, aniž by tím zatěžovali soudce [srov. i § 6 odst. 2 písm. j) vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy]. Odkazujeme též na § 40 odst. 4 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Podaří-li se toto opatření naplnit, povede ke zkrácení délky řízení a zároveň i k celkovému snížení nákladů Ministerstva spravedlnosti (větší zapojení ostatních zaměstnanců soudu může snížit poptávku po nových soudcích).

Doporučení č. 2:

Ministerstvo spravedlnosti zabezpečuje, že každý soud disponuje adekvátními kapacitami jednacích síní a odpovídajícím technickým vybavením. Zejména je třeba zajistit, aby bylo možné konat jednání podle aktuální potřeby jednotlivých soudců. Všechny jednací síně jsou vybaveny nahrávacím zařízením a zařízením pro přenos zvukově-obrazového záznamu. Ministerstvo spravedlnosti zajišťuje rozvoj a zavádění elektronického soudního spisu, jakož i jiných digitálních nástrojů.

Vysvětlení:

Tato Metodika jako jeden z klíčových faktorů pro hospodárné projednávání sporů o peněžitá plnění zdůrazňuje význam case-managementu na úrovni jednotlivého případu. K tomu, aby soudci byli schopni efektivně plánovat jednotlivá řízení s cílem dosáhnout spravedlivého rozhodnutí co nejrychleji, je zapotřebí, aby byli co nejméně omezeni prostorovými a technickými kapacitami soudu, tj. aby prodlevy mezi jednotlivými jednáními byly co nejmenší a v případě odročení jednání bylo možné se znovu setkat v jednací síni s co nejkratším odstupem. Je třeba minimalizovat kolize a střety z hlediska rezervací místností, tj. trvat na tom, aby všechny jednací síně byly vybaveny adekvátními moderními technologiemi (v rovině hardware i software). Ačkoliv se může mít toto opatření krátkodobě vyžádat navýšení finančních prostředků na modernizaci justice, z dlouhodobé hlediska povede k úspoře času i nákladů (např. modernější metody a počítačové programy mohou snížit počet zaměstnanců soudů). Je též úkolem ministerstva, aby byla dokončena příprava elektronického soudního spisu a soudy mohly využívat i další digitální nástroje a systémy (např. elektronické právní databáze, efektivní anonymizér apod.).

Doporučení č. 3:

Ministerstvo spravedlnosti sleduje vývoj v oblasti sporné agendy o peněžitá plnění a sbírá data o vyřizování jednotlivých případů se zaměřením na celkovou délku řízení ve vztahu k výši žalované částky a povaze sporu. Je-li to technicky možné, Ministerstvo spravedlnosti v rámci sledování dat zařazuje podle typové složitosti a věcné souvislosti jednotlivé spory do různých kategorií, např. zda jde o základní modelový spor – civilní spor, modelový spor obchodní, spotřebitelský či bagatelní zahájený formulářovým podáním.

Vysvětlení:

Ministerstvo spravedlnosti je orgánem odpovědným za organizaci a správu soudů. Jeho úkolem je zajistit, že personální i technická kapacita na jednotlivých soudech odpovídá potřebám nápadu i významnosti řešených případů. K tomu, aby bylo Ministerstvo spravedlnosti schopno reagovat na případné pohyby v nápadu sporné agendy o peněžitá plnění a plánovat podle toho změny v systemizaci soudců i nesoudcovského personálu, musí mít k dispozici co nejkvalitnější data. Tato data by měla kromě celkové délky jednotlivých řízení zachycovat pokud možno a v návaznosti na technické možnosti i prodlevy mezi jednotlivými úkony (např. dobu potřebnou k přípravě věci, tj. čas mezi nápadem a nařízením prvního jednání, prodlevy mezi jednáními apod.), a dále odlišit spory mezi sebou podle výše žalované částky a povahy sporu (např. s možností odlišit specifika obchodních či spotřebitelských sporů nebo sporů zahajovaných formulářovými žalobami), aby případná zjištění byla maximálně podrobná a komplexní.

Doporučení č. 4:

Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s předsedy soudů každý rok vyhodnocuje statistiky a data o vyřizování sporné agendy o peněžitá plnění a zkoumá, zda délka jednotlivých řízení a jejich náklady odpovídají principu proporcionality (délka řízení musí být úměrná významu, hodnotě a složitosti daného sporu a náklady tohoto řízení by zásadně neměly překročit výši žalované částky). Shledá-li Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s předsedou soudu na jednotlivém soudu nedostatky, učiní kroky k jejich nápravě.

Vysvětlení:

Tato Metodika přináší na základě empirických zjištění ideální harmonogram průběhu řízení o peněžitá plnění a specifikuje, kolik by měly jednotlivé procesní úkony soudu a účastníků řízení trvat, a to v souladu se zásadou proporcionality s přihlédnutím k významu, hodnotě a složitosti daného sporu. Ministerstvo spravedlnosti by mělo ve spolupráci s předsedy soudů každý rok usilovat o vyhodnocení dat získaných o vývoji sporné agendy o peněžitá plnění, a na tomto podkladě ověřit, zda získané výsledky odpovídají navrhovanému cíli. Pokud se podle zjištění nedaří na některém soudu dodržovat přiměřenou délku řízení ve sporech o peněžitá plnění nebo tato řízení z hlediska nákladů převyšují výši žalované částky, bylo by vhodné, aby Ministerstvo spravedlnosti s předsedou soudu hledali příčiny tohoto nedostatku a navrhli opatření, aby došlo ke zrychlení řízení a k efektivnějšímu využití zdrojů. Tato opatření mohou spočívat ve změnách na daném soudu (dílní personální posílení daného soudu, modernizace technického vybavení soudu) nebo v systému soudů prvního stupně jako celku (např. úprava systemizace), případně ve vytváření podmínek pro to, aby bylo možné maximálně využívat potenciál smírného a mimosoudního řešení sporů.

Doporučení č. 5:

Ministerstvo spravedlnosti vytváří po konzultaci se zástupci justice na každý rok systemizaci počtu soudců k vyřizování sporné agendy o peněžitá plnění. Při přípravě systemizace vychází Ministerstvo spravedlnosti z dat získaných o vyřizování této agendy z předchozích let, přičemž zohledňuje specifika jednotlivých kategorií sporů.

Vysvětlení:

Systemizace je jedním z hlavních nástrojů, jak na úrovni makro-managementu přispívat k posílení efektivity projednávání sporných řízení o peněžitá plnění. Tento bod je spojen s důsledným dodržováním doporučení v bodě předcházejícím. Plánování systemizace by mělo být opřeno o konkrétní data a mělo by zohledňovat, že ne všechny případy jsou srovnatelné, a i v rámci civilních řízení existují různé kategorie sporů, které vykazují rozdílnou obtížnost. Při přípravě systemizace se doporučuje vycházet ze zjištění, že modus peněžitých sporů v r. 2025 z hlediska žalované částky se pohybuje okolo částky 120 000,- Kč. Je třeba také zohlednit významně nižší náročnost projednávání bagatelních sporů do částky cca 50 000 Kč. Dle dotazníkového šetření se v tomto typu sporů ve více než 90 % případů rozhodne bez jednání nebo na prvním jednání, a naopak pouze v jednotkách procent případů je vyžadováno konat více než jedno jednání. Jednodušší jsou i tzv. spotřebitelské spory, v nichž se podaří rozhodnutí vydat do prvního jednání (včetně možnosti rozhodnout bez jednání) v téměř 90 % případů oproti přibližně 10 % případům, kdy do prvního jednání vydat rozsudek nelze. Na druhé straně je nutné vzít v potaz i specifika obchodních sporů (tj. sporů, kde jak žalobce, tak i žalovaný jsou podnikatelé a spor se týká jejich podnikatelské činnosti), jež se svojí povahou i složitostí odlišují od ostatních civilních věcí. Na prvním jednání se podaří vydat konečné rozhodnutí pouze v přibližně 20 % případů, v přibližně 80 % případech se pak ve věci koná více než jedno jednání. Systemizace, která bude správně reagovat na trendy v justici, povede k optimalizaci rozhodovací činnosti soudů, a tím i ke zrychlení řízení a snížení nákladů na vyřizování civilní agendy o peněžitá plnění.

Doporučení č. 6:

Předseda soudu sestavuje rozvrh práce a jeho aktualizace v souladu s právními předpisy tak, aby bylo v co největší možné míře zajištěno efektivní vyřizování sporné agendy o peněžitá plnění. Za efektivní je přitom třeba považovat takové vyřizování, které v nejvyšší možné míře využívá potenciál smírného a mimosoudního řešení sporů, usiluje o vyřízení věci v souladu s principem proporcionality (tj. aby délka a nákladnost tohoto řízení odpovídala významu, hodnotě a složitosti daného sporu) a podle konkrétních okolností daného případu usiluje o dodržení časových dotací pro jednotlivé procesní úkony soudu a účastníků řízení, jak byly doporučeny v kapitole mikro řízení sporů. V této souvislosti se doporučuje, aby předseda soudu zvážil posílení specializace na civilním úseku soudu, je-li to s ohledem na velikost daného soudu a počet soudců možné; při tom dbá o zachování stejného (či alespoň srovnatelného) pracovního zatížení všech soudců na témže úseku.

Vysvětlení:

Na úrovni soudu lze za jedno z klíčových makro-opatření označit každoroční sestavování rozvrhu práce, jímž je podle § 41 odst. 2 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, pověřen předseda soudu. Předseda soudu by měl při sestavování rozvrhu práce dbát o to, aby v případě nepřítomnosti soudce, případně dalších osob zařazených do daného soudního oddělení, bylo zajištěno adekvátní zastoupení tak, aby tato nepřítomnost neměla žádný vliv na rychlost vyřizování věcí přidělených příslušnému soudnímu oddělení. To platí obdobně pro jakoukoliv změnu v rozvrhu práce. Zvláště se přitom doporučuje, aby byla s ohledem na velikost civilního úseku a množství vyřizovaných věcí zvážena specializace jednotlivých soudních oddělení v rámci rozvrhu práce, a to i nad rámec kategorií, které vyplývají z § 2 odst. 2 písm. b) vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Z dotazníkového šetření totiž vyplývá, že se dnes specializace na jednotlivých soudech nevyužívá vůbec nebo jen v rámci § 2 cit. vyhlášky, jak poznamenaly přibližně dvě třetiny respondentů (oproti přibližně třetině případů, kdy se využívá i nad rámec vyhlášky). To kontrastuje se zjištěním, že více než tři čtvrtiny respondentů se podle svých zkušeností domnívají, že specializace má na rychlosti a efektivitě řešení sporů pozitivní dopady, když naproti tomu přesvědčení, že specializace se na

efektivitu nijak neprojevuje, vyjádřilo pouze přibližně 15 % respondentů, a pouze jednotky procent považují specializaci z pohledu efektivity projednávání za škodlivou.

Literatura k této části viz **Literatura k makro řízení sporů (macro case management)** níže.

6. Shrnutí metodiky

Tato Metodika optimálního řešení civilních soudních sporů o peněžité plnění obsahuje nezávazná doporučení (v mezích platné právní úpravy) vycházející z nového přístupu k civilnímu procesu založeném na *case managementu* (tj. vedení řízení), při respektování práva na spravedlivý proces. Jejím cílem je zefektivnění řešení civilních sporů o peněžité plnění urychlením řízení a snižováním jejich nákladů. Je určena primárně Ministerstvu spravedlnosti a předsedům soudů, vztahuje se primárně na prvostupňové soudy (prvostupňová řízení), přiměřeně pak na soudy odvolací (řízení odvolací); Ministerstvo spravedlnosti a předsedové soudů tak mohou vytvářet v soudní soustavě a na soudech předpoklady pro zefektivnění řešení civilních soudních sporů o peněžité plnění případným využíváním této Metodiky, metodických doporučení a zejména pak navržených doporučených plánů (a plánů ilustrativních). Předsedové soudů pak tuto Metodiku zprostředkovávají jednotlivým soudcům.

Tato Metodika vychází ze stanovení základního modelového civilního sporu o peněžité plnění a odchylek od něj (tj. modelový obchodní spor, modelový bagatelní spor a modelový spotřebitelský spor, vždy o peněžité plnění), přičemž metodická doporučení jsou činěna primárně ve vztahu k základnímu modelovému civilnímu sporu o peněžité plnění. V rámci modelu jsou doporučeny zejména druhy a počty procesních úkonů i jejich délka vzhledem k hodnotě sporu (a jeho významu a složitosti) s důrazem na uvádění nákladů těchto procesních úkonů (které chápe v širokém slova smyslu). Tato Metodika tak platí „v průměru“, ve vztahu k modelu; v konkrétním soudním řízení pak navržená metodická doporučení nemusí s ohledem na konkrétní okolnosti věci bez dalšího platit a být využitelná.

Metodika vychází v rámci navržených doporučení z principů *mikro a macro case managementu*, založených na předpokladu, že rychlejšího a méně nákladného řízení lze dosáhnout za použití principu proporcionality. Tj. poměřováním významu (povahy), hodnoty a složitosti sporu o peněžité plnění (přičemž modelový obchodní spor o peněžité plnění je ve srovnání se základním modelovým civilním sporem o peněžité plnění zpravidla významnější, hodnotnější a složitější, kdežto modelový bagatelní spor o peněžité plnění a modelový spor spotřebitelský o peněžité plnění je zpravidla v tomto smyslu méně významný, méně hodnotný a jednodušší); v závislosti na těchto kritériích jsou voleny vhodné nástroje *case managementu*. Hranici přiměřenosti lze s ohledem na model sporu odvozovat z hodnoty jeho předmětu. Tato Metodika se snaží prosadit myšlenky *case managementu* nikoli izolovaně, ale v celém kontextu právního systému, tj. s respektem k principům práva na spravedlivý proces a k platné právní úpravě, dále se pak snaží v rámci svých doporučení aplikovat principy předvídatelnosti a hospodárnosti.

V rámci Metodiky jsou tak učiněna metodická doporučení vztahující se k principům *micro case managementu* (mikro řízení sporů) a na to navazující doporučení týkající se jednotlivých klíčových částí řešení civilního sporu o peněžité plnění (mimosoudní vyjednávání a ADR, vyřízení věci před jednáním, příprava jednání, jednání, dokazování, rozhodnutí po projednání věci, náklady řízení). Klíčovou myšlenkou prostupující touto Metodikou je nutnost řízení plánovat, činit ho předvídatelné pro účastníky (a potažmo soud), kooperovat s nimi, šetřit náklady a urychlovat ho využíváním přiměřených procesních postupů. Klíčovým navrženým institutem plánování řízení je tak plán řízení (který je možné formulovat v mezích platné právní úpravy vzhledem k principu předvídatelnosti); dále pak klíčovým, i když fakticky opomíjeným institutem, je přípravné jednání. Předpokládá se, že plán řízení bude účastníkům sdělován, jehož součástí bude též plán řízení nákladů (zpravidla před přípravným jednáním, nejpozději na něm). V případě mikro řízení sporů jsou tak navrženy doporučené plány, a to zmíněný klíčový

doporučený plán řízení a dále doporučený plán řízení nákladů (dále jsou navrženy: doporučený plán mimosoudního vyjednávání, doporučený plán vyřízení věci před jednáním, doporučený plán přípravy jednání, doporučený plán jednání, doporučený plán dokazování, doporučený plán rozhodnutí po projednání věci). Ve vybraných případech jsou rovněž navrženy ilustrativní plány, které jsou určeny k přímému využití, jako návody, zejména je to ilustrativní plán řízení a ilustrativní plán řízení nákladů. V rámci Metodiky jsou tak učiněna metodická doporučení vztahující se k principům *macro case managementu* (makro řízení sporů) a na to navazující doporučení týkající se opatření v oblasti makro řízení sporů (vztahující se primárně k předsedům soudů, resp. soudům a soudní soustavě jako celku, případně Ministerstvu spravedlnosti).

7. Literatura

Literatura k principům mikro řízení sporů (micro case management)

- BADO, K. - GALIČ, A. – GONÇALVES DE CASTRO MENDES, A. – HUBER, S. – MULLENIX, L. -NOWAK, J. T. - NYLUND, A. - VALLINES, E. Structure of Civil Litigation. In: *Comparative Procedural Law and Justice* [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z <https://www.cplj.org/publications>.
- BIELÉN, S., MARNEFFE, W. Testing the Lawyer-Induced Litigation Hypothesis in Europe. In: *Applied Economics*. č. 16, roč. 50. Coventry: Warwick University, 2017.
- CADIET, L. Case management judiciaire et déformalisation de la procédure. In: *Revue française d'administration publique*. 2008, č. 1, s. 133-150. [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z <https://droit.cairn.info/revue-francaise-d-administration-publique-2008-1-page-133?lang=fr>.
- DUIZEND, R., et al. *Model Time Standards for State Trial Courts*. Washington: National Center For State Courts, 2011.
- ELI/UNIDROIT. Modelová evropská pravidla civilního procesu (Model European Rules of Civil Procedure)
- FEDERAL JUDICIAL CENTER. *Manual for Litigation Management and Cost and Delay Reduction*. Washington: Federal Judicial Center, 1992.
- HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Svazek I-III*. Prague: Wolters Kluwer ČR, 2010, svazek II, s. 244.
- JUDICIAL CONFERENCE OF THE UNITED STATES, COMMITTEE ON COURT ADMINISTRATION AND CASE MANAGEMENT. *Civil Litigation Management Manual*. 3. vydání. Washington: The Judicial Conference of the United States, 2022.
- KUHL, C. B. - HIGHBERGER, W. F. A Unified Theory of Civil Case Management. *Judicature*. 2023, roč. 107, č. 1.
- LAVICKÁ, P. Komparativní pohled na materiální vedení řízení s důrazem na vymezení poučovací povinnosti. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2017, roč. 25, č. 2, s. 275-284.
- MACKOVÁ, A. Nihil sub sole novi? (K reformě britského soudnictví). In: *Právní rozhledy*. 1996, roč. 4, č. 12, s. 583-584.
- MENÉTREY, S. Cost Efficiency as a Guiding Principle in Civil Justice. In: *Comparative Procedural Law and Justice*. [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z www.cplj.org/publications/3-4-cost-efficiency-as-a-guiding-principle-in-civil-justice.
- MILLER, G. P. Introduction: Economic Analysis of Civil Procedure. In: *Journal of Legal Studies*. Chicago: University of Chicago Press, 1994, roč. 23, č. 1, s. 303-306. ISSN 0047-2530.
- RHEE, C. H. van. Case Management and Co-operation in the Model European Rules of Civil Procedure. In: *Journal of International and Comparative Law*. 2022, roč. 9, č. 2, s. 1-15.
- RHEE, C. H. van. Case management in Europe: modern approach to civil litigation. *International Journal of Procedural Law*. 2018, roč. 1, č. 8, s. 65-84.
- SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ. Pravidla civilního procesu (Civil Procedure Rules)
- TURNER, R. 'Actively': The Word that Changed the Civil Courts. In: DWYER, D. (ed.). *Civil Procedure Rules Ten Years On*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 10., akt. vydání. Praha: Leges, 2025, s. 654.

Literatura k mimosoudnímu vyjednávání a ADR

- DOLEŽALOVÁ, M. a MATOUŠKOVÁ, A. *Evaluativní přístupy v mediaci (pro právní a další profese)*. Praha, Leges, 2024, ISBN 978-80-7502-734-4.
- DOLEŽALOVÁ, M., *Mlčenlivost v mediaci - realita a výzvy, aneb rozmohl se nám tady takový nešvar*. In: Advokátní deník. Dostupné na (18.11.2022):

<https://advokatnidenik.cz/2022/11/18/mlcenlivost-v-mediaci-realita-a-vyzvy-aneb-rozmohl-se-nam-tady-takovy-nesvar/>.

HLAVÁČOVÁ, Z. *Institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem*. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/171195>.

KARABEC, D. *Pravidla IP mediace*. In: Právní prostor. Dostupné na (10.5.2022): https://pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/pravidla-ip-mediace?strana_do=5.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti z 9.12.2019 (Dostupné z <https://mediace.justice.cz/stanoviska-ministerstva/#stanoviska>)

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti z 21.09.2019 (Dostupné z <https://mediace.justice.cz/stanoviska-ministerstva/#stanoviska>)

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti z 28.11.2016 (Dostupné z <https://mediace.justice.cz/stanoviska-ministerstva/#stanoviska>)

TOMŠOVÁ, E. *Mediace z pohledu civilního soudce*. In: HOLÁ, L., MALACKA, M. a kol. *Mediace a reflexe jejich aktuálních trendů*. Praha: Leges. 2014, 313 s. VŠETIČKA, M. *Efektivita nařizování prvního setkání se zapsaným mediátorem ze strany soudů ČR*. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/198000>.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2542/21

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 869/21

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1462/17

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3658/17

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 33 Cdo 1815/2023

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 32 Cdo 594/2019

Literatura k vyřízení věci před jednáním

HAMULÁKOVÁ, K., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Civilní proces. Casebook*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 488.

JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1–250l občanského soudního řádu*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, s. 1448.

LAVICKÝ, P. a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 268.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 150l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 1116.

SEDLÁČEK, M. *Kontumační rozsudek*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2025, s. 209.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1840.

ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 504.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 10., akt. vydání. Praha: Leges, 2025, s. 654.

ZAHRAVNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2025, s. 646.

Literatura k přípravě jednání

DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 2 svazky. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-473-5.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

Literatura k jednání

DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 2 svazky. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-473-5.

JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1–250l občanského soudního řádu*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, 1448 s. ISBN 978-80-7676-644-0.

JIRSA, J., VÁVRA, L., MEDUNA, P., JANEK, K., HAVLÍČEK, K. Klíč k soudní síni. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2024. 648 s. ISBN 978-80-7676-972-4.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 1116 s. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-987-8.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, 1840 s. ISBN 978-80-7400-828-3.

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 21 Cdo 2737/2012, rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 30 Cdo 350/2006, rozhodnutí ze dne 19. 4. 2006

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 22 Cdo 4072/2011, rozhodnutí ze dne 22. 1. 2013

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 28 Cdo 118/2020, rozhodnutí ze dne 8. 4. 2020

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, rozhodnutí ze dne 20. 6. 2012

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010, rozhodnutí ze dne 4. 9. 2013

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 29 Cdo 4136/2009, rozhodnutí ze dne 17. 12. 2009

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 22 Cdo 2189/2019, rozhodnutí ze dne 21. 10. 2020

Literatura k dokazování

FURST, T., ŠIMKOVÁ, H., ZIMMER, J., FÜRSTOVÁ, J. *Nová teorie důkazu*. Praha, Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-579-1.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 10., akt. vydání. Praha: Leges, 2025, 654 s.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 808/2022

Nález Ústavního soudu sp. zn. ÚS 3477/21

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2736/19

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 4032/14

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1247/20

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 23 Cdo 3429/19

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 21 Cdo 4543/14

Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 30 Cdo 4855/15

Literatura k rozhodnutí po projednání věci

HAMULÁKOVÁ, K., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Civilní proces. Casebook*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 488.

JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1–250l občanského soudního řádu*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, s. 1448.

LAVICKÝ, P. a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 268.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 150l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 1116.

SEDLÁČEK, M. *Kontumační rozsudek*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2025, s. 209.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1840.

ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 504.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 10., akt. vydání. Praha: Leges, 2025, s. 654.

ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2025, s. 646.

Literatura k řízení nákladů

ELI/UNIDROIT. Modelová evropská pravidla civilního procesu (Model European Rules of Civil Procedure)

MENÉTREY, S. Cost Efficiency as a Guiding Principle in Civil Justice. In: *Comparative Procedural Law and Justice*. [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z www.cplj.org/publications/3-4-cost-efficiency-as-a-guiding-principle-in-civil-justice

RHEE, C. H. van. Case Management and Co-operation in the Model European Rules of Civil Procedure. In: *Journal of International and Comparative Law*. 2022, roč. 9, č. 2, s. 1-15.

RHEE, C. H. van. Case management in Europe: modern approach to civil litigation. *International Journal of Procedural Law*. 2018, roč. 1, č. 8, s. 65-84.

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ. Pravidla civilního procesu (Civil Procedure Rules)

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 10., akt. vydání. Praha: Leges, 2025, 654 s.

Literatura k makro řízení sporů (macro case management)

DUIZEND, R., et al. *Model Time Standards for State Trial Courts*. Washington: National Center For State Courts, 2011.

ELI/UNIDROIT. Modelová evropská pravidla civilního procesu (Model European Rules of Civil Procedure)

FEDERAL JUDICIAL CENTER. *Manual for Litigation Management and Cost and Delay Reduction*. Washington: Federal Judicial Center, 1992.

HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Svazek I-III*. Prague: Wolters Kluwer ČR, 2010, svazek II, s. 244.

JUDICIAL CONFERENCE OF THE UNITED STATES, COMMITTEE ON COURT ADMINISTRATION AND CASE MANAGEMENT. *Civil Litigation Management Manual*. 3. vydání. Washington: The Judicial Conference of the United States, 2022.

KUHL, C. B. - HIGHBERGER, W. F. A Unified Theory of Civil Case Management. *Judicature*. 2023, roč. 107, č. 1.

MENÉTREY, S. Cost Efficiency as a Guiding Principle in Civil Justice. In: *Comparative Procedural Law and Justice*. [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z www.cplj.org/publications/3-4-cost-efficiency-as-a-guiding-principle-in-civil-justice

RHEE, C. H. van. Case Management and Co-operation in the Model European Rules of Civil Procedure. In: *Journal of International and Comparative Law*. 2022, roč. 9, č. 2, s. 1-15.

RHEE, C. H. van. Case management in Europe: modern approach to civil litigation. *International Journal of Procedural Law*. 2018, roč. 1, č. 8, s. 65-84.

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ. Pravidla civilního procesu (Civil Procedure Rules)